5 OCAK 1959 SAYI : 22

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

FİYATI : 125 KURUŞ

YEPYENİ BİR...

AKŞAM

7 den 70e kadar herkesin gazetesi

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIV, Sayı: 235

Yazı İşleri:

Riizgârlı Sokak Ovehan Kat 3Daire 7

Tel: 18992 *P. K. 589 - Ankara*

İdare:

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgârlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 125 Kuruş

Müessisi

Metin Toker

Umumi Neşriyat Müdürü

İlhami SOYSAL

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden mesul Yazı İşleri Müdürü

Kurtul ALTUĞ

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf:

Hüseyin EZER

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:

Boğan Klişe

*

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

*

Abone şartları:

8 aylık (12 nüsha): 12.50 lira

6 aylık (25 nüsha):, 25.00 lira

1 senelik (52 nüsha): 52.00 lira

İlan şartları :

Santimi : 8 lira

3 renkli arka kapak: 750 lira

İlan İşleri

Şark Büro

Tel: 18173

*

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel: 15221

Basıldığı tarih : 31. 12. 1958

Kapak resmimiz

Hulusi Köymen

Köşede bir adam

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Son günlerde -sanki mevcut olanlar yetmiyormuş gibi. basının ba-lina yeni' kılıçlar asmak için komisyonlar teşkil eden D. P. iktidarı ileri gelenleri, yüksek tirajlı Amerikan mecmuası Newsweek'in son sayısında çıkan Türk Basını ile alakalı yazıyı okurken her halde pek fazla iftihar hissi doymamışlardır. Newsweek'ln ha yazısında, Amerikalı muharrir Eugene C. Pulliam'ın -bu muharririn bir makalesini iktibas eden üç Türk gazetecisi halen mahkemededir- Türk gazetecilerinin cesareti hakkındaki şu sözleri de yer almaktadır: "Hayret ettiğim şey şudur: Acaba Amerikalı gazeteciler omuzlarında sansürün baskısını bilerek, bu meslekdaşlarının yaptıkları gibi, hakikatleri yazmak cesaretini gösterebilecekler miydi ?"

Mr. Fulliam gücenmesin, meslekdaşlarımızın cesaretlerini överek yaptıkları iltifata cami gönülden teşekkür edemiyeceğiz. Zira hür olmayı, cesur olmaya bin defa tercih etmekteyiz. Bugün hakikaten pek cesur gazeteciler, hakikatleri yazmaktan çekinmedikleri için hapishaneleri doldurmaktadırlar.- Hapisten çıkanlar ise, tekrar oraya dönmek pahasına bile olsa, gene de hakikatleri yazmak cesaretini göstermekten dönmemektedirler. Türk Basınının lâyık oldukları hürriyeti hak edene kadar, bu neviden cesaret örnekleri vermeğe mecbur kalacakları aşikârdır. AKİS bu sayısında, cefakâr basma reva görülen yeni baskı teşebbüslerinin içyüzünü ve bu gibi teşebbüslerin niçin asla muvaffak olamıyacaklarını, D. P. başlıklı yazısında bütün teferruatı ile açıklamaktadır.

*

AKİS'in bu sayısı, bir yeni yıl sayısıdır. Bu vesile ile okuyucularımızdan pek çok nazik ve teşvik edici mektuplar ve telgraflar aldık. Yeni yıla Metin Tokeri, Yusuf Ziya Ademhanı ve Tarık Haluluyu hapishane koğuşlarında bırakarak girmekten duyduğumuz üzüntüye okuyucularımız da samimiyetle katılmaktadırlar. Teşekkür ederiz.

*

Kurultayın yaklaşması, C. H. P. çevrelerinde hararetli bir faaliyete -tabii çoğu kulislerin gerisinde- sebep oldu. İktidara namzet olduğuna artık iyice belli eden C. H. P. de, bu kuvvetten doğan zaafın bir nişanesi olarak, birçok partili daha şimdiden ilerdeki sıçrayışlarında köprübaşı teşkil edecek mevkiler için boğuşmağa başlamışlardır. Bu, İktidara yaklaşan her parti için mukadder bir haldir. AKİS, yer tutmak için şimdiden biribirini itip kakmaya başlıyan C.H. P. illerin halini çok, yakından takip ederek bu sayışında anlatmaktadır.

AKİS'te bu hafta son derece enteresan bir radyo yazısı bulacaksınız. Irak İhtilâlini takip eden gönlerde radyolara konan yasak ve kayıtlara bir yenisi ilâve edilmiş, stüdyolarda halk huzurunda hazırlanan programlar kaldırılmıştı. O günden bu yana, bantlardan faydalanarak hazırlanan seyirci gürültüleri sık sık komiklikler yaratıyordu. İşte Irak İhtilalini takip eden günlerden bu yana İlk defadır ki, İstanbul Radyosu seyirciler huzurunda bir program hazırladı. Bu son derece eğlenceli programın hazırlanışının içyüzünü hu hafta Radyo sayfamızda okurken pek eğleneceğinizi sanıyoruz.

*

Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı, kadrolarını yabancı dil bilen ve yüksek tahsilli elemanlarla takviye etmek kararını almıştır. Bu kararın tatbikatı hakkında Yurtta Olup Bitenler kısmında Basın - Yayın başlıklı yazıda geniş malûmat bulacaksınız.

*

Başyazımız Metin Tokerin bir yıllık cezasını çekmek üzere Cezaevine girmesi, bir yıl müddetle mecburi istirahata çekilmesine sebep oldu. Ancak AKİS okuyucularına her hafta bir başyazı ile hitap etmeği prensip ittihaz ettiğinden, bundan böyle Toker yeniden AKÎS'-in başına geçinceye kadar başyazı sütunlarımızı her hafta bir "yedek başyazar" işgal edecektir. Bunların ilki olarak bu hafta İsmail Rüştü Aksalın "Tedbirler ve ötesi" başlıklı yazısını okuyacaksınız. •

... Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Toplanmıyalım dayak var!"

Geçen haftanın sonunda, Boluda, C.HP. İl Kongresinin toplandığı cuma günü, bir küçük gazete satıcısı polisin halkı dağıtma gayretine katılarak haykırıyordu:

"-Akis var. Hayat var, toplanmıyalım dayak var!.."

Küçük gazete satıcısı bu gayretten hissesine düşen iki üç cop darbesine rağmen, yeniden kalabalığın arasına daldı ve ahenkli sesiyle ikazlarına devam etti.

Boluda veya Türkiyenin herhangi bir yerinde muhalefete ve liderlerine coplara, diplere ve dipçiklere rağmen halkın bu derece büyük sevgi göstermesi, bütün ümidim bağlamasının her halde bir sebebi olmak lâzımdır. Bir taraftan hürriyetsizliğin, diğer taraftan geçim sıkıntısının çifte ateşi arasında bunalan halk, itimadını şahsında muhalefeti temsil eden İnönüye bağlamakla ruhundaki serinlemek, ferahlamak isteğini gidermektedir. Yarına ümitle bakabilmek ihtiyacını böyle tatmin etmektedir. İnönüyü vatandaş bunun içindir ki, gittiği her yerde sevgiyle kuşatmakta "Babamız, bizi kurtar" diye bağırmaktadır.

Bu haftanın başında Pazartesi günü, akşam üstü Ankaranın Ulus meydanında. yaklaşan yılbaşı, için çoluğuna çocuğuna bir ufak hediye olsun alamamanın **ıstırabı,** ile vitrinlere küskün bakan Ankaralılar birden aralarında İnönüyü görünce dertlerini unuttular. Vitrindeki eşya, cepte bulunmıyan para düşünceleri bir yana atılıverdi ve bir anda üç kişi beş oldu; beş, elli; elli, beşyüz...

İnönü, halkın ıstırabı ile temas halindedir. Sıkıntılarını, üzüntülerini yakından bilmekte ve bu bilgi onu bu yaşta mücadeleye itmektedir. İnönünün o gün Haşet Kitabevine girip hapisteki gazeteciler için sana, aldığı 3 . 5 kitaba 130 lira öderken, çocuğunun mektep kitaplarım tedarik etmede 200 lira aylıklı bir memurun çektiği sıkıntıyı düşünmemiş olması imkânsızdır.İşte o 200 lirâ aylıklı memur, sıkıntılarından kurtulma ümidini İnönüde görmekte, yılbaşında çoluğuna çocuğuna bir küçük tediye alamamanın ıstırabını bu ümitle yıkamaktadır.Millet ıstırapları ile meşgul olanları şükranla karşılamakta ve onlara bağlanmakta tereddüt göstermemek**tedir.**

İnönü Cezaevindeki gazetecilere **Yılbaşı** hediyesi **alıyor**

Hayat her yerde pahalı...

D. P.

(Kapaktaki politikacı)

Biraz geç değil mi?

Bu haftanın başında salı günü istanbul milletvekili Mithat Perin, ertesi gün Zafer ve Havadis hariç hemen bütün gazetelerin büyük başlıklarla .ve bir bayram havası içinde 'naklettikleri bir bâsın toplantısı **yaptı.** Mithat , **Perin bu** toplantıda basın mensuplarına af teklifini desteklediğini açıklıyordu. Perin, Kemal Özçoban ve arkadaşlarının imzaladığı tasarıyı tasvip ettiğini söylerken kendisi gibi düşünen daha bir hayli gazeteci milletvekilinin de -Burhan Belge. Behzat Bilgin, ve daha bir iki isim hariç- bulunduğunu haber verdi. Gerçekten de son günlerde D. P. Grubunda af teklifi lehinde hayli kuvvetli bir cereyan göze çarpmaktadır. Mithat Perin gibi açıkça değilse bile, pek çok D. P. milletvekili, es dost meclislerinde "bu gidişin gidiş olmadığını" ifade etmekten geri kalmamakta ve Özçobanın tasarısı lehinde beyaz oy kullanacaklarını söylemektedirler. Bir hayli geç kalmış olmasına rağmen, Mithât Perini bile af tasarısı lehinde konuşmaya zorlayan hava grupta kendini iyiden iyiye hissettirmektedir. Ne var ki, Grupta yaylacıların asıl büyük kısmını teşkil eden Şemi Ergin taraftarlarından henüz herhangi bir hareket gelmemiştir. Şayet Özçobanın teklifi Gruba geldiğinde -bugünlerde adından hiç bahsedilmeyen- Şemi Ergin ve taraftarları teklif lehinde oy kullanırlarsa, bu teklife derhal yeni iltihakların olacağı ve tasarının kabul edileceğine muhakkak nazarı ile bakılabilir. Ama ne var ki, bu tasarı da Şiddet Komisyonunun raporuyla birlikte bir çantanın içinde Ocak ayının sekizini beklemektedir.

Sır küpü

Bu haftanın sonunda Ankarada bütün gözler, müsveddesi Gazian-

çantasında yatan Şiddet Komisyonu raporuna çevriliydi. Basına ve Muhalefete karşı alınması düşünülen kimbilir kaçıncı tedbirler serisi hakkında tavsiyeleri ihtiva eden bu rapor, muhtemelen gelecek hafta içinde D. P. Grubuna sunulacak, belki tasvip, belki tâdil, belki red edilecek fakat muhakkak ki Türkiyenin siyasi hayatında hatırı sayılır izler bırakacaktır.

Bahadır Dülger, raportör sıfatıyla bizzat kaleme aldığı bu siyasi eseri çantasının en gizli köşesinde saklamaktadır. Gerçi bu siyasi eserden D. P. Grubu Başkanının da, yüksek kademelerin de haberi vardır ama, gazeteciler haber almak için, artık kendisinden sorulan her suali *"Sizi* alâkadar eden bir şey yok" diye cevaplandıran Atıf Benderlioğluyu, yahut yüksek kademeleri değil, Dülgeri sıkıştırmaktadırlar. E, ne de olsa Dülgerin biraz da gazeteciliği vardır ve gazetecilerin nazı gazetecilere geçmektedir!..

Buna rağmen, Gaziantebin bu manzarası pek heybetli milletvekeli sıkıştırmalar karşısında hiç yumuşamadı. Komisyon mesaîsi hakkında ağzından tek kelime sızdırmak rnümkün olmadı. Diğer Komisyon üyele-

Tedbirler ve Ötesi...

İsmaîl Rüştü AKSAL

Geçen ayın onyedisinden itibaren yeni yıl Bütçesinin, Bütçe Komisyonunda tetkik ve müzakeresine başlanmıştır. Bütçenin tümü üzerinde altı gün devam eden tartışmalar, gecen hafta içinde tamamlanmış. Vekalet ve Daire Bütçelerinin tetkikine geçilmiştir. Komisyon çalışmaları, muhalefetin talep ve ısrarına rağmen, Anadolu Ajansı müstesna, basın mensuplarına açık tutulmadığı için Bütçenin tümü üzerinde cereyan eden ve İktisadî ve Malî meseleleri her cephesiyle aydınlatan müzakerelerin tam ve objektif bir şeklide Umumi Efkara aksettirilmesl mümkün olamamıştır.

Bilindiği gibi, 1959 Bütçesi, ömrünü tamamlamak üzere olan 1958 Bütçesine nazaran, çok değişik şartlar içinde hazırlanmış bulunuyor. Hemen ilâve edelim ki, bu değişildik, 1959 Bütçesinin hazırlanmasında gözönünde tutulan veya tutulması icabeden esaslardan ziyade, bu Bütçenin tatbik edileceği iktisadi ve mali vasattaki yeni gelişmelerle ilgilidir. 4 Ağustos kastar ve tedbirleri adıyla şöhret kazanan yeni iktisadi ve mali politika ve bu yeni politikaya geçilmesini zaruri kılan sebepler, malûmdur. Filhakika, zamanında yapılan tenkid ye ikazlara rağmen, Menderes Hükümetlerince yıllardan beri ısrarla hatta inatla takip edilen enflasyoncu politika, başlangıçta aldatıcı ve geçici tezahürleriyle bir kısım vatandaşların gözlerini kamaştırmış, fakat sonunda, iktisadi ve mali hayatımızda emniyet ve İstikrardan eser bırakmamış, gelişme; temposunu yavaşlatmış, sıkıntı ve nıahrumiyetlerin her geçen gün bir az daha artmasına sebep olmuştur. İktisadi ve mali sahada gerekli tedbirleri almaksızın, iktisadi hayatı tepeden inme ve indî kararlarla tanzim ve istikrara kavuşturma gayretleri; yani Millî Korunma Kanunu ve iki yıllık tatbikatı tam bir iflasla neticelenmiştir. Bu kanun ve tatbikatı başlangıçta Menderes Hükümetlerince kendisine bağlanan ümitleri pek az sonra boşa çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda, İktisadi ve mali hayatımızdaki güvensizlik ve İstikrarsızlık bir kat daha artmasına, fiyatların ve maliyetlerin daha hızlı bir tempo ile yükselmesine, en zaruri ihtiyaç maddelerinin ortadan kaybolmasına, dürüst tüccarın piyasadan çekilmesine ve nihayet iktisadi ve içtimai bünyemizi kemiren karaborsanın alıp yürümesine sebep olmuştur, İşte Hükümet, günden güne ağırlaşan bu şartlar karşısında, 4 Ağustos kararları denilen ve o güne kadar biat ve ısrarla takip ettiği enflasyoncu polltikayı bizzat mahkûm eden tedbirleri almağa nihayet Mecbur kalmıştır. Dikkata şayan olan nokta, bu açık gerçeklere rağmen, Hükümet ve onun yetkili şahsiyetlerinin eski politikadan 180 derecelik bir dönüşü ifade eden son karar ve tedbirlerin, eski politikanın bir devamı olduğu iddiasından vazgeçmemiş olmalarıdır. Nitekim, gerek 4 Ağustos kararlarının alınması vesilesiyle yapılan beyanatta, gerek Bütçe gerekçesinde ve Bütçenin tümü üzerinde Komisyonda cereyan eden müzakerelerde Hükümet, son karar ve tedbirlerin "Ekonomimizin bundan böyle de arızasız ve istikrarlı bir sakilde gelişmesini" sağlamak için alındığını iddiaya varacak kadar ileri gitmiştir. Vatandaşın sağ duyusu ile adeta alay edercesine ileri sürülen ve içinde yaşadığımız gerçeklerin düpedüz red ve inkarı demek olan bu iddiayı, Menderes Hükümetlerinin değişmeyen zihniyet ve itiyatlarına en taze bir misal olarak vermek mümkündür.

"Enflâsyonu bertaraf etmek ve ekonomide istikrar sağlamak" maksadiyle alınan son karar ve tedbirler, beş aydan beri tatbik mevkiindedir. Baş aydan beri memleket ve bu bale düşülmesinde hiç bir kusuru olmayan vatandaş, bu yeni tedbirlerin yarattığı yeni şartlara intibakın sayısız güçlükleri, ağır sarsıntıları ve acılarıyla pençeleşmektedir. Alarm işaretlerinin belirli bir hal aldığı 1954/1955 yıllarında, gerek muhaleret ve gerek tarafsız vatandaşlar tarafından yapılan baldı ve yerinde tenkid ve ikazlara kıymet ve ehemmiyet verilmemesi, hattâ sadece kıymet verilmemekle kalmayıp, bu ikazları yapanlara en ağır hücumların reva görülmesi, hastalığın çok ilerlemesinde başlıca âmil olmuştur. Bu durum, son defa alınan tedbirlerin de o nisbette ağır ve sert olmasını intaç etmiştir. Saman kimlerin haklı, kimlerin haksız olduğunu bugün artık bütün açıklığı ile meydana çıkarmıştır. Fakat şu var ki, hatalı yalda inat ve israr, memlekete büyük, kayıplara, vatandaşlara tahammülsüz ıstıraplara mal olmuştur ve olmaktadır.

Bu gün çekilen ve daha da çekilmesi mukadder olan sıkıntı ve ıstırapların baş mesülü olan Menderes Hükümetleri ise, hâlâ vatandaşın hâdiselerden habersiz olduğu inancına dayanarak, gerçekleri gizlemek gayreti peşindedirler.

Fakat asıl dikkate bayan olan ve siyasî mesuliyet anlayışı ve duygusiyle bağdaşması güç olan nokta; eski politikanın yıllarca şampiyonluğunu yapmış olanların, bu politikadan tam bir dönüşü ifade eden ve mahiyetleri icabı, eski politikayı açıkça mahkûm eden yeni karar ve tedbirleri de yürütme sorumluluğunu üzerlerine almış bulunmalarıdır. İşte 1959 Bütçe gerekçesi ve yetkili şahsiyetleri Bütçe ve yeni tedbirlerle İlgili olarak yaptığı beyanlar, siyasi mesuliyet bakımından bu anormal durumu izah gayretinin kaçınılması mümkün olmayan tezad ve tenakuzlanyla doludur.

---

ri da öyleydiler. Onlar da ilk celsede ettikleri yemine sadık kaldılar ve ağızlarındaki baklayı sonuna kadar muhafaza ettiler.

Rapor muhteviyatından haberdar olan yüksek kademelerin ise, Dülger kadar sıkı ağızlı oldukları iddia atanamaz. Onlar raporu öğrendiklerinden beri konuşmak, -tabii gazetecilerle değil, kendi taraftarlarına karşı, mütemadiyen konuşmak İhtiyacını duydular. Kendi taraftarları da bil konuşulanları tekrarlamaya' başladı ve bu haftanın içinde şöyle bir nakarat D. P. çevrelerini dalga dalga dolaştı: "Canım efendim" deniliyordu. buna zaaf demezler de ne derler? Biz Grup olarak Onlardan derde deva tedbirler istedik. Onlar yarım yamalak, işe yaramaz tavsiyeler getiriyorlar".

Bu lâfları edenlere göre "dert", basın ve Muhalefettir. "Derde deva tedbirler" de basının ve Muhalefetin halk efkârı üzerindeki tesirini tamamen yok edecek kanun teklifleridir. Bunun için de, başlangıçta ne güzel projeler ortaya atılmıştı. Gazete kapatma yetkisini hükümete vermek mi., muhalefetin çalışmasını hiçe indireceğe yarak hükümleri mi bir milyon liraya yükselen para cezaları mı neler neler yoktu... Komisyon üyelerinin çoğu, azınlığın ısrarlarına rağmen bunların büyük bir kısmım kulak arkasına atmış, "teferruata müteallik meseleler" üzerinde durmuştu.

Aslı aranırsa, bu "teferruata müteallik meseleler" hiç de küçümsenecek şeyler değildi. Başka demokrasilerde olsa, bunların sadece birinden bahsetmek bile, bir iktidarın zangır zangır sarsılmasına kafi gelirdi. Meselâ Komisyon bugünkü haliyle bile âstronomik rakamları bulan para cezalarının daha da artırılmasını tâsvip etmişti. Meselâ ispat hakkını açıktan tanımadığı halde mücerret olarak "yalan haber" in

ağır cezalara mevzu yapılmasını tavsiyeye şayan bulmuştu. Meselâ toplantıların daha da tahdidine rıza göstermişti. Meselâ gazeteci olmak için' gerekli' -millet ve killerinden istenmeyen ve zaten ağır olan- şartlara yeni ilâveler yapmıştı... Ama bunlar yüksek kademeleri tatmin etmekten, onların gözüyle "derde deva" olmaktan o kadar uzaktı ki! Komisyondan balyoz istenilmişti ama, o yumruk getiriyordu. Bu yumruk hasmı belki sarsabilir, sersemletebilir ama nakavt edemezdi. Bu yumrukla Emrullah Efendinin mektepsiz maarifine benzeyen basınsız, muhalefetsiz demokrasi kurulamazdı.

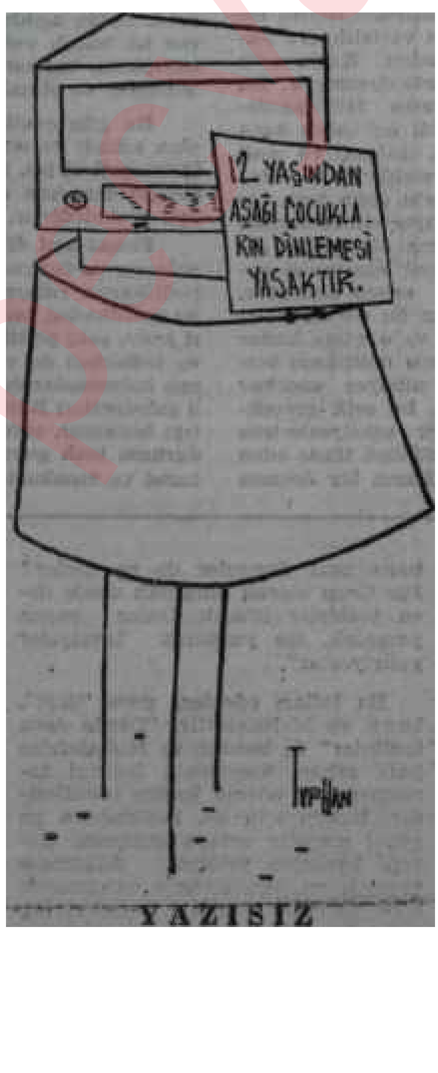
İşte Meclisin hiç hesapta yokken Alelacele başlatılan tatili şırasında, D. P. kulislerinde, yüksek kademelerden yayılan bu dalgalar dolaştı. Yenilirken, içilirken, yürünürken -tabii yaylacılar değil ovacılar arasında- "canım efendim" diye başlanıyor, "bu bir zaaf alâmetidir" diye devam ediliyordu.

Canı sıkılanlardan biri

Komisyonun vardığı neticeleri düşünürken yüzünü en çok buruşturanlardan biri, ihtimal ki 27 Ekim 1957'den beri bakan adayı olan Kastamonu milletvekili Hadi Tandır. Basını baskı altına sokan 1956 kanunlarının hazırlayıcısı, Hüseyin Avni Göktürkün müsteşarı Hadi' Tan, Şiddet. Komisyonunun sözü dinlenilmeyen üyelerindendir. Komisyonda, yüksek kademelerin arzusuna uygun ve kendi şöhretine de pek yaraşan teklifleri ileri sürmüştür. Gazete kapatılma imkânının kolaylaştırılması, **suç** mevzularının çoğaltılması, parti kongrelerinin iyiden iyiye tahdidi, gazetecilerin üniversite mezunu olması teklifleri hep Hadi Tan kanalıyla takdim edilmiştir. .Ama ne yazık ki, Komisyonda üstadın fikirlerine itibar edenler ekseriyette değildir. -Nereden de çı•karmişlardır şu demokrasi ve ' rey (ekseriyeti denen şeyi?-. Bunun için, ne onun 1933 Almanyasındaki tatibikatı hatırlatan buluşları, ne de Nusret . Kîrişçioğlu, Hamdi Sancar, Burhan Belge gibi takviye kuvvetlileri işe yaradı ve bütün, bu teklifler... esbabı mucibesiyle teker..teker çürütüldü. Komisyonda Anti - Tançıların başında İzzet Akçal ve İlhan Sipahioğlu gelmektedir. Bunlar, hukuku eski Adliye Müsteşarından 'daha başka türlü okumuşlardı. Üstelik' eski tedbirler gibi, yeni getirdiklerin' de "derde deva" olmaktan çok uzak kalacağını biliyorlardı. Düşünüyorlardı ki, 1954 Basın Kanunu da 1956 Basın Kanunu da, Toplantı ve Gösteri' Yürüyüşleri; Kanun'u da, D. P. yi huzura kavuşturamamıştır. Bundan sonra çıkaracakları kanunlar da kavuşturamayacaktır.' D. P. nin huzuru bu gibi nihayetsiz teşebbüslerde - değil, bu **gibi** nihayetsiz teşebbüslerin sevda-, eından vazgeçmektedir. Basının, muhalef etin hücumlarını tedbirle değil işle önleyebilmektedir. "Aynada çirkin görünüyorsan, kabahati aynada bulma" sözünü söyleyebilmekte bu sözü inanarak dinleyebilmektedir.

Bahadır Dülger
Çantada keldik değil!

YAZISIZ

Gerçekten 1958 yılının bilhassa son haftalarında D. P. içinde bu düşünce tarzını şuurla benimseyenle?» rin sayısı gittikçe artıyordu. D. P. nin aylardan ve yıllardan beri takip ettiği tek yolun -şiddet yolununnetice vermediği müşahhas misalleriyle her gün biraz daha vuzuhla görülmekteydi. Onaltı aylık hapis cezalarına arka arkaya gözünü kırpmadan boyun eğenlerin sayısının azalmadığı ve bu cezalar 32 aya çıkarılırsa da azalmayacağı daha iyi anlaşılıyordu. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, vatandaşı görmek istediklerini görmekten, alkışlamak istediklerini alkışlamaktan alıkoyamıyor, Basın Kanunları belki işliyor ama bu işleyiş bir işe yaramıyordu.

Enteresan olanı, 'bütün bunları görenler arasına, bir zamanlar şiddet tedbirlerinden medet umanların da katılmasıydı. Meselâ' basın hürriyetinin amansız tahditçisi Halil özyörük,' şimdi Şiddet Komisyonunda Hadi Tanın iddialarına eskisi gibi canı gönülden taraftar olmuyordu. O Halil Özyörük ki, hür basından en ağır darbeyi yiyen, karısına tahsis edilmiş bir kırmızı plâkalı otomobilin resmi yüzünden' bakanlık . sandalyasından olan adamdı. Basım senelerce, başı ezilmeğe müstehak bir canavar gibi görerek, bizzat takibetmişti. Meselâ Banadır Dülger, şimdi "Fazla ileri gitmek doğru dedeğil" diyordu. O Bahadır Dülger ki, bir zamanlar "gazetecilerin yalancılığı" "muhalefetin azgınlığı" hakkında sütunlarla başyazı döktürürdü. Meselâ Başkan Hulusi Köymen, şimdi müzâkereleri tam bir bitaraflıkla idare ediyordu. O Hulusi Köymen ki, bir zamanlar şiddet tedbirlerinin baş taraftarım beklenmedik . bir kazadan kurtarmak için, kendisini harcayarak müstesna. tüzük tefsirlerine gitmeyi göze alıyordu.

Kenarda bir adam...

Bundan iki hafta önce Çalışma Bakanlığı Özel Kalem Müdürünü, hiddetle yerinden kaldıran bir hâdise oklu. Özel Kalem Müdürü, bir yandan telefona cevap yetiştiriyor öte yandan da Bakan Halûk Şamanı görmek için bekleyenlere dert anlatıyordu. O sırada kapı açıldı. İçeriye beyaz saçlı, esmer orta boylu bir adam girdi. Paltosunu şapkasını hademeye uzattı ve selâm - sabah etmeden, bakanın maroken kaplamalı odasına yöneldi, özel Kalem Müdürü, bu teklifsiz ziyaretin teşebbüs safhasından tahakkuk safhasına geçmek üzere olduğunu, son anda fara etti. Telefonu çarparcasına kapattı ve yerinden bir ok gibi fırlayarak kendini maroken kaplamalı kapı ile ziyaretçi arasına attı. Koridorları çınlatan bir sesle "Bu ne biçim iş beyefendi ?" diye bağırdı. "Haber Vermeden," randevu almadan nereye giriyorsunuz?" Beyaz saçlı adama -

Korku ve Tereddüt Arasında

Doğan AVCIOĞLU

Yeminler ediliyor, esrarengiz toplantılar yapılıyor. Kulaklar "idam sehpaları" nın ve "karınca" laflarının akisleriyie dolu. D. P. Grubunun Ağustos sıcağında neşrettiği "Bu son ihtar, uslanmazsanız karışmam ha" tebliğinin ışığı altında kurulan komisyon çalışıyor. Şiddet tedbirlerinin sağnak gibi yağmasını, şimşeklerin çakmasını bekliyorsunuz. Ama gök, bir turlu sürtemiyor ve D, P. Grubunun toplantısından bir gün evvel B. M. M. bütün tahminlerin hilâfına erken bir yılbaşı tatiline içiriyor.

Anlaşılan dikensiz gül bahçesi meraklıları, kendi bahçelerindeki gülün dikenini ayıklamakta güçlük çekmektedirler.

Güçlüklerle birlikte ortalıkta muhtelif rivayetler dolaşmaya başlamıştır. Komisyonun çok sert tedbirleri reddettiği, tatlı sert tedbirlere taraftar olduğu söylenmektedir. İhtimal ki parti disiplini endişesi ve "sonra muhalefetten korktu derler* gibi telkinler karşısında tamamiyle hissiz kalamayan komisyon üyeleri ve D. P. Grubu çok sertle, hafiften tatlıyı uzlaştırmanın bir yolunu bulacaklardır. Bu sayede ufak tefek değişikliklerle ya statüko muhafaza edilecek, ya yarım şiddet tedbirlerine -yumuşakça tarafları da olsa bir yenisi eklenecektir.

Yarım tedbirler 1954'den beri dünyaya gelen kardeşlerinden elbette ki daha talihli olmıyacaktır. En ağır yarım tedbirler bile -tıpkı fiyatlar karşısında Milli Korunma tatbikatı gibi- sönüp gidecektir.

Mesleğin rizikosunu arttırmasına rağmen basın 1956 Haziranından beri hemen hemen her şeyi yazamadı mı? D.P. idarecileri kaybettikleri huzur ve neşelerini basın kanunu tadilâtı sayesinde tekrar bulabildiler mi? Faraza basına astronomik para cezaları konsa, gazete sahipleri ve başmuharrirler, baskıya verilmeden önce gazeteye son bir defa göz atmak için pijamalarıyla matbaalara koşsalar, netice değişecek midir? Gazeteler "Beyim, paşam çok yaşa" bile yazsalar, vatandaş bu satırların ara* sındaki dramı, her gün yaşadığı veya hissettiği dramı okumasını bilecektir. Bu oyun iktidarın sabrı tükeninceye kadar sürecek, sonra sıra yeni şiddet tedbirlerine gelecektir. Hele muhalefet partilerini dizginleme teşebbüslerinin tamamiyle tesirsiz kalacağı muhakkaktır. Bunun tecrübesi geçen ayın başında Gaziantepte yapılmıştır: Dâva yarım tedbirlerle halledilecek cinsten değildir.

Aslında 1946 . 1950 yıllarının hürriyet âşığı demokratları aylardan beri bir çatal yol ağzında bulunmaktadır: Ya muhalefetin isteklerine uyarak demokrasinin asgarî şartlanın geri getirmek, yâ zecrî tedbirlerle demokrasinin isminden bile vazgeçmek.

Birinci yol, huzurun iadesine Çıkacaktır. Ama büyük bir ihtimalle D. P. hin iktidardan düşmesiyle neticelenecektir. Böyle bir ihtimal D. P. liderlerini ürkütmektedir. Onları zaten 1950 den evvel şampiyonluğunu yaptıkları yoldan ayıran ve tekrar o yola girmekten alıkoyan düşme korkusu, kendilerine "sabık" dedirtmeme korkusu değil midir? Bu ruh haleti içinde, faraza baskıyı biraz hafifletmeye hiyetlenseler bile, D. P. idarecilerinin kendilerini suların istilâsına uğramış gibi hissedecekleri ve barajın kapılarını yeniden kapamaya kalkışacakları muhakkaktır.

1950 nin ilk günlerine dönüşün tehlikeleri, D. P. idarecilerini ikinci yola doğru itmektedir. Fakat bugünün Türkiyesinde bir Mirza, bir Nuri Essaid idaresi kurmak mümkün müdür? Böyle bir idare. nin kurulması, tabii ki herşeyden . evvel pazu kuvvetine ihtiyaç göstermektedir. Komşulara özenenler, bu pazu kuvvetine gerçekten sahip midirler? Dünyanın birçok verinde olduğu gibi memleketimizde de tam manasıyla teşkilâtlanmış yegâne kuvvet olan orduyu yakından tanıyanlar ve onun demokrasiye bağlılığını bilenler için bu suallerin cevabı kati bir hayırdır. O halde tam manasıyla teşkilâtlanmış bir kuvvete dayanmayan, ideolojiden mahrum, sahip olduğu fikir kırıntıları hürriyet kelimesi etrafında dönen idarecilerin kurmayı düşündükleri bina iskambilden bir kule gibi yıkılmaya mahkûmdur. Memleket realitelerinden çok uzaktaki fildişi kulelerde yapılan hatalı hesaplar -eğer mevcutsa- haklkatlerle karşı karşıya gelir gelmez silinip gidecektir.

İşte D. P. İdarecilerinin aylardır içinde bulundukları dram budur: Bir yol ağzına varılmıştır ve iki yoldan birini seçmek lâzımdır. Ama liderlerin ne o, ne de bu yolu seçmeğe cesaretleri vardır, öfke ve tereddüt içindedirler. Bu öfke onları zecri tedbirler almaya sevketmekte, fakat manialar karşısındaki tereddütleri alman tedbirleri yarım bıraktırmaktadır.

Yeni tedbirler hikâyesi de herhalde farklı bir şekilde bitmiyecektir. D. P. idarecileri, şer ve hayır yolları arasında oyalanacaklar, kati kararlar almayı, muhtemelen 1961'e kadar, geriye bırakacaklardır. Gelgelelim bu tereddütler, bu sonu gelmeyen yarım tedbirler' vatan sathına yaydan huzursuzluğu arttırmaktadır. Çoğunluğu peşinde sürükleyen muhalefet, demokrasinin asgari şartları mevzuunda tâviz vermiyen, dinamik bir politika takip ettiğine göre bu kararsızlık ve huzursuzluk daha uzun yıllar sürüp gidecek midir? Belki, Fakat yarım şiddet tedbirlerinin, umulanın tam aksine, D. P. Grubunun liderlere olan itimadım sarstığı unutulmamalıdır. 1954'ten beri iktisadî güçlükler artarken "tedbir, tedbir" diye yılda birkaç defa karşılarına çıkan liderlere" muhalefetin gittikçe kuvvetlendiğini gören D. P. Grubunun hâlâ eski itimadı göstermesi mümkün müdür? Her türlü hissi ve ahlaki mülâhazalar bir tarafa bırakılırsa, haklarında çok iyimser veya çok kötümser bir sürü yazı yazdan meşhur "yayladılar" ı doğuran başlıca sebep bu itimatsızlık belirtileridir.

Evet "yaylacılar" bugün dağınıktır, mütereddittir, müşterek harekete alışmamışlardır, çoğu yukarıdan gelen iltifatlar karşısında hissiz kalamamaktadır. Fakat liderler, tesirsiz kalan yarım tedbirler peşinde koştukça ve muhalefetin barometresi yükselmeye devam ettikçe, "yaylacılar" ın bir gün -hiç değilse liderlere karşı- mütecanis bir grup olarak ortaya çıkmaları hayali bir ihtimal değildir. Nitekim "Yaylacılar" daha şimdiden idarecilerin önünde bir mânla olarak kendilerini hissettirmektedirler.

Gruptaki bu muhalefet bizde koltuk kavgaları, alınganlıklar, v.s. yüzünden oldum olası mevcut kaynaşmalara benzememektedir. Yeni tip "Yaylacılar" bir zamanlar Meclisteki muhalif arkadaşlarına "Aman ağzınızı açmayın, konuşursanız işler bozuluyor, hele siz susun, biz işleri nasıl yoluna koyacağız" diye nasihatler varan eski tip yaylacılardan farklıdırlar. liderleri doğru yola getirmekten çok, liderli veya lidersiz yanlış yoldan gitmemek fikri yani tip "Yaylacılar"ı eskilerden ayırmaktadır.

Ne gariptir ki bu yeni tip yaylacılık, muhalefetin, Başbakanın Balıkesir nutkuna cevapla başlayan azimli siyasetiyle orantılı olarak gelişmektedir.

Hulusi Köymen, oğlu ve geliniyle

Dostlarından vaz geçemiyor

mahcup olmuştu. Alçak sesle:

"- Randevum vardı efendim" dedi

"- Adınız ne sizin?'

"— Hulusi Köymen."

Özel Kalem Müdürü bir lâhza duraladı. Bu ismi hatırlar gibiydi. Birden idrak etti ve kıpkırmızı oldu. "Af edersiniz, af edersiniz beyefendi" dedi ve kapıyı beyaz saçlı adama bizzat açtı.

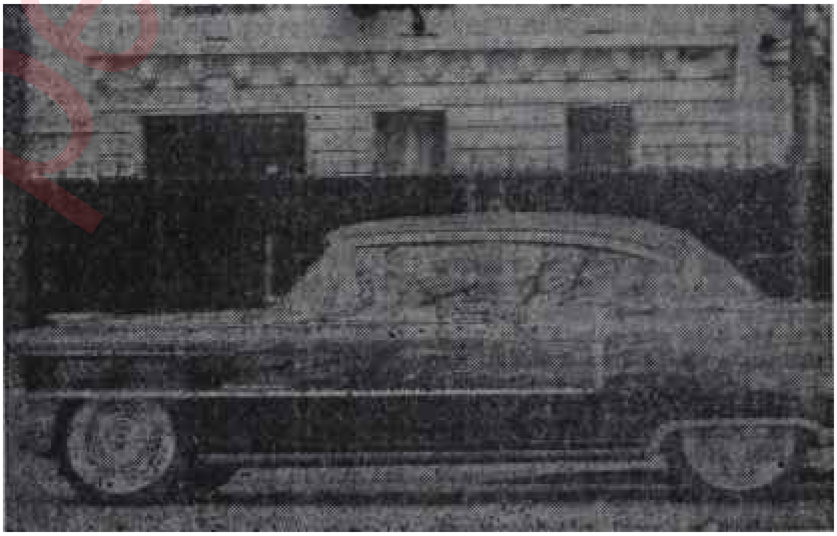
Hulusi Köymen, eski makamına, dört yıl sora işte böyle giriyordu. Şöhreti Çalışma Bakanlığı Özel Kaleminde bile bu derece unutulmuştu, ismi bile tereddütler içinde hatırlanıyordu.

Aslı aranırsa, bu unutulma hali ne Özel Kalem Müdürünün bilgisizliğinden, ne de aradan geçen zamanın fazlalığından geliyordu. Bunun sebebi, daha çok Hulusi Köy menin kendinde, bir müddetten beri geri plânda kalmayı hedef tutan davranışında idi. D. P. nin hakikaten demokrat olduğu devrede Çalışma ve Millî Savunma Bakanlığı yapan bu 1946 demokratı, eski arkadaşı Celâl Bayarın ricası üzerine Bursada D. P. teşkilâtını kuran adamdır, tşte bu adam, üç yıldır tam bir inziva hayatına çekilmiştir. Bu gönüllü emekliliği sessiz bir protesto şeklinde tefsir edenler eksik değildir. Ama kıdemli Genel İdare Kurulu üyesinin şimdiki gidisi pek beğenmese bile, eski arkadaşlıkları 1946 . 1950 yıllarının prensiplerinden üstün tuttuğu muhakkaktır. Bunu muhtelif vesilelerle de ispat etmiştir. Nitekim 6/7 Eylül hâdiselerinden sonra Hükümetin Sıkı Yönetim kararını tasvip için toplanan Grubta bii kısım D. P. liler, o günkü Hürriyet Partisinin ve bu günkü yayla hareketinin başlangıcını teşkil eden bir takrir vermişlerdi.Takrirde, Grubun 6/7 Eylül hâdiselerinin sebeplerine inmesi ve Hükümetin bu hususta izahat vermesi isteniyordu. Takrire taraftar olanların ekseriyette olduğu da anlaşılıyordu. Başbakan da bunun farkındaydı. Çehresi asılmıştı. İşte tam bu sırada Köymen ile Başbakanın birbirlerinin yüzlerine baktıkları fark edildi. Biraz sonra Köymenin bu takririn reddini sıkı yönetim kararıyla birlikte oya koymak suretiyle Grubtan âni bir karar istihsal ettiği anlaşıldı. İtirazlar başlayınca Grup Başkanı Köymenin alışılmamış bir oy sayma muamelesine başvurduğu görüldü. Takrir de neticede şiddetli gürültüler arasında reddedilmiş oldu.

Hulusi Köymenin bu gibi muameleleri istemeye istemeye yürüttüğü, onun bazı sözlerinden manalar çıkarılmak suretiyle ileri sürülegelmiştir. Meselâ Köymen bu sıralarda dostlarına sık sık, "Grup Başkanlığının çok zor bir iş" olduğundan, "bu vazifeyi bırakmak istediğinden" bahseder olmuştur. Nitekim bir. müddet sonra da bu vazifeden sessiz sedasız ayrılıvermiştir. Ama liderlerin itimadım muhafaza etmeye ehemmiyet vermiş ve bunda muvaffak olmuştur. Nitekim mahalli ve şahsi işleri takip etmemeyi prensip edinmesi yüzünden teşkilâtla a-

Merak!

Dışişleri Bakanlığının şoförleri ve Hariciye Köşkünün yeni sakinleri -köşkte bir haftadan beri Dışişleri* Bakanı Zorlu ve ailesi ikâmet etmektedir-, köşkün garajında yatan 1958 modeli, gıcır gıcır, siyah boyalı ve plâkasız cadillao'ın hali karşısında içlenmektedirler. Zira yeni Cadillac'ın ne zaman kırmızı plâkasına kavuşup Ankara caddelerinde bütün gözleri kamaştıracağı henüz meçhuldür. Yeni model Cadillac'ları seyre meraklı Ankaralılar, Zorlunun 1955 de Dışişleri Bakan Vekilliği sırasında getirttiği 55 model Cadillac ve 1957 de satın alınan 59 Modeli Cadillac ile gözlerine çektiği ziyafetlerin tadını bir türlü unutamamakta ve şimdi de 58 Modeli Cadillac'ın Çankayadan aşağıya doğru, şöyle sülün gibi bir süzülmesini sabırsızlıkla

Zorlunun Paristeki Cadillac'ı

Bu merak yeni merak değill..

rasi açılan Köymen, son milletvekilleri seliminde aday yoklamalarını kaybedince, Cumhurbaşkanı bizzat Bursa teşkilâtına telefon açarak; "Listeden beni çıkarın, Köymeni koyun" demekte tereddüt etmemiştir. 1946 -1950 devresini hâlâ unutmayan Köymeni yakından tanıyanlar, onun sonuna kadar bu itimada lâyık kalacağından emindirler.

Bursa milletvekili, Tedbirler Komisyonunda da demokrasi hakkındaki fikirleri ve liderlere sadakati arasında bocalamış, ama her zaman öldüğü gibi bağlılık hissi daha ağır basmıştır. Balyoz yerine yumruğu seçen diğer birçok komisyon üyesinde de ayni his mevcuttur. Bu sebeple, bu haftanın ortasında Ankaranın siyasi çevrelerinde yayılan iyimserlik havası satıhta kalmaktadır. Komisyon, raportörü Bahadır Dülgerin çantasında yatan rapor, siyasi havanın seyrine göre daha pek çok kılığa gireceğe benzemektedir.

Damadı hapse girdiğinden beri onun- evinde ve kızının yanına yerleşen İnönüyü, şu son günlerde haddinden ' fazla ' çalışmaya zorlayan sebeplerin başında pek yaklaşmış of lan Kurultay geliyordu. İktidara pek yaklaşmış olan bir partinin 1 numaralı adamı olarak İnönü, elbette ki iyi hazırlanmalıydı. Nitekim bu haftanın ortasında Ayten sokaktaki evde C. H. P. Genel Başkanını ziyaret edenler akşam yemeğinde günün yorgunluğunu bir 'kadeh rakı içerek çıkarmış olan 75 yaşındaki delikanlının, sedef işlemeli onluk tabakasından alarak yaktığı Yeni' Harman sigaralarının dumanları arasında bir takım notlar, yazılar ve bültenler üzerine eğilerek çalıştığım gördüler. Bugünlerde İnönünün işi başından aşkındı: Bir yandan Kurultaya hazırlanırken, diğer yandan teşkilâtın mahallî dertleri ile uğraşmak zorunda kalıyordu. Gün geçmiyordu ki Anadolunun şurasında veya burasında bir kongre yapılmasın. İnönü son zamanlarda bu kongrelerden pek çoğuna bizzat gitmişti. Gidemediklerine ise muhakkak bir mesaj gönderiyordu. İş bununla da bitmiyordu. Meselâ geçen; pazar günü yapılan Ankara İl. Kongresi arifesinde Ankara teşkilâtı arasında yıllardan beri devam edip giden, son derece vahim neticeler; yerebilecek hizipleşmenin halli. bile en sonunda gelip Genel- Başkana düşmüştü. Parti içindeki hikmeti vücudu belki de sadece bu tarz meselelerle uğraşmak olan Genel Sekreterin tarafların hepsine "mavi boncuğum sende" dedikten sonra çekip gitmesi üzerine, ihtilâfı bizzat Genel Başkan halletmek zorunda . kalmıştı. İl .Kongresine katılacak .delegelerin tâyini meselesinden çıkan ve Hasan Tez - Fuat Börekçi düosunun hâkimiyeti altında gelişen hâdise, Emin Halim Ergun, İhsan Uçul gibi bazı. muhaliflerinin mahkemeye kadar gitmesine sebep olmuştu, İnönü bunun üzerine tarafları cumartesi akşamı Genel Merkeze çağırtmış ve alt kademe kongrelerinde seçilen bütün delegelerin İl Kongresine katılması hususunda" gayet kati emir vermişti. Doğrusu istenirse, Pazar günü yapılan Ankara Kongresine 558 delegeden 523'ü nün katılmasına rağmen bu pek de yüz ağartıcı bir kongre olmadı. Herkese bir mavi boncuk vermekte tereddüt etmeyen Genel Sekreterin yarattığı bava zaman zaman tarafların birbirlerinin üzerine yürümelerine kadar vardı. "Yalancı", "in aşağı" sözleri sık sık tekrarlandı. Velhasıl Ankara C. H. P. Kongresinin bir D. P. kongresine benzemesi için ne lazımsa yapıldı. O kadar ki bu kongreye C. H. P. ye katıldıklarını. ilân için gelen pek çok Hür. P. 11 hayal kırıklığı içinde geri döndüler. O akşam da, Hür. P. nin eski Genel Merkezinde toplanıp üzüntülerini ifade ettiler. Bu da gösterdi id C. H. P. tüzüğü -bu aslında pek ehemmiyetsiz delege seçimi meselesinde bile. aksamaktadır.

Ama C. H. P. deki en büyük aksaklık bütün selâhiyetleri elinde toplayan, fakat Kurultayın toplanmadığı zamanlarda onun yerine konuşması gereken Parti Meclisine karşı mesul olmayan bir Genel Sekreterlik makamının mevcudiyetinden ileri gelmektedir. Genel Sekreter istediği potu kırabilecek, en akla gelmez uçarılığı yapabilecek, ama birkaç yılda bir üç gün toplanan. Kurultaydan başka hiç bir heyet ondan hesap sormayacak-

Çelikbaş **Güreli** Karaosmanoğlu **Öktem** **Güneş**

İltihaklar hep "Vatan Cephesi"ne olmaz ya

C. H. P.

İktidarın eşiğinde

Bu haftanın ortasında Mebusevlerinde iki katlı bir binanın alt katındaki odalardan birinin ışığının göç" vakitlere kadar yandığını- gören semt sakinleri kendi kendilerine "Paşa gene çalışıyor" diye. düşündüler. Gerçekten son günlerde • gündüzler bir- türlü kifayet etmediğinden ,C. H. P. Genel Başkanı geceleri de geç vakitlere kadar çalıştı. İnönü bu çalışmalara kendini o kadar kaptırmıştı ki, çok arzu ettiği ve ısrarla davet edildiği halde geçen haftanın' sonunda yapılan Bolu kongresine dahi gidemedi. .Durum, Ankarada kalıp çalışmayı icap ettiriyordu.

İlâhi Necati Bey!..

İstanbul Şoförler Cemiyeti azalarından biri, devr-i demokrasinin icaplarını "yerine getirmiş olmak için, Başbakana bir telgraf çekmiş. İstanbulda yapılan yeni yollardan dolayı teşekkür ve bağlılıklarını Başbakan ve D.P. Genel Başbakanı Sayın Adnan Menderese ulaştırıyor. Zafer de bu telgrafı ve Başbakanın telgrafın keşidecisine verdiği cevabı yayınlamış. İşte Menderese çekilen telgrafın altındaki imza ve Adres:

"İstanbul Şoförler Cemiyeti İdare Heyeti yerine Necati"

D. F. Genel Başkanının bu telgrafa verdiği cevabın başlığı da şu:

"Sayın Bay Necati. İstanbul ' Şoförler Cemiyeti İdare Heyeti yerine İstanbul." •

'(31.11.1958)
Zafer

tır! Ondan sonra da C. H. P., Vatan sathında her Allanın günü "efendim başımıza ne geliyorsa hep murakabesizlikten" diye bağırmaktadır. Ama Kurultay günü yaklaştıkça, halli zaruri gözüken ciddi meseleler ikinci plâna itilmekte, seçim endişeleri ön plâna geçmektedir'.

Aday bolluğu

Hakikaten bu haftanın ortasında Ankarada C. H. P. çevrelerini en çok meşgul eden mesele, C. H. P. Meclisine kimlerin girebileceği, kimlerin dışarda kalacağı sualleri etrarında toplanıyordu. Bu yıl, Parti Meclisinin teşekkülünde büyük değişikliklerin olacağı muhakkaktır. Zira seçimlerden sonraki ilk Kurultay, aynı zamanda Güç Birliği Kurultay; olacaktır. Parti yüksek kademeleri, Güç Birliğinin her bakımdan dört başı mamur bir teşebbüs olduğunu göstermek maksadıyla Güç Birliği cephesine katılanların partinin sevküidaresine de fiilen katılmalarını arzulamaktadırlar. Bu sebeple sabık Hürriyetçilerin ve diğerlerinin Parti Meclisinde büyük ölçüde temsilini temin etmek için. Parti üst kademeleri Kurultayda ellerinden geleni yapacaklardır. Karaosmanoğlu, Öktem, Güneş, Çelikbaş ve Güreli üzerlerinde en çok durulan Parti Meclisi adaylarıdır. Kurultayda bol bol alkış ve "yaşa, varol" nidalarım toplayacak olan Güç Birliği havası içinde sabık Hürriyet Partili' liderler, Parti Meclisine kolayca geçilebileceklerdir. Ne var ki 30 kişilik Parti Meclisi, talibi pek fazla olan bir teşekküldür. Üye sayısının, arttırılması -meselâ 30'-dan 40a çıkarılması- bugün için mümkün değildir. O halde yenilere yer açmak için eskilerden bazılarının sahneden .çekilmesi lâzımdır. Birçok eski meşhurları şimdiden seçilememek endişesi sarmıştır. Bir Osman Sabri Adal, bir Necati İlter, bir Hasan Reşit Tankut, bir Mebrure Aksoley, bir Ratip Tahir Burak ve diğer bazı eski şöh•retler bu endişeyi kuvvetle hissetmesi lâzım gelen kimseler arasındadır.

Parti Meclisine girme mücadelesi bununla da bitmemektedir. Kurultay gençlerin ateşli bir taarruzuna sahne olacaktır. Gençler, Parti teşkilâtının yüzde sekseninde faal vazife aldıkları halde, kendilerinin üst kademelerde temsil edilememelerinden şikâyetçidirler. En az Genel Sekreter kadar seyahat eden ve teşkilâta kendini sevdiren bazı genç ve çalışkan milletvekilleri Gençler Grubunun elebaşılığını yapmaktadırlar.

Ya talihsiz milletvekili adayları? Onlar da pek haklı olarak kendilerini Parti Meclisi için biçilmiş kaftan saymaktadırlar. "Bizim onlardan ne eksinimiz yar" sözü, ille bir "meclis"e girmek aşkıyla yanan talihsiz adayların 'son günlerde ağızlarından düşürmedikleri bir laftır.

Fazla iyimser olmayan son tahminler, **Parti** Meclis üyeliği için adaylığını koyacakların sayısının rahat rahat 200 ü asacağı merkezindedir.

Bir başka bahara...

Seçim endişeleri Ve Güç Birliği bayramı hazırlıkları Kurultayın halletmesi lâzım gelen en mühim meseleyi -tüzük tadili meselesi- unutıturmuş gibidir. Son günlerde Bayındır Sokaktaki Genel Merkezde sık sık toplanan Tüzük Tadili Komisyonu, çetrefil meselelerin yanından dolaşma temayülündedir. Kurultaydan bir iki gün önce toplanacak olan Parti Meclisim de ayni hava sarmaya başlamıştır. Genel Sekreterlik mevkiini işgal eden kimsenin hiç değilse bir heyete karşı mesul elması fikri -ki en basit bir aklıselim kaidesi icabıdır-, şimşekleri çekmemek ve haksız ithamlara maruz kalmamak endişesiyle bir kenara bırakılmıştır, Bunda, işgal ettiği makamın her türlü murakabeden uzak olmasını arzulayan -her fâninin zaafı, bazı işkilli zevatın el altından ustaca yürüttüğü kulis faaliyetinin payı büyüktür. İşkilli zevat, Tüzükte yapılacak en ufak bir değişme bahis mevzuu olduğu zaman, hemen kendilerini- ortaya sürüp "aman dikkat edin, aslında bunlar benim sandalyeme göz diktiler; maksat bu..." diyerek ortalığı bulandırmaktadırlar. Meselâ particiliği münhasıran kulisçilik diye anlıyan Genel Sekreterin kıymetli yardımcısı Kâmil Kırıkoğlu, nerede Tüzük tadilinden bahis açılsa "Tüzük demek, Gülek demektir. Güleki devirmeğe çalışıyorlar" dîye ortaya atılmaktadır.

Kâmil Kırıkoğlu
Gülekin kefaretini ödiyecek

Fikri dedikoduyla cevaplandıran usta kulisçilerin çalışmaları muvaffak olmamıştır, denemez. Tüzük Tadil Komisyonu çalışmalarının istikamet değiştirmesi muvaffakiyetin bir delilidir. Âma Komisyon, hiç. bir şey yapmamak ve kırıntı reformlarla yetinmek niyetinde değildir. Komisyon Genel Sekreterlik mevkiinde:; değilse bile, Genel Sekreter yardımcılıkları ve Merkez idare Kurulu mevzuunda esaslı değişiklikler yapmak kararındadır. Bu haftanın ortasında Komisyonda, Genel Sekreter' Yardımcılarının Kurultay tarafından seçilmesi ye bu sayede bu vazifelere şahsiyeti kuvvetli, aklı başında ve çalışkan kimselerin gelmesinin temini, fikri son derece kuvvet kazanmış bulunuyordu. Kuvvetli Genel Sekreter Yardımcılarının yanında Merkez İdare Kurulu üyelerinin sayısını arttırmak ve Kurulu bir "dostlar ve ihtiyarlar meclisi" olmaktan kurtarmak. Genel Başkanın, salahiyetlerini genişletmek de üzerinde ısrarla durulan meseleler arasındadır. Bu arada "tabu" haline gelen yüzde yirmiler meselesine de el atmaya kimse niyetli değildir.

Halen Ankarada aklıselim sahibi parti çevrelerinde hâkim olan en büyük endişe. Kurultayın coşkun bir Güç Birliği gösterisinden ibaret mi kalacağı, yoksa iktidara namzet partinin kendisinden beklenen olgunluk ve cesaretle en mühim meselelere parmak basmaktan kaçınmadığının parlak bir misalinin mi vereçeğidir. İkinci hal, günden güne itibârı. yükselen C. H. 'P. yi, iktidarın eşiğine çok daha kuvvetli olarak getirecektir. 'Aksi halde yaraların tımarı, bir müddet daha geriye kalacaktır.

Ya, Basın ve Toplantı Kanunları Ne olacak ?

Hükümetin, meşhur Milli Korunma Kanununa gömmek için kazma-küreğe sarıldığı, gecen haftanın sonunda Anadolu Ajansı ve radyolar vasıtasıyla millete duyuruldu. Daha 30 ay önce,. büyük ümitlerle yürürlüğe konan sert tedbirlerden vazgeçilmesinin sebepleri ne olursa olsan, şimdi nisyanla pek fazla, malul olmıyan hafızaları zorlayan bir sual ortaya çıkmış bulunuyor: Ya, Toplantı ve Gösteri .Yürüyüşleri Kanunu ile Basın Kanunları tadilâtı ne olacak?

Kolaylıkla hatırlanacağı gibi, gerek Millî Korunma, ve Toplantı kanunları, gerek Basın mevzuatındaki tadilât Hükümetçe zaruri görülen bir tedbirler manzumesinin Uç unsuru olarak 1956 Haziranında birbirinin peşi sıra Büyük Meclisten çıkarılmışlardır. Hattâ Hükümet, o zamanlar en selâhiyetli ağzı ile (Mecliste bu üç tedbirin birbirini tamamladığını, biri olmaksızın diğerlerinin noksan kalacağını ifade etmekte fayda görmüştür. Aklı selim, Millî Korunma Kanununun yürürlükten kaldırılmasını Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile Basın mevzuatındaki tadilâtın takip etmesini beklemektedir. Aksi halde, 27 Haziran 1956 günü Mecliste, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun müzakeresi sırasında Başbakan Adnan Menderes tarafından söylenen şu sözler, taşıdıkları mânadan daha farklı, yeni mânalar kazanacaktır:

"Ticaret sahasındaki mesuliyetsizlik ise biz getire getire nerelere kadar getirmiş olduğunu cümleniz takdir buyurursunuz. Son çıkardığımız kanunla -Milli Korunma Kanunu- iktisadî hâdiselerin, ticari muamelatın, alişverişin nasıl bir ahlakilik nizamı, içine girmiş olduğunu elbette bütün milletle beraber Büyük Millet Meclisinin siz muhterem azaları da takdir etmektedir.

Matbuatın mesuliyetsizlik içinde çalışması iktidarı ve hükümeti müşkülâta maruz bırakması ve ayrıca onu hakaretlere reva görmesi memleketin dört bucağında haksız fiyat tereffülerine ve sebepsiz yokluklara vesile vermişitir, matbuatın inşa ettiği bu siper arkasında ihtikar gıdalanmıştır. Eğer siz bu Basın Kanununu çıkarmamış olsaydınız, o Millî Korunma Kanunundaki hükümleri ne kadar keskin yaparsanız yapmaz asla muvaffak olmayacaktı. Demek ki; bir memlekette herhangi bir tedbirin' müessir olabilmesi için umumi nizamın müsait bir vasat teşkil etmesi lâzım gelir. Basın hürriyeti dediğimis mesuliyetsizlik rejiminin siperi arkasında muhtekir istediği gibi milleti soymak imkânını buldu. Vatandaşı ıstıraptan ıstıraba şevketti. Muhalefet ise bunu en geniş şekilde istismar etmekten geri kalmada. Muhalefet iktisadi düzensizilikten dolayı buhran ve ıstırapların vücuda geldiğini, fiyat tereffülerinin, madde yokluğunun Demokrat Partinin iktisadi plân ve programının yanlış olmasından veyahut plân ve programının mevcut olmamasından ileri *geldiğini iddia etti. Muhtekir ortada iken matbuat hiç bir zaman onu görmedi, ihtikârdan bahsetmedi. Bütün iktisadî düzensizliklerin mesulü olarak hükümeti gösterdi. Mesul Hükümet olduktan sonra da muhtekir elbette mesuliyetsizlik hissi içinde istediği gibi hareket etmek serbesti ve cüretini kendinde* buldu.

Şimdi muhterem arkadaşlar, hürriyetin ne derecelere kadar suiistimal edildiğini bilmiyen yoktur. Sabahtan akşama yapılan toplantılar vatandaşın sinirlerini son derece germek, onu muhtelif yalan haberlerle kâh üşütüp titretici kâh yakıp kavurucu tesirlere maruz bırakmak suretiyle siyasi bünyemizi an be an tehlikelere maruz bir hale getirdi".

*

Başbakanın sözlerinin mânası çok açıktır. Milli Korunma, Toplantı ve Basın kanunları âdeta bir sehpanın ayaklarını teşkil etmektedir. Şimdi sehpanın bir ayağı çekip alınmaktadır ve âlet, işe yaramaz hale getirilmektedir. Ya yeni- bir ayak yaptırılmalı, ya da daha iyisi diğer iki ayak da toplanıp ambara kaldırılmalıdır.

Ziya Tansu

Her taşın altında

"Fikir teknisyeni"

Geçen haftanın ortasında, 48 34 97 numaralı telefon. İstanbul Sehirlerarası santralının operatrislerini bir hayli uğraştırdı. Zira bu abone o gün Ankaradan ısrarla aranıyordu ve işin mühimi Ankara abonesi eldeki listelerde "tercihli" diye kayıtlıydı. 48 84 97 İstanbul Radyo Müdürlüğünün 'bir telefonuydu ve başında Adnan Akın _ Server Somuncuoğlu tarafından ihdas edilen Basın -Yayın ve Turizm İstanbul Bölge Temsilcisi- -bulunuyordu. Nihayet Ankara - İstanbul irtibatı temin edildi. Ankaradan sinirli bir ses -Server Somuncuoğlunun Özel Kalem Müdürü Mehmet Ali Görmüş-, Ad-

Adnan Akın

Dostluklar da şarap gibidir...

Somuncuoğlu M. Ali Görmüşün nikâhında
İyi bir haminin koltuğu, altında

nan Akına hiddetle soruyordu: "Kim vermiş bu haberi?"...

Bahsedilen haber. Cumhuriyette çıkmıştı ve şuydu:

"Ömser -Ömer ve ortağı Server.. şirketinin avukatı Halûk Yahmın "Fikir teknisyeni" olarak Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı kadrosuna alındığı ve Türkiyeyi Tanıtma Dairesi Müdürlüğüne getirildiği öğrenilmiştir. Gene iddialara nazaran, Ömser Şirketi memurlarından dördü, daha önce aynı şekilde Bakanlık kadrosuna dahil edilmiştir".

Cumhuriyet şunları da ilâve edi-. yordu:

"Server Somuncuoğlunun radyo ilânlarını daha sıkı bir kontrol altında bulundurmak maksadıyla hazırlık yaptığı ve bu yolda İstanbul Radyosu Müdürlüğüne de yeni durumla alâkalı ilk tamimi yolladığı bildirilmektedir. İstanbul Radyosuna baş vurup ticari ilân vermek isteyenlerin talebi, Ankaraya Bakanlığa bildirilecek ve oranın tasvibi alındıktan sonra yayınlanabilecektir. Söylendiğine göre, ticari ilânlarla alâkalı bir şirketin kurulması da mevzuu bahistir. Bu vaziyette bütün ilânlar şirkete gelecek ve Bakanlığın da kontrolundan geçtikten sonra radyoya yollanacaktır. İddialara göre, şirketin başına İka ajansının sahimi Ziya Tansu getirilmektedir. Ziya Tansu, Server Somuncuoğlunun bacanağıdır."

Sıra tekzipte

Adnan Alanın haberin kaynağını öğrenmek için yaptığı bütün araştırmalar boşa gittikten iki gün sonra, bizzat Server Somuncuoğlu Cumhuriyete savcılık yoluyla bir tekzip gönderiyordu. Ancak bu tekzip, sayısı son günlerde bir hayli çoğalan mutad tekziplerden bir yenislydi. Turizm Bakanımna-göre, radyolara verilecek ticari ilanlar için bir şirket kurulacağı hakkındaki haber, tamamiyle hayal mahsulü idi. Ziya Tansu, Server Somuncuoğlunun bacanağı değildi. Teşkilâtı takviye için yüksek tahsil yapmış, yabancı dil bilen elemanların alınması zaruri görülmüştü ve kanunun verdiği salâhiyetle yapılan bu gibi tâyinlerin hizmetin daha iyi ifasından başka hiçbir maksadı olmıyacağı aşikârdı. Umum Müdürlük kadrosuna alınan avukat Halûk Yalım böyle bir zaruretle tâyin edilmişti ve kendisi hiçbir zaman Ömser Şirketinin avukatı olmamıştı.

Eksik kalan noktalar

Cumhuriyet hakikaten hataya düşmüştür. Zira Halûk Yalım, Ömser Şirketinin avukatı değil, Ömser Şirketi avukatının oğludur. İhtimal, hukuk tahsil ettiği gibi yabancı dil bilmek meziyetine de sahiptir. Hattâ ne biçim bir iş olduğunu Turizm Bakanının açıklamamasına rağmen, "Fikir teknisyeni" vazifesini görmek için gereken. bütün vasıflara sahip olması da mümkündür. Ama bunun aksini idda eden de yoktur ki... Nitekim gezip dolaştığı yerde Somuncuoğlunun "süt kardeşi* olduğunu söyliyen Bonn Basın Ateşe Muavini Ulvi Kaya -Alman ca ekmek, su ve evet demesini bile bilmez- nın hangi zarurete ve vazifeye tâyin edildiğini kimse merak etmiş midir? Ömser Şirketi memurların dan Nigâr Baltaoğlu da herhalde yüksek tahsili ve yancı dildeki bilgisi dolayısiyle teşkilâtta vazifelendirilmiş olmalıdır. Merih Güngör? Keza... Hattâ Özel Kalem Müdürü Mehmet Ali Görmüşün evvelce Ömser Şirketinde çalıştığı için değil, yüksek tahsili ve yabancı dillere vukufu dolayısıyla bu vazifeye getirildiğinden kim şüphe edebilir? Nev icad İstanbul Temsilciliğine, Somuncuoğlunun hayattaki en yakın arkadaşı Adnan Akandan daha isabetli bir tâyin yapılabilir miydi?

Sen kimin yârisin...

Mademki Ziya Tansu için Server Somuncuoğlu, bacanağım değildir diyor, değildir. Ama bacanak olmamak, becerikli 'bir iş adama olmağa mani değildir ya... Ziya Tansu, meşhur Millî Sanayi'Sergisi hakkında bir broşür hazırlamış ve broşüründe sergiye katılan resmi ve hususi, bütün müesseseleri verdikleri ilânlarla "çok geniş bir muhite tanıtma gayretini esirgememiştir. Bunun neticesi olarak ta memleketin hakikaten kalkınmakta olduğuna iman etmiştir. Ziya Tansunun bu işteki diğer bir kazancı da böyle büyük teşebbüsleri başaracak ehliyette bir adam olduğunu dosta- düşmana karşı ispat etmesidir. Bu sayede Ziya Tansu, birçok mühim çevrede itimat kazanmış bir isini olmuştur. Nitekim bir büyüğün irşadı ile Tarih Mecmuasını çıkarması, için .Niyazi Ahmet Banoğluna bir kredi veril-

Sivrisinek Mantığı !

D. P. İktidarı bir taraftan Millî Korunma Kanununu yürürlükten kaldırırken, bir taraftan da kendisini garip bir komplekse kaptırmışa benziyor. İşte meşhur Zaferde çıkan bir başyazıdan iki üç satır:

"Şimdi muhalefet, yanına o malûm goygoycu mızıka takımını da alarak, işte benim dediğim oldu şeklinde böbürlenecektir!"

Zafer başyazarı, boş yere kendini üzmesin! Muhalefet de, "goygoycu mızıka takımı" dediği basın da son kararların nasd ve niçin alındığım pek âlâ bilmektedirler ve bunda böbürlenecek bir taraf da görmemektedirler. Hoş, bir şey bilmeseler bile, aynı başyazıdaki şu satırlar her şeyi anlatmağa kâfi gelecektir:

"Sekiz seneden beri, muhalefetin sivri-sinek mantığı kulaklarımızın dibinde vızıldadı durdu! Boş verdik! Biliyorduk ki, Türkiye muazzam bir kalkınma hamlesini başaracaktır. ve gene biliyorduk ki, bizimle dünya politikası plânında menfaat ve kader iştirakine gitmiş dost memleketler, memleketimizi, onun iktisadi ve malî gelişmesi nisbetinde destekliyeceklerdir".

El düdük çalsın, sen de böbürlen bakalım, Zafer başyazarı, böbürlen!

Hafıza-i beşer nisyan ile malül değildir

Hiltonda Yılbaşı

M. *Toker*

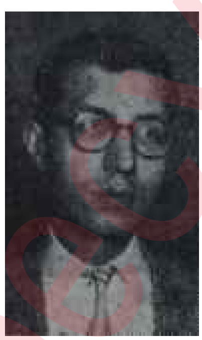
Ankara Hilton. da yılbaşı arifesi pek hummalı bir hazırlık içinde geçti. Hilton sakinleri 958' in son günlerini bir arkadaşlarının çıkış hazırlıklarını yapmak, yeni giren bir arkadaşlarını da teselli etmekle geçirdiler. İçeri giren ve İlk gün çektiği yabancılıktan sonra meslekdaş yakın alâkası sayesinde yavaş yavaş içeriye alışan Fatin Fuattı. Yılbaşı gecesinin hemen ertesinde tahliye edilecek olan İse Nihat Subaşı. Birisi Zaferin, diğeri ise Ulusun Umumi Neşriyat Müdürü olan bu ilci gazetecinin giriş ve çıkış hazırlıkları diğer üç gazeteciye -Akis'ten Metin ve Ulustan Ülkü ile Şinasi -kendi dertlerini unutturdu, İşte yılbaşı gecesi de bu hayı huy arasında geçti. Ankara Hiltonun sakinleri kendi aralarında öyle eğlendiler ki, o akşam şayet İstanbul Hiltonunda bol viski, şahane damlar ve birbirinden orijinal atraksiyonlar arasında vakit öldürmeğe çalışanlar onların halini görmek imkânına sahip olsalar muhakkak ki gıpta ederlerdi. Zira Ankara Hiltonundakiler, viski sarhoşluğu içinde değil yaptıkları ve yapacakları hürriyet mücadelesinin sarhoşluğu içindeydiler. Biliyorlardı ki, o akşam içinde bulundukları dört duvarın arkasında bütün bir milletin kalbi onlarla birlikte atmaktadır.

Yılbaşı akşamı, Keçiörende oturan Niyazi adında bir vatandaşın, sağlık ve hürriyet içinde yemeleri temennisi ile beş iri kıyım hindi, bir pastahanenin hususi surette hazırladığı bir pasta ve daha yüzlerce vatandaşın gönderdiği binbir çeşit, yiyecek ve meyva sadece Hilton sakinlerine değil bütün cezaevindekilere yetecek kadar çoktu. Nitekim Hilton sakinleri de öyle yaptılar, kendilerine gönderilen yiyecek ve meyvanın büyük bir kısmını diğer koğuşlardaki mahkûmlarla paylaştılar.

N. Subaşı

Yemek, içmek -tabii su içmek, zira cezaevine bırakın içkiyi, kolonya bile sokulamaz- ve konuşup eğlenmek faslı sırasında Ankara radyosunun yılbaşı dolayısı ile eğlence yerlerinden naklen yapılan yayınlar dinlendi. Ama içerdekiler, radyoda eğlence yerlerinden naklen yapılan yayınları pek yavan buldular. Hattâ o kadar ki, Şinasi Nahit Berker dayanamadı da "ohooo... biz burada çok daha iyi eğleniyoruz" dedi. Daha sonra dışardan gönderilen hediyelerin tebrik, mektup, telgraf ve kitap cinsinden olanları gözden geçirilmeye başlandı. Herkes kendine gelen tebrik telgraf ve mektubu açıyor, hoşuna giden cümleler buldukça arkadaşlarına okuyordu. Bir ara gözler, adlarına gelmiş olan kitap paketlerine ilişti. Hemen bu paketler de açıldı. Bu paketlerin içinde ilk göze çarpan bir kartvizit oldu. Kart İsmet İnönüye aitti. Alt tarafında ise mavi mürekkeple Hilton sakinlerinin adı ve yeni yılı tebrik eden birer cümle yazılıydı. Fatin Fuatın paketinin içinden Falih Rıfkı Atay tarafından kaleme alınmış ve Suavinin hayatını anlatan "Başveren bir inkılâpçı" adlı kitap ile "Nouveau Manuel D'eches du debutant" adlı bir satranç kitabı çıktı. İnönü Ülkü Armana "Don Camillo"yu Nihat Şubaşına da Axel Munthe'nin "Sen Michele'nin kitabı"nı hediye etmişti. Şinasinin paketinde ise son derece zarif ciltli bir fransız hikâyeler antolojisi ile kalın bir satranç kitabı vardı. Metin Toker kitap paketini açtığında F. Tomlin'in "Les Grand Philosophes de L'occldent" ile "Tralte Pratique du jeu d'eches" adlı satranç kitabını buldu. Şinasi herkesin paketinden çıkan kitaplara şöyle bir göz attıktan sonra bir zafer çığlığı attı ve : "Bilir zaten Paşa bu işleri. Adamına göre satranç kitabı göndermiş. En kıdemliniz ben olduğuma göre, Satranç kitaplarının en ağırı da bana gelmiş" dedi. "Eh, Fatin müptedi olduğuna göre ona elbette ki müptediler için hazırlanmış bir kitap gelecekti. Metise, hapîshaneciliğe ara verdiğinden ona da belki unutmuştu: diye daha orta halli bir kitap gelmiş". Kitaplara baktılar, Şinasinin söyledikleri doğruydu!

Ü. Arman

F. F. Tüzer

Hilton sakinleri sabaha karşı yataklarına girdiklerinde akşamdanberi ilk defadır ki bir hapishanenin dört duvarı arasında, çoluklarından çocuklarından, sıcak aile yuvalarından uzak olduklarını hatırladılar. Tabii bu düşünce, kafalarına takılıp kaldıktan sonra da hiç birini uyku tutmadı. Sabaha kadar yataklarında döndüler durdular. İçlerinde bir tek Nihat Subaşı arkadaşlarına göre biraz daha değişik hisler içindeydi. Zira doğan günle beraber, aylardır yattığı bu yataktan çıkacak, kader birliği, baht birliği ettiği arkadaşları ile vedalaşıp hürriyetine kavuşacaktı. O da bu hislerle sabaha kadar uyuyamadı. Ranzasında döndü durdu.

Hiltoncular yeni yılın ilk günü uykusuz bir gece geçirmelerine rağmen Nihat Subaşıyı dört başı mamur bir uğurlama töreni ile yolcu ettiler. Subaşı hürriyetine kavuştu. Geride kalanlar ise ister istemez yeniden koğuşlarına çekildiler. Hiç birinden çıt çıkmıyordu. Her biri bir gazetenin veya bir kitabın üzerine eğilmiş okuma numarasındaydılar, ama akıllarının başka yerlerde, dışarda olduğu meydandaydı Zira bir teki bile, dakikalar boyunca tek yaprak çevirmedi.

Hilton sakinleri için yeni yılın ilk günü sevinci de üzüntüyü de beraber getirdi. Subaşının hürriyetine kavuşmasına sevindiler. Ama 1959'un İlk günü gibi, gelecek günlerinin de vatan ve millet içintek bir ümit ışığı bile getirmemiş olmasına üzüldüler. Şimdi onlar biliyorlar ki 1958 gibi 1959 da, gazeteciler için, Hiltonu tavaf yılı olmakta devam edecektir!

Ş. N. *Berker*

mesi bahis mevzuu edilince Server Somuncuoğlu, bu büyük işin tek bağına Banoğlu tarafından üstesinden gelinemiyeceğini düşünmüş ve Ziya Tansunun bu ise yardım etmesini münasip görmüştür.

Doldur ve boşalt

Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı teşkilatındaki kadrolar yüksek tahsilli ve yabancı dil bilir elemanlarla doldurulurken bir de boşaltana emri. dikmiştir. İstanbul Radyoevinin en üst katındaki Boğazın methaline nazır, romantik manzaralı dört lojmanın en geç yılbaşına kadar tahliye olunması emredilmiştir. Doğrusu isabetli hareket edilmiştir. Bu latif manzaralı -üstelik kira ödeme derdi de yok- yerin bir radyo müdüründen çok daha büyük kimselere layık olduğunda herkes, hattâ İstanbul Radyosunda çalışanlar bile müttefiktir.

Geçen yaz yapılan Kıbrıs Mitinglerinden biri

Ne *taksim, ne ölüm!*

Kıbrıs

Gençliğin çektikleri

Türkiye Millî Talebe Federasyonu İkinci Başkanı Erol Ünal, geçen hafta sonunda hâlâ, Kıbrıs hakkında düşündüklerini söyleyememenin sıkıntısı içindeydi. Hükümetin Taksim tezinden tekrar tornistan etmesi karşısında hayli üzülen genç adam, Türkiyenin en büyük talebe teşekkülü adına beyanat vermişti ama, sözlerini etrafında bulunan gazetecilerden başkasına duyuramamıştı. Neşir yasağı işlerinde gayet mahir olan İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, İstanbul İkinci Sulh Ceza Hâkimliğinden hemencecik bir neşir yasağı kararı çıkartımış ve Erol Ünalın görüşlerini gazetelere aksettirmesine engel olmuştu.

Kararda Basın Kanununun Meşhur otuzuncu maddesine dayanılıyordu. Halbuki bu madde, "tahkikatın gidişi veya muameleler üzerinde her türlü yayında bulunulması. Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine hazırlık soruşturmasında sulh ceza yargıcının vereceği kararla" .yayın yasağı konabileceğini ifade etmekteydi. Talebe Federasyonunun İkinci Başkam, kararı öğrendiği zaman bir hayli saşırdı. Bir suç işlediğinden- Ve. bu suca dayanılarak hakkında soruşturma açıldığından haberi yoktu. Sulh Ceza Hâkiminden karar almak üzere Cumhuriyet Savcılığının harekete geçebilmesi için -kânun maddesinden de açıkça anlaşılacağı gibi- önce bir hazırlık soruşturmasının başlaması şarttı. Beyanat veren veya yazı yazan'her Türk vatandaşı, artık, ister istemez, bu işlerle' ilgili bütün mevzuatı ve ceza hükümlerini ezbere öğrenmişti. Erol Ünal da bu vatandaş kategorisine dahil olduğu için,'amatör bir hukuk tatbikatçısı kesilmişti. Ortadaki usulsüzlüğü hemen gördü neşir yasağının kaldırılması hususunda itirazda bulundu.

Fakat genç adamı üzen asıl şey, bu gibi teknik hukuk meseleleri değildir. Zihnini meşgul eden daha ciddî bir. soru vardır: Yaz ortalarında "ya Taksim, ya ölüm" diyenleri, meydanlarda toplanıp Kıbrıs için yemin edenleri ve içten gelen bir vatanseverlikle bağıranları resmen destekleyen hükümet, şimdi nasıl olur da, aynı minval üzere konuşmak isteyenleri susturmağa çalışabilir? Federasyoncu Erol Ünal, Kıbrıs meselesinin başından beri talebe teşekkülleriyle hükümet arasındaki münasebetlerin geçirdiği türlü safhaları hatırlamaktan kendini alamamaktadır. Başlangıçta, Kıbrıs meselesi üzerine hükümetin dikkatini çeken ve iktidardakilere bir Kıbrıs dâvasının mevcudiyetini hatırlatan hep talebe teşekkülleri olmuştur. Fakat, 6-7 Eylül hâdiseleri üzerine Federasyon azaları günlerce ifade vermekten bitap hâle gelmişlerdir. Taksim tezi benimsenince, bu defa da, dışarıya karşı iç heyecanı ifade edebilmek, hükümetin durumunu dünya halk efkârı gözünde kuvvetlendirmek için, yine talebe teşekküllerinin yardımı rica edilmiştir. Şimdi hükümet, mitinglerin teşkilâtlandırılmasında ve dolayısıyle Taksim tezinin bir milli tez olarak dünyâya gösterilmesinde talebe teşekküllerinin oynadıkları gayet faydalı ve müsbet rolü unutmakta, onları Kıbrıs mevzuunda artık fazla hassasiyet göstermemeğe davet etmektedir.

Basın ve millet

Geçen hafta başında Yeşilköy hava meydanına inen Dışişleri Bakanı, sıradan bir beyanat vermekle Kıbrıs meselesindeki gerilemeyi örtbas edivereceğini sanmıştır. Türkiyeyi İkinci Dünyâ Harbinden kurtaran büyük diplomat Zorlu, şimdi de Atatürk ve Venizelosun izinden gidip Türk-Yunan dostluğunu ve kardeşliğini tekrar kurmakla meşguldür. Fakat, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere bütün hükümet bir noktayı unutmaktadır: Türkiye de artık halktan gizli ve halkın arzusuna rağmen bir dış politika gütmenin zamanı geçmiştir. Bilhassa Irak hâdiselerinden sonra, demokrasinin gayet tabiî icabı olarak, dış siyaset meseleleri birer tabu olmaktan çıkmış, gazetelerde, dergilerde açıkça tartışılmağa başlanmıştır.

Son günlerde Anadolu Ajansı bültenlerinde yapılan dikatli ayıklamalara ve radyodaki Kıbrıs saatinin son derece ihtiyatlı ifadelerine rağmen, Kıbrıs dâvasının hakiki durumu milletin gözleri önüne serilmiştir. Artık resmi makamların ve resmi tebliğlerin dümen suyundan gitmek âdetini bırakan dış politika yazarları, bakanları ve bilgileri nisbetinde, Türk tezindeki gerilemeyi anlatmışlar, halk efkârının dikkatini tekrar bu mesele üzerine çekmişlerdir. Memleketteki hoşnutsuzluk öyle belirli bir hâle gelmiştir ki, örtbas etme plânlarmın suya düştüğünü gören Dışişleri Bakanlığı resmi bir tebliğde bulunmak lüzumunu hissetmiştir. Tebliğ, Kıbrıstaki Türklerin haklarından fedakârlıkta bulunulmayacağım bildirmekte ve şimdilik İkinci MacMillan Plânının desteklenmesine devam edileceğinden bahsetmektedir. Türkiyenin bu desteği "âdil bir hâl tarzı" bulununcaya kadar sürecektir. Dışişleri Bakanlığı, "Taksim" sözünü hiç kullanmadığı gibi, tasarlanan hâl tarzının ne olabileceğini de açık-» lamaktadır. Bu hafta basında Kibrısa dönen Türk liderleri de Bakanlık sözcüsünün beyanatını hemen hemen aynen tekrar etmişlerdir. Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş, "Taksim" kelimesini •' ağızlarına bile almamışlardır. 'Londra radyosu, İngiliz halk efkârının dikkatini bu noktaya çekmiş ve Lefkoşe hava meydanındaki beyanatı, Türkiyenin verdiği tâviz-

Fatin Rüştü Zorlu

Bir orada bir burada...

lerin bir delili olarak göstermiştir.

Zaten, yabancı haber bültenlerini takip edenler, Kıbrıs meselesindeki gelişmelerin hangi istikamete doğru gittiğini pek alâ görebilmektedirler. Nitekim son günlerde pek çok insanı alâkadar eden haber de şudur: Yunan Dışişleri Bakanı Evangheios Averof, verdiği resmî bir beyanatta Yunanistanın Enosisten, Türkiyenin de Taksimden kati şekilde vazgeçtiklerini söylemiştir. Bakan, şimdi, "istiklal" formülü üzerinde çalışıldığını da sözlerine ilave etmeyi unutmamıştır.

Evanghelos Everof

Nalıncı keseri

Böyle Başa, Böyle Traş!

Şu 1961'in ümidi C.H.P. el yordamı siyaseti takibinde D. P. ile yarış mı ediyor diye düşünmemek imkânsızdır.. Baksanıza, Dışişleri Bütçesinin müzakeresinde C. H. P. Grubu sözcülüğünü kim yapacakmış? Meşhur Genel Sekreter Kasım Gülek... Hayret etmemek ve bir o kadar da üzülmemek kabil değil Zira üstadın müstakbel bir Dışişleri Bakanlığı koltuğuna şimdiden liyakat kazanmak maksadıyla giriştiği bu zahmetin, partiye faydadan çok zarar getireceğini anlamamak İçin insanın kendisini "Eshabı keyf" rehavetine kaptırmış olması lâzımdır. Düşünün bir kere, bizim parti kurtaran aslan çıkacak, kürsüde zorlu bir dış politikanın hesabını soracak ve meselâ alacak Kıbrıs meselesini ele... Neler söyliyecek? Orada da muhtelif vesilelerle açıklandığı fikirlerini tekrarlarsa, vah o talihsiz C.H.P. nin başına gelenlere!.. Zira hazret in Kıbrıs mevzuunda dök tüğü cevherler ve kırdızı kozlar kırkı çoktan geçmiştir. Hangi birini saymalı ki.. Hükümetin Taksim tezi, bizzat Genel Başkanın elleri ile alkışlanarak C. H. P. tarafından benimsenirkon, Gülek şaşılacak bir fütursuzlukla Adanın dört sene evvel kaybolduğunu söylememiş midir? Dört senedir kayıp bir Ada nasıl taksim edilir, Yarabbi! Bu potu, Genel Sekretere münasip bir şekilde anlatılmıştır ama o, burnunun sivrisine gitmekten fariğ olmamıştır. İşte bunun du nam üstünde, taze bir misali daha:

Kasım Gülek

Milleti meydanlarda "Ya Taksim, Ya ölüm" diye coşturan ve radyolarda saatlerce Harriman'a çekilen telgrafları okutan Hükümet, Kıbrıs hakkındaki son açıklamasında "Taksim" kelimesini bile ağza almaktan dikkatle kaçınıyor. Bunun üzerine Hürriyet gazetesinin bir muhabiri C. H. P. nin başlarından biridir diye Gülekin "fikrini" almak istiyor. İşte Genel Sekreterin bu mevzudaki fikri: **"Şimdiye kadar Hükümetin savunduğu Taksim tezinde bir değişiklik olduğuna dair resmi hiç bir bilgimiz yoktur. Bulunacak nihai hal şekli ne olursa olsun, Türk menfaatlarının korunması elbette başta gelir. Gazete havadisi olarak Kıbrısın NATO garantisi altında istiklâli mevzuunu okudum. Böyle bir şeyin cidden mevzuu bahis olduğunu bilmiyoruz. Ancak, meselâ Avusturya Anayasasında olduğu gibi, Kıbrısın başka bir memlekete iltihakını imkânsız kılan bir ana madde mevcut olmadan böyle bir hal şekli asla bahis mevzuu olmamalıdır".**

Şu cevhere bakın, şu cevhere ve eğer C. H. P. li iseniz göğsünüz iftiharla kabarsın! Ayağına hızlı Genel Sekreter 'Taksim" lâfını unutmamakta, Hükümeti bile fersah feri sah geride bırakmakta kusur etmemiştir, marifetinin ve malûmatfuruş . luğunun muvaffaklyetinden de o kadar emindir ki, ayni lâkırdıları kemali ciddiyetle Bolu kongresinde C. H. P. İllerin huzurunda tekrarlamıştır.

Şimdi C. H. P. Meclis Grubuna düşen bir vazife vardır: Bütçe müzakerelerinde Dışişleri sözcülüğünü aklı başında bir milletvekiline yaptırmak... Zira, Mecliste meselâ Kıbrıs meselesinde C. H. P. nin görüşünü, milletçe benimsenmiş Taksim tezini unutarak kemali tehalükle "istiklâl" den bahseden ve İstiklâlin şartlarına kafa yormaya başlıyan biri kürsüye çıkıp müdafaa ederse, herkesin "Böyle başa, böyle traş" diye düşüneceğinden zerre kadar şüphe edilmesin...

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır"

XVIII

Attilâ ÇİLEK

Milletlerin iktisadi kalkınmasının neden hürriyet içinde olması icap ettiği meselesi, iktisadi kalkınmanın millet ve fertler bakımından mâna ve ehemmiyeti izah edilince kolayca anlaşılabilir. Mevzuun gayesi ile bu gayenin tahakkuku yolundaki faaliyetlerde hürriyetin ne derecede yapıcı ve esaslı bir rolü olduğu, adeta birinci derecedeki unsur mahiyeti açıkça belirecektir.

Milletlerin iktisadi kalkınması, - basit ve ilmî bir deyişle fertlerin hayat seviyesinin yükselmesi, milli gelirin -yekûn olarak ve fert basına- artması, ihtiyaçların en iyi seviyede tatmini dolayısı ile en ileri medenî şartlara yaklaşılmasıdır. Bu tarife göre fertlere ve onların mecmuu olan millete iktisadi refah sağlanabiliyorsa, milli gelir hakikî olarak artıyor ve vatandaşlar arasında âdil bir şekilde inkisama uğruyorsa, fertler en basit hayati ve lüzumla ihtiyaçlarından başka devrin icap ettirdiği ve çağdaş milletlerin faydalandığı medenî vasıtalardan âzami istifadeyi sağlıyabiliyorlarsa, iktisadi kalkınmadan bahsedilebilecektir.

' Bil mefhumun gayesi millettir, yani fertlerdir. Bugün hiçbir şekilde millet, fertlerden ayrı olarak düşünülemez. Muayyen karakterde belli görüş ve düşüncelere sahip, bir muayyen seviyedeki fertlerden; daha başka karakter ve seviyede milletler meydana gelebileceğini düşünmek hayaldir. O halde milletlerin iktisaden kalkınabilmesi için fertleri kalkındırmak lazımdır, İşte bu noktada hürriyetin lüzumu, iktisadi kalkınmanın neden hürriyet içinde olmak icap ettiği meseleni kendini hissettirir.

Fertler, mensup oldukları devletin faaliyetlerine hürriyetleri nisbetinde iştirak ederler, idareyi hürriyetleri nisbetinde kontrol adetler ve devletin sağladığı menfaatlerden hürriyetleri nisbetinde faydalanırlar. İnsanlar yaradılış icabı suiistimale, ihtiraslarının kurbanı olmaya, şahsi menfaatleri peşinde koşmaya müsaittirler. Bunun için devleti idare edenler milletçe bir kontrola tâbi olmazlarsa, faaliyetlerinde milletin arzu ve temayüllerinl gözetmezlerse icraatlarında suiistimallerin, ihtirasların, menfaat saiklerinin rolü ve tesirleri olacağı muhakkaktır. Neticede ya bir takım kısır, şahsi arzulara göre yürütülen faaliyetlere girişirler, ya sağlanan menfaatler, artan millî gelir sadece bir kısım zümreye maledilir, artan yolsuzluklar, yaratılan sıkıntılar fakir, muhtaç ve geri halkın kin ve gazabım tahrikten başka bir şeye yaramaz.

AKİS'in Müsabaka Şartları

* — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası İçin mevzu sudur: "MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR"

* — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kağıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

* — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

* — Yazıların neşrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

* — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 600 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkacak Olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

* — Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS Mecmuası, ya-ı müsabakası servisi P. K. 882 - Ankara'* adresine postalanması lazımdır.

İşte bütün bu elverişsiz şartları önliyebilecek, milletin -fertlerin- devlet faaliyetlerine İştirakini, kontrolünü, istifadesini sağlıyabilecek yegâne şart hürriyettir. Ferdi hürriyetler, basın hürriyeti, fikir hürriyeti, üniversite, seçim hürriyeti v.s. Bu hürriyetler neticesinde millî arzular belirecek, kontrol sistemi teessüs edecek, suiistimaller açıklanacak ve önlenecek, devlet faaliyetleri en iyi hedeflere yöneltilip en rasyonel şekilde icra edilecek ve bunlardan hasıl olan netice ve menfaatlerden fertler en adil şekilde faydalanacaklardır.

En yakın bir misal tarihe mal olmuştur; devlet olarak zengin iktisadi kaynaklara sahip olan, fakat halkından esirgenen hürriyetler neticesinde fertlerinin ekseriyeti sefil olan bir ülkede yürütülmekte olan polis rejimi bir ihtilâl ile yıkılmış, baştakilerin şahsi servetleri, sarayları ve halkın nefretini çeken debdebeleri akıbetlerinin en önemli tahrik unsurları olmuştur.

Tarihin üzerinde iktisadi amillerin rolünü unutmamak lazımdır. Misalimizdeki ülkede; bu, halkının ekseriyetinin hürriyetsiz, sefil ve fakir olduğu ülkede, zengin iktisadi kaynaklara rağmen kuvvetli, zengin, kalkınmış bir millet ve devlet hâkim olmamıştır.

Bu misalde devletin ve milletin İktisaden kalkınabilmesi için ferdi kalkınmanın lüzumu ve bu ikili münasebette hürriyetin rolü görülmektedir. Aynı şekilde fertlerin, kendi kalkınmalarında bir tahrik ve faydalanma unsuru olacak milli iktisadi kalkınmanın tahakkuku için bu yoldaki faaliyetlerin müsmiriyetinde hürriyetlerin rolü yakarıda belirtilmiştir.

Netice olarak söyliyebiliriz ki, hürriyetler milletlerin iktisadi kalkınmasında yardımcı mahiyette, tali bir unsur değil, izah edilen çok mühim rolleri dolayısı ile esas mahiyette ondan ayrılamıyan bir unsur vaziyetindedir. Milli ve ferdi kalkınma arasında olduğu gibi, burada da iktisadi kalkınma ile hürriyetler arasında karşılıklı bir sebep - netice münasebeti vardır; birisini ihmal, diğerini inkar demektir.

(Savcılık eliyle, Nihat Erimden aldığımız tekziptir.)

İbret ve İnsaf!.

Şahsıma karşı yıllardır yürüttüğünüz malûm kampanyayı son sayınızda da devam ettirmişsiniz. "Bugün Nihat Erim dünkü Nihat Erim olmadığı için" demek suretiyle okuyucularınızın zihinlerinde yanlış düşünceler uyandırmaya çalışmışsınız.

*Yazan ve konuşan bir insana kendisine yabancı fikirleri isnadetmek kolay değildir .Nitekim sizin bu son gayretiniz aradığınız neticeyi değil, bana, inançlarımı tekrarlamak fırsatını vermektedir. Daha bir kaç hafta önce Kocaeli C. H. P. İL Kongresinde (16 Kasım 1958 günü) yaptığım "konuş*mada belli başlı meseleler üzerindeki görüşümü tekrar ortaya koymuştum. Bu- türlü ana dâvalar hakkında dün, hatta evvelki gün, ve tabiî bugün hep ayni şeyleri söylediğim insaflı gözlerden elbette kaçmayacaktır.

Kocaeli'deki konuşmam şudur: ,

"Sayın delege arkadaşlarım, değerli hemşehrilerim.

Hepinizi içten saygı ve sevgilerle selâmlarım. 1957 de C. H. P. Kocaeli kongremizi yaptıktan bir kaç ay sonra mebus seçimlerine girildi. Vilâyetimizde netice az bir farkla aleyhimize çıktı. Bu vesileyle, Seçim Kanuna hakkındaki şikâyetlerimize yenilerini eklemek zarureti doğdu. Boşlukları doldurmak, açık kapıları sım sıkı kapamak ihtiyacı bir kere daha duyuldu..

İçinde bulunduğumuz demokrasi rejiminin ilk ve son kademesi, biricik dayanağı seçmen vatandaşın oyudur. Bundan dolayı seçim serbestliği ve dürüstlüğü, rakip partiler arasında eşitlik her türlü şüphe ve münakaşanın üstünde kalacak sağlamlıkta olmalıdır.

C H. P. nin idaresinde yapılan 1950 seçimleri bütün dünyanın takdirleriyle tarihe geçti. O seçimi mümkün kılan zihniyet şuydu: Seçim neticeleri hakkında en vesveseli vatandaşın dahi yüreğinde şüphe uyanmamalıdır.

Bugün de yürürlükte olan kanun ayni seçim kanunudur. Fakat, kanunlar millet hayatının akışı içinde daima canlı birer müessese hüviyetini muhafaza edebildiği ölçüde değerlidir. 1957 de beliren resmi neticelere göre muhalefete verilen oylar yarıyı geçmiştir. Madamki vatandaşların bu kısmına terceman olan muhalefet hep bir ağızdan rejimin temeline ait bu önemli meselede daha iyiyi ısrarla istiyor, bunun üzerine dikkatle eğilmek iktidarın ihmal edemiyeceği bir borçtur. Seçim Kanununun, en başta kütüklere ve sandık listelerine dair maddeleri vakit geçirmeden düzeltilmelidir.

İç politikada İktidarla muhalefeti büyük anlaşmazlık halinde tutan, havayı ağırlaştıran sebeplerin en başında bu vardır.

Sayın delege arkadaşlarım. ,

Demokraside dürüst ve serbest seçim, yapının temelidir. Lâkin bunu sağlamakla, rejimin tekmil şartları, ana şartlan yerine gelmiş olmaz. Daha doğrusu öyle müesseseler vardır ki, onlar rahat işleyemezse, seçim de, dürüstlük, serbestlik, eşitlik vasıflarını kısa zamanda tamamen kaybeder.

Meselâ basını ele alalım. Gazeteler, kağıt, mürekkep, malzeme için döviz müsaadesi alamamak gibi endişelerden uzak tutulmalıdır. Vakıaları, doğru olarak, eksiksiz yazabilmeli, takdir veya tenkitlerini serbest söyleyebilmeli; ama iftirasız, tahrifsiz, yalansız ve tam olarak söylemeli. Vakıaları şahıslara sataşmak için bahane yapan, bu yoldan şöhret Ve servet arayan maceracılar basın âleminde yaşayamamalıdır. Açıkça söylemeliyiz!' Çok partili hayata girildiğinden beri bu nokta gereği gibi tanzim edilebilmiş değildir. Bir yanda ciddi gazeteler türlü sıkıntılar çekerken, ötede, pervasızca şahıslar hedef yapılabiliyor. 1945 denberi bu alanda bir kör döğüşüdür sürüp gidiyor.

Değerli hemşehrilerim,

Bu meseleyi kökünden kolayca halletmek mümkündür. Her zaman bu konuda şu fikri savundum: Batı Demokrasilerinden birinin basın rejimini olduğu gibi almak siyasi hayatımızın bu saf-, hasında tek çıkar yoldur. Meselâ ben İngiliz sistemini pek uygun buluyorum. Onu hiç değiştirmeden alalım. O vakit basit hakaret veya itibar kırma fiilleri için hapis cezası verilmez. Bunun yerine muayyen işlerde ispat hakkı da tanınmış olur. Ancak, bile bile yalan yazanlar yahut vakıaları, vesile yapıp sahsa sataşanlar onbinlerce, hatta yüz binlerce lira tazminat ve para cezasına çarptırılırlar. Bir kaç ay önce İngiltere'de bir gazete yalana dayandığı ve şahsa sataştığı için, iddiasını ispat edemeyince türk parası tutan 750.000 lira tazminata mahkum oldu.

Hâkim teminatı hakkında da ayni şeyleri söyleyeceğim. İktidar, teminat vardır ve hakimin vicdamndadır, diyor. Muhalefet, adaleti sağlam teminata kavuşturmak lâzım geldiğini belirtiyor. Bu hususta düşüncem şudur:

Hâkim teminatı hâkimin vicdamndadır sözü yetmez. Her

memlekette bu böyledir, ama vicdani teminatı kâfi görülmüyor, çok sağlam hukuk ve kanun teminatı buna mutlaka ekleniyor. Bizde henüz bu tamamlanmış değildir. Hakim teminatı, mahkeme istiklali, kısaca adalet meselesi elbette yalnız hakimlerin icra organı karşısında şöyle veya böyle tesirlerden uzak kalmasından ibaret değildir. Dâva daha geniş, daha çetrefildir. Fakat ne olursa olsun, bu da Batı Demokrasilerinde çoktan halledilmiştir. Oralarda, hükümetlerle hâkimlerin münasebetleri hangi sınırlar içinde tanzim edilmişse, biz de ayni sınırları muhafaza etmekle işe girişebiliriz. O vakit başlıca sızlanma konusu ortadan kalkar. Bundan sonra, daha iyi, daha emniyetli, daha çabuk adalet sağlamak için tedbirler ele alınır. Hâkimi, manen ve maddeten daima en yükseklerde tutmak o kadar güç bir iş değildir.

Bu ana rejim meselelerinden öyle bir zamanda bahsediyorum ki, eğer bazı söylentiler, bazı tahminler doğru çıkarsa, iktidar, temenni ettiğimiz yolun tam zıddı istikamette yeni yeni kısıntılar, yasaklar koyacaktır. Buna ihti-. mal vermek istemiyorum. Yasakla, kısıntıyla bu işler yürütülemez; zira o çeşit silâhlar geri teper ve kullanmak isteyeni yaralar; aradaki uçurumu derinleşti--ir; kısa bir müddet sonra işler. büsbütün sarpa sarar." (Bu konuşma metni İzmit'te Türk Yolu,. İstanbul'da Cumhuriyet. Yeni Sabah, Milliyet, Akşam, (Vatan .Ga-. zetesinde kısmın veya aynen yer bulmuştur.)

Bu günkü Nihat Erim'in fikir-, leri. Siyasi inançları işte Su yukarıki sözlerle bir kere daha ifade edilmiştir.

Düşüncelerimi açıklamak fırsatını verdiğiniz için teşekkür ederim.

Nihat ERİM

İKTİSADÎ VE MALÎ SAHADA

Avrupa

Konvertibiliteye doğru

Gecen haftanın sonuna doğru Fransız frankının % 17,5 nisbetinde devalüasyonuyla birlikte Avrupa paralarının serbestçe diğer dövizlere çevrilebilmesinin ilanı bütün dünyada bir bomba tesiri uyandırdı. Hakikaten 1949 yılındaki devalüasyon dalgalarından, beri, ilk defa bu çapta bir para ayarlanmasına şahit olunmaktadır,

Konversibilite teşebbüsü, -yani Avrupa paralarının diğer dövizlerle serbestçe değiştirilebilmesi fikri- tahminler hilafına Avrupanın, ama ufak Avrupanın hasta adamı sayılan Fransadan geldi. Fransa, İngiltereyi bu teşebbüse katılmaya davet etti. İngiltere, Conumonwealth üyelerinin ısrarı karşısında böyle bir şeyi çoktan beri düşünüyordu Almanya esasen 1955'den beri İngilterenin Konvertibilite yolunda bir adım atmasını bekliyordu. Avrupa büyüklerinin bu kararı, Belçika. Lüksemburg, Hollanda, İtalya, İsveç, Danimarka, Norveç gibi memleketler tarafından müsbet karşılandı. İsviçrenin de bunlara katılmakta gecikmiyeceği tahmin edilmektedir. Geriye sadece Avrupanın az gelişmiş memleketleri kalmaktadır.

Zengin Avrupalıların aldıkları bu karar tam bir konvertibilite değildir. Yani her isteyen Merkez Bankasının kapısına baş vurup cebindeki, parayı istediği parayla değiştiremiyecektir. Bu hak, her memleket tarafından o memlekette ikamet etmiyen kimselere' tanınmıştır. Meselâ Bonn'da oturan bir Alman, cebindeki marklar mukabilinde ' Merkez Bankasından dolar alamıyacaktır. Fakat Pariste yerleşmiş bir Alman ve diğer ecnebiler sahip oldukları Alman parasını istedikleri gibi kullanabileceklerdir. Bu suretle halen Avrupada mevcut, dolara çevrilmesi mümkün olan ve olmayan paralar tefriki ortadan kalkmaktadır.

'Konvertibilite tefrikinin ilk ne-. ticesi, Türkiye ticaretini Avrupaya yöneltmek imkânını veren ve kredi ; temin eden Avrupa Tediye birliğinin feshi olacaktır. Avrupa Tediye Birliğinin yerini 1955'de imzalanan Avrupa Para Anlaşması alacaktır. Bu anlaşma, üyelere temin edilen otomatik kredi imkânını kaldırmaktadır. Üyeler aydan aya tasfiye edilen borçların tamamıyla dolar olarak Ödemek zorundadırlar. Ancak ihtiyaç halinde bulunan memleketlere bazı şartlar altında iki sene vadeli krediler açılabilecektir.

Türkiye bakımından borçların yüzde yüz dolarla ödenmesi ilk bakışta büyük güçlükler doğurmayacak gibi görünmektedir. Zira Türkiye kotasını çoktan tüketmiş,ödeneklerini dolarla yapmak zorunda kalmıştır. Yalnız son dış yardım anlaşmasında Türkiyeye yardım edecekler arasında, Avrupa Ödeme Birliği de vardır. Bu birlik kotasını arttırarak Türkiyeye 25 milyon dolar tutarında kredi açmayı taahhüt etmişti., ödeme Birliği fesholununca bu 25 milyonluk kredinin akıbeti ne olacaktır? Diğer taraftan, fesih üzerine Türkiyehin Birlikte evvelce temin ettiği kredilerin ödenmesi lâzımdır, Bu ödeme nasıl yapılacaktır? Meçhuldür. Hemen veya bir iki yıl içinde ödenmesi gereken 500 milyona yakın borcun tecilini henüz temin edemeyen memleketimizin, yeni dertlerle karşılaşması muhtemeldir. Meselenin daha da kötü tarafı, konvertibilite kararını zengin Avrupa memleketlerinin aralarında bir "zenginler klübü" kurmak arzusuyla ve bu espri içinde almış olmalarıdır. Fakir Avrupa üyelerinin, onları himaye eden hükümler kalmazsa, gerek kredi imkânları, gerek ihracat bakımından güçlüklere uğramasından korkulmaktadır.

Avrupalıların kararına karşı ilk Alarm işareti Japonyadan gelmiştir. İktisadi hayatında dış ticaretin mühim bir rol oynadığı Japonya, konvertibilite dolayısıyla ihracatın azalmasından korkmaktadır.

Ama gelin de bir de bizim Zafere bakın. Memleketimiz bakımından menfi tesirler doğurabilecek bir karâr karsısında Muhalefeti cehaletle, suçlandıran ve "ucuz istihbaratlı" basım tezyif eden Zafer, büyük bir gaflet içinde sevinç çığlıkları atmakta, para ve istikrar hakkında bir sürü ipe sapa gelmez lâf söylemektedir.

Ucuzluk

Geçen haftanın sonuna doğru Anadolu **Ajansı iyi bir haber** verdi: Perşembe günü toplanan Bakanlar Kurulu yılbaşı arifesinde bir "tatlı tedbirler listesi" hazırlamıştı.

Listede bazı ilâçların ithalatının 2.80 lik dolardan yapılacağı 35 kuruş fiyatlı halk tipi bir sigara çıkartılacağı ve Milli. Korunma Kanununun kaldırılacağı gibi haberler yer almaktadır.

Şiddet tedbirlerinden ve zamlardan gayri lâf konuşulmadığı şu günlerde bu ufak yılbaşı hediyesi, çoban armağanı kabilinden de olsa iyi karşılandı. Maamafif bazı ilâç fiyatlarının ucuzlatılması hariç, haberlerin' yeni bir tarafı yoktur. Halk tipi sigara fikri - tabii ki yüksek fiyatlı sigaraların satışını baltalamamasına dikkat edilecektir.- tekel maddelerine yapılan zamdan sonra piyasaya çıkarıldı. Vatandaşın gururla değil, büyük bir öfkeyle "Ver bir Yenice". dediğini gören D.P. İktidarı, sigara babında mutlaka bir şeyler yapması lâzım geldiğini anladı. Bunun üzerine, vatandaşa eşeğini kaybettirip sonra kuyruğunu buldurmak siyasetine sadık kalınarak halk tipi sigara fikri ortaya atıldı.

Ateş pahasına satılan sigaralar
Vaat yerine *geldi: Tek sigara* beş *kuruş!*

Zamlardan sonra sigarayı bırakmak zorunda kalan birçok vatandaş hâlen sabırsızlıkla yeni sigarayı beklemektedir. Sütten ağzı yanan daha ihtiyatlı vatandaşlar dereyi görmeden paçayı sıvamamakta, "hele bir sigara çıksın da ondan sonra konuşuruz" .demektedirler. İhtiyatlı kimseleri en çok düşündüren, 35 kuruşluk sigaranın kalitesidir.

Millî Korunma Kanununun kaldırılacağı haberine gelince; bu yeni istikrar siyasetinin tabu bir neticesidir. Nitekim son dış yardım anlaşmasının şartlarından- biri de bu kanunun kaldırılmasıdır. Maamafih İktidar, kanunu kaldırmadan önce bir hayli tereddüt etmiş, yazın bazı gıda maddelerini serbest bıraktıktan sonra fiyatların yükseldiğini görünce, jandarma yasaklarının bir işe ya-

Hangi Polatkana İnanalım?

D. P. İktidarının Maliye Bakanı geçen hafta yeni bir ucuzluk müjdesi verdi: Hazine hissesinin kaldırılması İthal malları fiyatlarında büyük bir ucuzluk yapacakmış. Vatandaş umumi fiyat seviyesinde ve günlük hayatında bunun müsbet tesirlerini gorecekmiş, v.s.. v.s..

Eh ne denir ki? D. P. ucuzluğu bu.. Evvelâ ithal malları fiyatlarını üç mislinden fazla arttırır. Sonra yüzde 40 nisbetinde bir vergiyi kaldırır. Ondan sonra da milletin karşısına geçer, ucuzluk yaptım diye: övünür., övünür, ya.. Ama acaba vergi konulduğu zaman bu vergi hayat pahalılığını arttırmaz diye muhaliflerini susturan Maliye Bakanının Hazine hissesi kalkınca hayat ucuzluyacak diye konuşmasına ne buyurulur? Acaba hangi Polatkana inanmak lazım? 1957 Polatkanına, mı, 1958 polatkanına mı?

İşte 1957 Polatkanının sözleri:

"Muhterem arkadaşlar, bu kanun tasarısı sureti umumiyede envestisman maddelerini şümulü içine almıştır. Binaenaleyh burada değişik nisbet, azami *nisbetler olmakta beraber,* azami ni*sbet % 40 ki,'bu nisbetin iştihsal olunacak mala, azami % 40 nisbetinde aksedeceğini düşünmek doğru olmaz. Çünkü yapılacak envestismanda istihsal olunacak mala sirayeti, amortisman müddeti içine yaymak, taksim etmek lâzım gelir. Faraza, bir fabrika kuruldu. Bu fabrikanın evvelce makinaları bir milyon değerinde idi, % 40 bir zam gördüğünü kabul edecek olursak,' 1.400.000 lira olacak demektir. Buradaki 400.000 liralık bir farkı, bu fabrikada imal edilecek mala derhal % 40 nisbetinde aksedecek demek lazım gelir. Bunlar fabrikanın amortisman müddeti içinde yani 20-25 senelik zaman içine dağılacaktır. Bu takdirde bu mamul maddeye ne derecede cüz'i aksedeceğini tahmin edersiniz. Bunları bu şekilde aksettirerek kanunun derhal hayat pahalılığına % 40 a yakın sirayeti ve vahim bir netice tevlit edeceği zehabını uyandırmak doğru telâkki edilemez.» (B.M. M. 27.2.1957)*

Bütün banların üstüne buyurun 1958 Polatkanının sözlerini:

"1 Mart 1957 tarihindenberi yüzlerce kalem ithal eşyası üzerinden alınmakta olan % 40 nisbetindeki hazine hissesinin, kaldırılmasına Hükümetimizce karar verilmiş ve bu hususta hazırlanan kanun layihası 28.11.1958 tarmde B. M. M. ne sunulmuştur.

Bu lâyihanın bugün B. M. M. de müzakere ve kabul olunması ile akar yakıt *hariç olmak üzere hazine hissesi tamamen kaldırılmus bulunmaktadır.*

% 40 nisbetindeki hazine hissesi 1958 gelir bütçemize akaryakıt dahil 850 milyon lira varidat temin etmekte idi. Hazine hissesi kaldırılmamış bulunsa idi bu hissenin 1959 gelir bütçemize temin edeceği varidat akaryakıt hariç olmak üzere bir milyar lira olacaktı. Bu suretle bir milyar liralık bir varidattan vazgeçmeyi göze olarak yüzlerce kalem ithal esyasından tahsil edilen % 40 nisbetindeki hazine hissesini kaldırmak suretiyle ithal malları fiyatlarında sanayi ham maddelerinde yani ithal olunan istihsal ve istihlâk eşyaları fiyatlarında büyük ölçüde bir ucuzluk temim edilmiştir. Hazine hissesinin kaldırılmasının umumi fiyat seviyelerinde ve vatandaşlarımızın günlük hayatlarında müsbet tesirlerini derhal göstereceğinden emin bulunuyorum," (24. Aralık, 1958)

Haydi bakalım, siz şimdi gelin de işin içinden çıkın...

ramadığını çok iyi bildiği halde tekrar bu kanuna sarılmıştı. Ancak yeni ithal mallarının geleceği şu günlerde, fiyatların yükselmesine mâni olmıyan bu demode silâh kaldırılmaktadır. Acaba Milli Korunma kanunuyla birlikte sahneye konan, onunla sıkı sıkıya bağlı olduğu söylenen ve ondan daha iyi işlerniyen diğer iki kanunun -Toplantılar ve.Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile Basın Kanunu tadilâtı- kaldırılmasınâ ne zaman sıra gelecektir?

Kalkınma

Az gittik, az gittik..

İstatisik Umum Müdürlüğünün geçen hafta yayınladığı **1957** yılına ait ilk millî gelir tahminleri, Görülmemiş Kalkınma edebiyatını hiç te teyit eder mahiyette değildir:-Gayri safi milli hasıla 1956-1957 yılları arasında sabit fiyatlarla yüzde 5 nisbetinde artmıştır. Ziraatte artış yüzde 2,1. sanayide yüzde 7.4 tür. İlk bakışta bu rakamlar tatmînkar sayılabilir. Ama milli gelirden adam başına düşen hissenin 1957 yılında hâlâ 1953 seviyesini bulmadığı da düşünülürse, şu kalkınma mücadelesinde az gidip uz gitmemize rağmen henüz bir arpa boyu dahi yol almadığımızı kabul etmek lâzım gelir. Aşağıdaki rakkamlar 1953 ten beri adam başına düşen -sabit fiyatlarla milli gelirden- hisseyi göstermektedir:

Yıllar	Nüfus başına milli gelir
1953	556 TL.
1954	489
1955	511
1956	531
1957	542

Maamafih 1957 yılında carî fiyatlarla gayri safî hasıladaki yükselme, bir rekor teşkil etmiştir. Sabit fiyatlarla artış yüzde 5 olduğu halde, carî fiyatlarla artış yüzde 29,4'ü bulmaktadır. Aradaki fark, 1957 nin nasıl bir enflâsyon yılı olduğunu gös. teren yeni bir delildir.

Sanayide yatırımlar

İstatistik Umum Müdürlüğünün ' geçen halta yayınlanan son **bül**tenindeki sanayi anketi de görülmemiş Kalkınma edebiyatına yeni bir tekzip getirmektedir: Ondan fazla işçi çalıştıran veya On beygir gücünden fazla kuvvei muharrike kullanan müesseseleri ihtiva eden bu ankete göre, 1957 yılında devlet sektöründe olsun, hususi sektörde olsun yatırımlarda bariz bir düşme vardır: İmalât sanayiinde devlet sektörü yatırımları 821 den 241 milyona, hususî sektör yatırımları 201 milyondan 172 milyona düşmüştür. Demek ki yekûn yatırımlarda 109 milyon azalma vardır. Reel fiyatlarla azalma çok daha fazladır.

Bu rakkamları, Samet Ağaoğlunun Sanayi Bakanlığı sırasında yapılan ve bütçe gerçeklerinde yer alan meşhur sanayi sayımıyla bağdaştırmaya imkân yoktur. Şöyle ki, sanayi sayımına göre 1950-1957 devresinde 3629'u hususi sektöre, 2013'ü devlet sektörüne ait olmak üzere 5642 milyon lira tutarında yatırım yapılmıştır. Halbuki sanayi anketine göre İmalât sanayii yatırımları -1238 devlet sektörü, 922 hususi sektör-2160 milyon liradır. Demek ki, iki rakkam arasında izahı mümkün olmıyan muazzam bir fark yardır. Gerçi sanayi anketi imalât sanayiinin tamamını ihtiva etmemekte, 10 dan az işçi kullanan ufak atölyeleri ve derme çatma müesseseleri anketin dışında bırakmaktadır. Ama ufak müesseselerin yatıranlarının büyük müesseseler yâtırımları yânında çok küçük :bir pay işgal ettiği bilinmektedir; Bu 'durumda meşhur sanayi sayımının, seçimler arifesinde realiteleri tekzip etmek için yapılan beyhude bir gayretten İbaret olduğunu kabul etmek lâzımdır.'

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Fransa

Geçen haftanın sonunda Pariste verilen bir opera temsili, adetâ geçen asrın ihtişamını hatırlatacak kadar parlak oldu. Bir hayır cemiyetinin tertiplediği suareye Parisin en seçkin kalabalığı gelmiş, en ön sıralardan paradiye kadar her taraf en pahalı kürkler, en kıymetli mücevherlerle dolmuştu. Maria Callas, Tosca operasını bitirip halkı selâmlamak üzere perde önüne çıktığı zaman, sanki yer yerinden oynuyordu. Bütün şımarıklığına, kaprislerine ve intizamsızlığına rağmen, şahane sopranonun billur sesi, Parisli seyircileri teshir etmişti, Güzel Callas, tam dokuz defa perde önüne çağrıldı. Fakat, alkışlar hâlâ dinmemiş, bravo sesleri hâlâ kesilmemişti. Soprano, tuvaletine biraz daha çekidüzen verdikten sonra tekrar perde önüne doğru ilerledi. Ama birden şaşırdı, gözlerine inanamıyordu. Halk kendisine sırtını dönmüş ve şeref locasından çıkmakta olan bir adamı çılgınca alkışlamağa koyulmuştu. Bu adam, Dördüncü Cumhuriyetin son Cumhurbaşkanı M. Rene Coty'di.

Fransız halkı, memleketi kanlı bir iç harpten kurtaran, demokratik müesseselerin tamamen yıkılmasını önliyen ve ancak büyük devlet adamlarının gösterebilecekleri bir olgunlukla cumhurbaşkanlığı sandalyesini başkasına terkeden adama son minnet borcunu ödemekteydi. Ayrıca, Lüksemburg radyosunun önayak olduğu bir teşebbüs sonunda, bütün Noel tatili boyunca, Cumhurbaşkanının oturduğu Elysee sarayına bir milyondan fazla teşekkür kart? gelmişti. Fransız milletinin her tabakasından insanların imzaladıkları bu kartlarda sadece "Mersi, Mösyö Coty" diye yazılıydı.

Geçen haftaki seçim formalitelerini de atlatan De Gaulle, cumhur başkanlığını resmen 8 Ocak Perşembe günü devralacaktır. O gün, yeni Cumhurbaşkanı Elysee sarayına gi-

Rene Coty

Hakiki bir Fransız

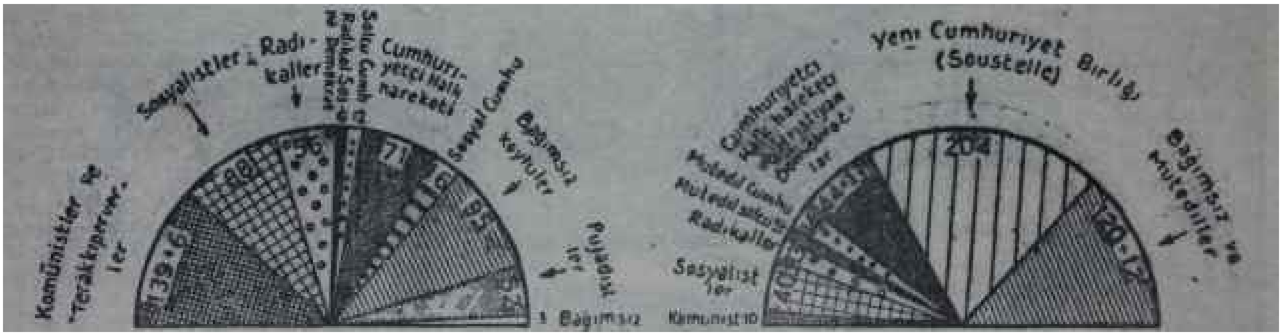
dip, devlet başkanlığı makamının sembolü olan Büyük Légion d'Honneur Kordonunu kuşanacak, ondan sonra da halefle selef beraberce Etoile meydanındaki Meçhul Asker âbidesine çelenk koyacaklardır. Bu ananevi merasimden sonra, De Gaulle Saraya Rene Coty de Le Havre'daki evine çekilecektir.

Meclisteki sıralar

Yeni Fransız Millet Meclisinde temsil edilen bütün partilerin meclis grup başkanları, bu hafta da hararetli çalışmalarına devam ettiler. Önümüzdeki hafta sonunda sona erecek olan bu çok mühim faaliyetin gayesi Millet Meclisi için yeni bir İçtüzük tasarısı hazırlamaktır.

Fransada yeni parlamento mekanizmasının yürürlüğe girmesi ortaya yepyeni' bazı meseleler çıkarmıştır. Bir defa, Kasım 1958 seçimleriyle kurulan meclisin, eski meclislere benzememesi ve siyasi keşmekeş içinde yüzmemesi için bazı yeni teklifler ileri sürülmüştür. Fransız Millet Meclisinin toplantı salonu, bir yarım daire şeklinde inşa edilmiştir. Bu vaziyete göre, geçen dönemlerdeki partiler, soldan sağa doğru Açılan bir yelpaze gibi sıralanmışlardı. Sol uca Komünistler, sağ uca da Poujadiste'ler oturmuştu. Aradaki partiler de. tuttukları doktrinin durumuna göre, bu iki uç arasında yer almışlardı. Simdi, son seçimlerden sonra, partileri bu şekilde sıralamak biraz zorlaşmaktadır. Soldaki Komünistler seçim sistemi neticesinde çok azalınca, bütün partiler mümkün olduğu kadar solda gözükmek ve böylece muhafazakârlık, mürtecilik gibi etiketlerden sıyrılmak istemektedirler. Hattâ, ne derece sağcı (Olduğu hiç kimsenin meçhulü bulunmayan Radyo Bakanı Soustelle'in partisi bile, Cumhuriyetçi Halk Hareketinin soluna geçmek arzusundadır.

Fransadaki siyasi hayatı, İngilteredeki gibi istikrarlı bir hâle getirmek- istiyenler ise, bu gibi- perakende yer tartışmalarını bir tarafa bırakmak ve Millet Meclisine yepyeni bir veçhe vermek istemektedirler. Hükümeti tutan partilerin bir tarafa, muhalif partilerin de ayrı bir tarafa oturmaları teklif olunmaktadır. Fakat, İngilteredeki Avam Kamarasının dört köşe şekilde İnşa edilmiş olması ve sadece karşılıklı iki tribünün bulunması sayesinde kolayca tatbik edilebilen bu usul, yarım daire tarzındaki bir salonda sayısız güçlükler doğurmaktadır. Meselâ, Sosyalist Partisi, "muhalefet" veya "iktidar" gibi kati kategoriler içine sokulmak istememekte ve nüanslı bir politika gütmeyi tasarlamaktadır.' Üstelik, şimdi kurulmakta olan elektrikli rey verme sistemi de, böyle iki taraflı bir basit bölünmeyi hayli güçleştirecektir.

Fransada **eski** ve yeni Meclisler

Yelpazenin sağ kanadı...

Devam Cetveli

Asker disiplinine alışmış olan De Gaulle'ün niyeti, Fransadaki parlâmento çalışmalarına tam bir ciddiyet getirmektir. De Gaulle'ü tutan partiler, geçen haftaki içtüzük tasarısı toplantılarında, eski meclis usullerini altüst edecek teklifler ileri sürmüşlerdir.

Tekliflerden birine göre, Meclise devam mecburi hale getirilmelidir. Tıpkı devlet dairelerinde olduğu gibi, kapıya bir devam defteri konmalı, her gelen milletvekilinin bunu imzalaması mecburi tutulmalıdır. Devamsızların ödeneklerinden yapılacak kesintiler, toplantı saatlerinde milletvekillerinin Boulogne Ormanında gezintiye çıkmalarını, yahut garsoniyerlerinde sözde "seçmen kabulü" ile meşgul olmalarını önlemek için en emin çaredir!

İçtüzükte yapılacak değişikliklerle ilgili " teklifler arasında, parti meclis grupları hakkında hükümler de yer almaktadır. Eskiden, "bir partinin meclis grubu bulundurabilmesi, daha doğrusu parlâmento gruplarına tanınan bazı imtiyazlar-. dan faydalanabilmesi için ondört milletvekili kâfi geliyordu. Şimdi bu sayı otuza çıkarılmaktadır.

De Gaulle, milletvekillerini çalışmaya teşvik edecek tedbirleri almayı da ihmal etmemektedir. Toplantı saatleri dışındaki ferdi çalışmaların rahatça yapılabilmesi için, iki üç kişilik gruplara odalar tahsis edilecek, her iki üç milletvekiline bir sekreter verilecektir. Bu suretle, seçmenlerine eevap yetiştirmek, türlü yazışmaları yapabilmek ve aynı zamanda da meclis görüşmelerini takip etmek zorunda kalan milletvekilleri, hiç olmazsa, sekreterlik işleri bakımından biraz hafiflemiş olacaklardır. Fakat, Fransız milletinin huyunu bilenler, iki üç kişiye verilecek müşterek bir bayan sekreterin, parti ihtilâflarından çok daha ciddi bazı gönül ihtilâflarına yol açmasından korkmaktadırlar. De Gaulle'ün sıkı, disiplini sayesinde Meclisteki boks maçları sona erebilir ama, şimdi sıra Boulogne ormanındaki kıskançlık düellolarına gelmiştir.

A. B. D.

"Zenciler birbirine benzer"

Amerika Birleşik Devletlerinin güney eyaletlerinden Alabamada kurulan "Vatandaş Hakları Komisyonu", çalışmalarına bu hafta da devam, etti. Montgomery şehrindeki büyük binalardan birinin dördüncü katında, insanlığın yüz karası olacak bazı hâdiseler anlatılmaktadır. Gecen hafta hep zenci şahitler dinlenmiştir. Sıra beyaz şahitlere gelince, bunlardan sekizi Komisyon huzuruna çıkmayı bile reddetmişlerdir. Fakat bu red hareketi karşısında, Komisyon Başkanı John A. Hannah hiç soğukkanlılığını kaybetmemiş, soruşturma dosyasını olduğu gibi Adalet Bakanağına yollamıştır. Bunun üzerine Federal Hâkim Frank M. Johnson Jr. dosyayı bir gecede okuyup kararını vermiştir. Sekiz şahitten altısının Komisyon huzuruna çıkmayı reddetmeyi icabettirecek hiçbir meşru mazeretleri yoktu ve gelmezlerse zorla getirilmeleri caizdi. Bu haftanın sonunda, Vatandaş Hakları Komisyonu huzurunda zoraki konuşan altı beyaz, şahitlikten kaçacak kadar zenci düşmanıydılar ve tab'i bunların verdikleri ifadelerde zencileri haklı çıkarabilecek bir tek satıra bile rastlamak mümkün değildi.

Halbuki bir hafta önce konuşan zenciler neler anlatmamışlardı ki.. En büyük şikâyetleri, kendilerini anayasa tarafından tanınan seçim hakkına, rağmen, bir türlü rey kullanmak imkânını ele geçirememiş olmalarıydı. Amerikada, insanı durup dururken kendiliğinden seçim kütüğüne kaydetmiyorlardı. Seçimlerde rey kullanmak istiyenlerin, gidip kendilerini kütüğe kaydettirmeleri lâzım geliyordu. Tabii ne oluyorsa, hep bu kayıt sırasında oluyordu. Seçmen kaydedebilmek için, her eyalet devleti değişik şartlar koymuştu. Güney eyaletlerinde beyazların -hem de zenci düşmanı beyazların- elinde bulunan idare makamları bu kayıt şartlarını o şekilde tertip etmişlerdi ki, değil okuma yazma bilse, ağzıyla kuş tutsa bile, hiçbir zenciye seçmenlik hakkı tanınmıyordu. Mesele, ta onbeş ay önce Senatoya ve Temsilciler Meclisine aksetmiş ve Kongre, bu hâdiseleri soruşturmak üzere bir Federal Komisyon kurmuştu. Amerikanın eskiden beri kanayan yarası olan kuzey-güney çekişmesi yine patlak vermesin diye, komisyon âzalıkları da eşit şekilde paylaştırılmıştı: azalardan üçü kuzeyli, üçü de güneyliydi.

"Kızım, senin cildin kara"

Komisyon otuz yedi zenci şahit dinledi. Bunlardan biri de 21 yaşında bir genç kızdı. Fidelia Joann Adams, Tuskcgee Enstitüsünde organik kimya okuyordu. Zekâsı sayesinde derslerinde büyük başarı göstermiş Ve artık doktora derslerine devama başlamıştı. Fidelia, seçimler yaklaşırken kütüğe kaydolmağa gittiği .zaman, Önce kapıda bir hayli beklemek zorunda kalmış, kendisinden sonra gelen beyazlara sırasını vermesi istenmişti. Sabırlı kız herşeyi sineye çekip, kayıt memurları-

Vatandaş Hakları Komisyonu **bir** zenciyi sorguya çekiyor

Bir dokun bin ah dinle...

	Lowndes	Macon	Wllcox
Beyazların nüfusu	3214	4777	4912
Zencilerin nüfusu	14804	25784	**1886***
Kütüğe kayıtlı beyaz	3206	8016	3183
. Kütüğe kayıtlı zenci	0	**1100**	0
Rey kullanan zenci	0	**968**	0

nın -daha doğrusu seçmenlik imtihanı yapanların, önüne geldiği zaman, kendisinden Amerikan Anayasasının ikinci maddesini bir kağıda kopya etmesi istenmişti. İkinci madde, kitap sayfasıyla tam üç sayfa tutuyordu, fakat işin nereye varacağını merak eden zenci kız. hiç sesini çıkarmayıp oturmuş, bütün dikkatini toplayarak, bir tek kelime olsun atlamadan kopya işini bitirmişti: Fakat sonunda Komisyon, yazısı çirkin diye Fidelia'nm seçmenlik hakkını reddetmişti!

Zenci çiftçi Aaron Sellers de, aynı işi altı defa denemiş, altısında da kütüğe kaydedilmeden geri çevrilmişti. Hele Kenneth Leroy Breford adındaki 41 yaşında bir zenci rahibin başına gelenler daha komikti: Adamcağız bir iki üniversite bitirmiş ve daha önce New Jersey ve California eyaletlerinde reyini rahatça kullanmıştı. Fakat, Alabamaya gelince iş değişmişti. İmtihan heyeti, kendisinin seçmen olabileceğine kanaat getirmemişti. -

Başka bir zenci kadıncağız da, iki arkadaşıyla birlikte kütüğe kaydolmak için kayıt bürosuna gittiği zaman, kendilerini bir odaya almışlar, içlerinden sadece birine anayasa hukukuyla ilgili sorular sormağa başlamışlardı. İş bununla kalsa yine iyi: üç kadından biri sorulan soruları cevaplandıramayınca, öbürlerine de kapıyı göstermişler, "hadi gidip biraz daha okuyun da öyle gelin" demişlerdi.

Kara kuşak

Alabama gibi eyaletlerin kuzey kısımlarında durum yine de nisbeten iyiydi. Fakat Amerikanın bu bölgesinin güneyinde öyle topraklar vardı ki, buralarda zencilerin en basit vatandaşlık hakları bile reddedilmekteydi. Meselâ, Alabama eyaletinin güneyindeki üç mıntaka hakkında verilen şu yukardaki rakkamlar, beyazları beyazlıklarından utandıracak kadar fecidir.

Dünyanın başka yerlerinde de kütük oyunları görülmüştür. Ama, doğrusu bu kadarı da çok fazladır. Alabama eyaletinin Montgomery, şehrinde faaliyette bulunan komisyon, ,şimdi Amerikanın demokrasi geleneğine, sürülen bu kara lekeleri temizlemekle meşguldür.

Abdülhamit El Saraç

Nâsırın hangi kolu ?

B. A. C.

Kardeşliğin Arapçası

Birleşik Arap Cumhuriyetinin Suriye bölgesindeki İçişleri Bakanı Abdülhamid El Saraç, geçen hafta sonunda, büyük Mısır gazetesi El Ehrama hayli mühim bir beyanat • verdi. Beyanatı dikkatle inceliyenler, iki gövdeli cumhuriyetin geçirmekte olduğu sıkıntılar hakkında hayli enteresan bazı ipuçları bulmakta gecikmediler.

Abdülhamid El Saraç, Suriyeli Komünistlere hücum etmekteydi. İçişleri Bakanına göre. Komünistler Birleşik Arap Cumhuriyeti idarecileri aleyhinde şayialar çıkarıyorlar, birliği paralamağa ve İki bölgeyi ayrı ayrı devletler haline getirmeğe çalışıyorlardı. Nasırın Suriyedeki sağ koluna göre, Mısırla Suriyenin birleşmesi komünistlerin işine gelmemişti, çünkü Kahirenin kuvvetli otoritesi bunların gayrıkanunî usûllere başvurmalarım önlemiş, faaliyetlerini son derece güçleştirmişti. Nitekim, daha bu beyanatın verilmesin* den iki gün önce, Birleşik Cumhuriyetin Başkanı Nasır, Kahirede söylediği bir nutukta, her iki bölgedeki komünistlere şiddetle hücum etmiş, bunların ancak Batılı emperyalistlere hizmet ettiklerini ileri sürmüştü.

El Ehrama verilen beyanatı okuyanlar, Suriyedeki son toprak reformlarının da büyük güçlüklerle karşılaştığını öğrenmiş oldular. Abdülhamid El Saraç, ıslahat hareketlerinin nimetlerinden köylüyü mahrum etmek için Komünistlerle mürtecilerin elele verdiklerini söylemektedir.

Beyanat, Suriyedeki iktisadî hayatta rastlanan sıkıntıları da açığa vurmaktaydı. Halk, iktisadi vaziyetten şikâyet etmeğe başlamıştır. İçişleri Bakanı bu şikâyetleri de komünistlere yüklemektedir. Bunlar, halkı Mısırdan soğutmak için bütün yatırımların Kahireye aktığını, Suriye parasıyla Nil üzerinde barajlar inşa edildiğini iddiaya başlamışlardır. El Saraç efendi böyle yalan yanlış haber ortaya atanlara da şiddetle hücum etmektedir. Hele, Suriyedeki iktisadî durumu tenkid edenlere verdiği cevap tam Tevfik İleri stilindedir: İçişleri Bakanı "bazıları iktisadî durumun kötülüğünden şikâyet ediyorlar ama, unutuyorlar ki, biz iktidara geldiğimiz zaman Suriyede iktisat bile yoktu!" demektedir.

KADIN

Meslekler

Diplomalı gazeteci

10 Aralık 1958 Çarşamba akşamı genç bir kız, Bayezit meydanını, adeta bir kuş gibi uçarak geçti. Zaman zaman elindeki kurdele ile sarılı yuvarlanmış mukavva parçasına bakıyor, zaman zaman parmakları arasında onu sıkarak mevcudiyetim hissetmek istiyordu. O gün Üniversitenin merkez binasında. Gazetecilik Enstitüsünü bitiren 132 genç ilk defa törenle diplomalarını almışlardı. Genç kız yazı hayatına atılmak isteyen diplomalı gazetecilerden bir tanesiydi. Birçok güçlüklerin kendisini beklediğini de bilmiyor değildi. Töreni açan Prof. Orhan Tuna, basın ilminin birçok memleketlerde, yüksek bir öğretim disipline yol açtığını, memleketimizde de 1950 senesinde kurulan Gazetecilik Enstitüsü sayesinde birgün mesleğin yalnızca ampirik olarak yürütülmekten vazgeçileceğini belirtmişti. Enstitü bugün mezunlarına yüksek tahsil derecesinde diploma veriyordu. Enstitünün birçok eksikleri tamamlandığı zaman, istikbalde bunun bir fakülte olarak inkişafı beklenebilirdi.' Bunlar elbette iyi havadislerdi ama işin pek güç tarafları da vardı. Prof. Tunadan sonra mezunlar namına konuşan Ergun Balkanın da belirttiği gibi diplomalı gazeteciler pek güçlükle iş buluyorlardı. Mezunlar, Basın Yayın ye Turizm Bakanlığının ve gazete sahiplerinin kendilerine bir tercih hakkı tanımalarını istiyorlardı. Genç kız bu hususta arkadaşları kadar bedbin değildi. Diplomanın faydalı, fakat yetersiz olduğunu biliyordu. Gazetecilik Fakültelerinin mevcut bulunduğu memleketlerde dahi çekirdekten yetişen gazetecilerin diğerlerini gölgede bıraktıklarını duymuştu. İstidatla bilgiyi birleştirmek, çalışmak, didinmek, sebat etmek şarttı. Fakat mezunları bekleyen güçlük yalnız saha bulmak güçlüğü değildi. Otuzbeş senelik ünlü bir gazeteci olan Burhan Felek, yazı yazarak hayatını kazanmanın. pek güç olduğunu belirtirken, gazetecinin herşeyden evvel bir idealist olması icap ettiğini söylemiş ve "kaleminizi mürekkebe yalnızca hakikatleri yazmak için batırınız" demişti. Buna muvazi olarak, genç kız başka şeyler' hatırladı: Hapisteki gazetecileri, Basın kanununu.. Gene kız ürperdi, ama kendisinin sırtına taş,- yığsalar hepsini kaldıracak kadar kuvvetli hissediyordu. Dolmuşa atladı ve istikbal-projeleri kurmağa başladı, İlk fırsatta tanınmış bir şahsiyetle mülakat yapmak istiyordu. Mülakat deyince enstitüde gördüğü ilk derslerden biri gözlerinde canlandı. Dikkatle defterine not alıyordu ve kürsüdeki gazeteci,mülâkatlara ait dersini veriyordu. Çeşitli mülakatlar vardı ve hepsinde gazeteci birçok kaidelere riayet etmekle mükellefti. Genç kız çocukluktan beri birgün bir meşhur adamın karşısına çıkıp onun düşündüklerini öğrenmek, gizli taraflarını keşfetmek; söylemek istemiyeceği şeyleri de söyletmek arzusunu beslerdi.; İşte şimdi biri çıkmış, kendisine bu işin sırrını öğretiyordu. Hem bu adam dersini yalnızca kitaplardan vermiyordu. Kürsüdeki gazeteci Cevat Fehmi Başkuttu. Cevat Fehmi dünyaya ünlü 'bir piyes muhariri ve bir büyük gazetenin yazı işleri müdürü olarak, gelmemişti. Tıpkı 'bu meraklı genç kız gibi içinde yazı yazmak ateşi, görmek ve gördüğünü. ,söylemek aşkı ile mülakatlar, havadisler,

Halk Eğitimi

Jale CANDAN

Günden güne hayât şartları, bu şartlara intibakı kolaylaştıran bilgilerin mevcudiyeti, milletleri, gün geçtikçe, okul dışı bir eğitim programının tatbikine götürmektedir. Genç çağlarda, çoğu zaman nazari olarak ve sırf not almak için edindiğimiz pratik bilgiler, bugün artık bizim için yeter değildir Bunlardan vaktiyle yeter derecede faydalandığımızı - kabul etsek dahi, bu bilgilere hergün bir yenisi ilave olunurken eskilerle yetinemiyeceğimiz aşikârdır. Vaktiyle Halkevleri, bu yolda hayırlı bir adım atmışlardı. Benim yetiştiğim muhitte. Halkevi binasında Sık sık konferanslar verilir ve halk bugün sinema olarak kullanılan oldukça geniş bir salonu kolaylıkla doldururdu. Tanınmış yazarlar, doktorlar, her sahada selâhiyet sahibi kimseler, mühim mevzuları ele alır Ve halka inerek, onun anlıyabileceği bir lisanla onu aydınlatmaya çalışırlardı. Gençler, Halkevi binalarında spor gösterilerine gider, fikir tartışmaları yaparlardı. Yaşlılar gene bu çatı altında toplanırlardı. Gene Halkevlerinin, lisan kursları gibi kültürel ve sosyal daha birçok faaliyetleri vardı. Halkevleri malûm sebeplerle kapandı. Fakat yerine aynı şekilde faal bir teşkilât, maalesef kurulamadı.

Halk Eğitimi mevzuunu eski Halkevleri gibi geniş teşkilâtların ele alması mümkün olduğu gibi, bunu fikir kulüplerinin, derneklerin yer yer ve ufaktan başlıyarak başarması da mümkündür. Çok mühim birçok mevzua gitmeden, ev kadınını ilgilendiren Birkaç meseleyi ele , alalım. Çocuk terbiyesi bugün hepimiz için, içinden çıkılmaz bir problem olmuştur. Modern terbiye diyoruz, psikoloji diyoruz, esasını bilemediğimiz için yüzümüze gözümüze bulaştırıyoruz. Bugün annenin çocuk terbiyesi problemi yarının bir sosyal memleket davasıdır. Küçümsenemez. İlk bakışta bize pek basit görünen, meselâ beslenme veya giyim mevzuu da memleketin sağlık problemleri, hattâ ekonomisi ile ilgilidir. Bugün İlkokullarda çocuklara bedava dağıtılan süt ve balık yağı hapları birçok anneler tarafından minnetle değil şikâyetle karşılandığına çok defa şahit oldum. Halbuki Fransada bir zamanlar sırf bu süt siyaseti yüzünden anneler Mendes-France'a oylarını verip onu iktidara getirmişlerdi. Anne ile Baba sütün faydalarını bilmezlerse, çocuklar sütü severler mi? Bu gibi bilgisizlikler neticesinde ilkokul çağındaki çocukların yüzde altmışında anemi görülmesini tabii karşılamak lazımdır.'

Maalesef memleketimizde en güç başardığımız iş teşkilâtlanma işidir. Derneklerin umumiyetle başarıya ulaşmamalarının bir sebebi de budur. İşte bu sebepledir ki, terbiyecilerimiz tarafından ortaya atılan bir fikir üzerinde durmak istiyorum. Elimizde mevcut bir teşkilât var: Okul-Aile Birlikleri ve Okul dernekleri Bunları yepyeni bir yol ve İstikamette çalıştırmak mümkündür. Okul-Aile Birliklerinin vazifesi sadece iyi şiir ezberliyen çocukları sahneye çıkartmak olmamalıdır. Dernekler yalnız okulun muhtaç çocuğunun karnını doyurmakla iktifa etmemelidir. Bu yardıma muhtaç çocukların maddi ihtiyaçları yanımda birçok manevi ihtiyaçları da vardır. Çocukları giydirirken ve yedirirken onların izzetinefislerini korumasını biliyormuyuz? Onlara hakikaten bu şekilde yardım ediyor muyuz? Yoksa istemeye alışan, aşağılık duygusunun fena neticelerine müptelâ, cemiyete faydasız insanlar' mı yetiştiriyoruz? Dâva yâlnızca muhtaç çocuk dâvası değildir. Bugün müreffeh sınıfın çocukları, tehlikelere en çok maruz çocuklardır. Okullarda sık sık konferanslar, hasbıhaller tertip ederek anne, baba ve öğretmeni muhtelif mevzularda aydınlatmak faydalı olacaktır. Okul-Aile Birlikleri ve Okul dernekleri çalışmalarını bu İstikamete çevirdikleri takdirde meselelerin esasına inmek yoluna gideceklerdir. Maddi yardımlar ancak manevi kıymetlerle beraber yürütüldüğü zaman faydalı olur. Bilgisiz iyilik ise çok defa zararlı oluyor.

peşinde koşmuş, bazan hâdiseleri istediği gibi yakalamış, bazan da fena halde yakalanmıştı.

Dolmuş Babıâliden aşağıya inerken, genç kız iki sene zarfında gördüğü "birçok dersleri daha hatırlıyordu. Yalnız mülakat yapmasını öğrenmemişti. Şimdi bütün bir gazetecilik tarihini ve tekniğini, rotatifin nasıl çalıştığını, punto hesaplarını, başlık atmasını biliyordu. Defterlerdeki notların yanında kafasında binbir tecrübenin hikâyesi vardı. Birçok ünlü gazeteci ona başarılarının anahtarını vermişlerdi. Genç kız düşüncelere dalmış giderken, dolmuş şoförü de yanındakilerle siyasi bir münakaşaya girişmişti. Genç kız birden daldığı düşüncelerden uzaklaştı, etrafı ile ilgilenmiye başladı. Annesi yanında olsa, "başkalarının işine burnunu sokma." derdi ama, işte bundan sonra onun işi, biraz da burnunu başkalarının işine sokmaktı. Hakikati bulmaya çalışacak ve bulunca onu göstermekte tereddüt etmiyecekti. Düşmanı çok, fakat dostları o nisbette kıymetli olacaktı.

Chanel'in tayyörü

Parasından ne haber

Moda

Chanel'in tavsiyesi

Yılbaşı da geldi geçti, ama birçok kadın gene gafil avlandı. Ani bir davet karşısında ne giyeceğini bilemiyen ve bu yüzden daveti reddederek kocalarını kızdıran kadınların miktarı pek çoktur. İşte meşhur kadın terzisi ve Parisin en şık kadınlarından biri olan Chanel, bu kadınlara hiçbir zaman modası geçmiyecek bir abiye tayyör tavsiye etmektedir. Chanel'in abiye tayyörü, düz siyah kadifeden yapılmıştır. Dört dikişli düz ve dar bir eteği truvakar kollu dümdüz,, yakasız küçük bir ceketi vardır. Ceket önden düğmeli değildir. Yalnız yaka kısmı bir kopça ile birleştirilmekte, ceket açık durmaktadır. Böylece ceketin "bluzu ile eş, beyaz saten astarı görülmektedir. Chanel bu yakasız tayyörü çok zengin, birkaç sıralı bir kolye ile süslemektedir. Tayyörün kumaşından siyah kadife bir bere de kadife takımı tamamlamakta ve böylece takım, ağır bir gündüz kıyafeti de olmaktadır. Chanel'e göre, böyle bir tayyör her kadının gardrobunun bir temel kıyafeti olmalıdır. Daha az abiye giyinmesini seven kadınlar, aynı tayyörü yünlüden, hattâ jerseden yaptırabilirler. Yalnız, pırıltılı astar ve aynı kumaştan küçük şık bir abiye bluz şarttır. .

Cevat Fehmi genç bir gazeteciye diplomasını veriyor

Bir Hilton yolcusu daha

Okuyucu mektupları

Radyo hakkında

Devlet radyosunu ebediyen kullanmak sevdasına kapılan D. P. Genel Başkanına hayret etmemek elden gelmiyor.

D. P. Genel Başkanı şayet tebdili kıyafet ederek tarafsız ve hâttâ. D. P. li topluluklar arasında nutuklarını radyodan dinleseydi, kıracağı radyoların tamir parasını ödemek için, son olarak temin edilen milyonlarca doların kâfi gelmiyeceğine kanaat getirir ve devlet radyosunu D. P. hizmetinde kullanmaya ilelebet "Paydos" derdi.

Turgut Sürsal - Ankara

*

Tekzip hakkında

Mecmuanızın 232 nci sayısındaki radyo bakanı Server Somuncuoğlunun tekzibi doğrusu hayli enteresandı. Ta Miss Betty Adams'ın telgrafı.. Bravo hanım kıza.. Memleketimizde kısa bir müddet kalmasına rağmen basınımızın halini nasıl da öğrenivermiş.. Cici Betty Adama bir daha Türklyeye gelirse, vatan sathında geziye çıkarmalı., öyle ya, ha Miss Betty Adams'ın telgrafı, ha su veya bu Demokrat büyüğün nutku...

Yener Bandakçıoğlu - Bolu

Politikacikur hakkında

İktidar bakanlarından biri Rizede konuşurken bir harabe halinde C. H. P. den devraldıkları vatanın, geceli' gündüzlü çalışarak kalkınmasını sağlarlarken, " bir takım müstebit kafalı, sandalya düşkünü Muhalifler, yaptığımız ve yapacağımız işleri çekemiyerek, şahsiyatla uğraşıp başarılarımızı felce uğratmak istiyorlar" demiş..

Bu memlekette millet bayırına yapılan ve yapılacak işlerin plânlı, programlı olarak yapıldığı takdirde istisnasız herkesin takdirini kazanacağı şüphesizdir.

Atatürk "En tesirli idare vasıtası örnek olanaktır" der. Sayın bakan, "Muhalefet şahsiyetle uğraşıyor" deyince aklıma şu fıkra **geldi: .**

Vaktiyle- İstanbulda, kendinden geçmiş sarhoşları çarşı efendileri arkası küfeli ham'malların sırtına yükleyip evlerine' gönderirlermis.. Bir gün aynı şekilde küfeyle eve gönderilen bir sarhoş, yalpalıyarak o duvar senin, bu duvar benim diyerek evine dönen bir başka sarhoşu göstererek" Sarhoşa bakın, sarhoşa!" diye bağırmış..

Bu fıkradan sonra sayın bakana su ; atasözünü' - de hatırlatayım; Camdan evde. oturan başkasının evine taş atmaz.

Cemal Aydın -İçel

C E M İ Y E T

Yücâlman

Atabeyoğlu

Tokar

Sıra kimde ?

Tarihe gömdüğümüz badireli 1958-in son ayının ardarda sıralanan 28, 29, 30 uncu günleri Cumhuriyet gazetesi için kolay kolay hatırlardan silinmecek tarihler haline gelmiştir. Zira o üç gün, ağırbaşlı gazetenin bekârları için tam manasıyla bir yaparak dökümü mevsimi olmuştur. 28 Aralıkta genç fıkra yazarı Feyyaz Tokar, 29 Aralıkta nüktedan yazı işleri müdür muavini Cem Atabeyoğlu, 30 Aralıkta da Spor servisinin bel kemiği Abdülkadir Yücelman bekârlıga. veda ettiler ve parlak vaadlerde bulunmamasına rağmen 1959 'a saadet içinde girdiler.

' Sefa Kılıçoğlundan sonra Türkiyede en muhteşem otmobile sahip gazeteci Feyyaz Toker, Bebekteki eşşiz Sadıkoglu Yalısında yapılan efsanevi viskili nişan töreninden sonra, gayet sade bir merasimle Berna Sadıkoğlu ile nikahlandı. Nikâh mememuluğunu, Belediye Başkanı Kemal Aygün deruhte etti. Nikâh, merasiminin sadeliğini bozan yegâne husus, pek cüzi olan davetlilere ikram edilen şekerlerin kabının saf gümüşten olmasıydı. Tokarlar düğünlerini yılbaşında gene sade bir şekilde yapacaklar.

Çilekeş Cem Atabeyoğlu, İzmirli güzel Gülerle Liman' Lokantasında yapılan bir düğünle hayatını birleştirdi. Atabeyoğlu çiftli İzmirde nişanlanmışlardı. Gazetedeki arkadaşları. Cem ile birlikte çeltikleri evlilik hazırlıkları sıkıntılarını Liman Lokantasında bol bol gidermek imkanını elde ettiler.

Sessiz sedasız, fakat pek zeki olan Abdülkadir Yücelman ise, şîrîn ve cana yakın Nerminle Beyoğlu evlendirme Dairesinde nikahlandı. Onlar da düğünlerini ilerde e yapmayı tasarlıyorlar.

Şimdi Cumhuriyetçiler,dünya evine girme sırasının, eskilerden bekar kalan Vasfiye Özkoçak ile Kayhan Sağlamere geldiğini söylüyorlar.

*

Geçenlerde Ankara Palasta pek neşeli bi.r gece geçiren Fethi Çelikbaş gecenin en iyi dans eden erkeği seçildi. Rock and Roil dansında pek; çok alkış toplayan kış bekârının İspanyol damının kavelyesi, bir ara Çelikbaşın omuzuna dokunarak: "Beyefendi, müsaade ederseniz biraz da biz dans etsek" demekten kendini alamadı.

*

Türkiyenin şöhretli falcılarından -tabii sosyete arasında- altmışbeşlik Asyanın söylediğine göre bu yakınlarda bir Türk genci bir kraliçe ile evlenecekmiş. Münhal kraliçeler listesini gözden geçiren bekarlar merak içinde kaldılar.

*

Anadolu Ajansının bir çikolata kadar tatlı Umum Müdürü Şerif Arzık evine Hula-Hoop çenberi almış. Anlaşılan sevimli umum müdür bundan böyle Hula-Hoop çevirecek. Haydi hayırlısı!

*

Ankaradaki Amerik'an personelinin maaşlarında ani bir indirim yapıldı. Buna karşılık artan hayat pahalılığı karsısında Amerikalılardan maaş alan Türk personelinin maaşlarına yüzde yirmibeş nisbetinde zam yapıldı. İki kararın aynı anda takbikebaşlanması karşısında Türkiyedeki Amerikalılar pek. şaşmıs olacaklar ki Noel münasebetiyle verilen partilerde hep bu işten bahsettiler.,

*

Aylardan beri ilk defa, bîr D. P. kongresinde Basına hücum edilmedi. Bu haftanın başında Beykozda. Akbaba D. P. ocağının açılışı sırasında konuşan Beykoz İlçe Başkanı Selâhattin Genç her ne kaıdar -D. P. li'lerin mutadı vechiyle basına tarizlerde bulunduysa da. malûmu ilâm etmekten de kendini alamadı, "Basın bizi sevmiyor?' dedi. Selâhattin Gençe göre basını kırmamak lâzımdır Hatta icap ederse "basını başta taşımak" lâzımdır. Bu sözleri duyan gazeteciler kendi kendilerinle "vaz geçtik başta taşınmaktan, ama müsaade etseler de ayaklarmnızın üstünde şöyle canımızın çektiği her yere yürüyebilsek" demekten kendilerini alamadılar.

Programlar

Yılbaşı eğlencesi

Geçen hafta salı ve Cuma günleri öğleden sonra, İstanbul Radyoevinin, bir zamanlar radyonun halk önünde hazırlanan "On be ş Günde Bir" veya "Bilgi Yarışı" programları için temsil salonu olarak kullanılan büyük stüdyosu gene, gülen, eğlenen, alkışlıyan seyircilerle doluydu. Ne olmuştu? Radyo stüdyolarında halk önünde program hazırlanmasını yasak eden emir, geri mi' alınmıştı? Bilindiği gibi bundan birkaç ay önce Basın Yayın Umum Müdürlüğünden radyo müdürlüklerine gönderilen bir emirle, radyoevi stüdyolarına seyirci alınması' yasak edilmişti. Bu hareketin resmi bir izahı yoktu. Yarı resmi izahı ise, stüdyoların halk önünde program hazırlanmasına müsait olmadığı yolundaydı. Bunca senedir bu işe elverişli olmadığı kimsenin aklına gelmiyen stüdyoların birdenbire niçin halka kapatıldığını aynı sıralarda verilen bir başka emir pek güzel izah ediyordu: Radyoevlerinde çalışan memurları ziyaret etmek istiyenler yahut radyoevlerine işi olanlar artık o zamana kadar olduğu gibi ellerini kollarını sallıya sallıya kapıdan içeri giremiyeceklerdi. Kapıdaki müracaat bürosuna başvurup isimlerim, adreslerini kaydettirmek, görecekleri şahsın adını vermek, bu bilgilerin kaydedildiği fişle birlikte ziyaret edecekleri memurun yânına Çıkmak; fişi ona imzalatmak, giderken de bu imzalı fişi kapıdaki memura teslim etmek zorundaydılar. Artık radyoevine girmekle askeri sırların muhafaza edildiği bir binaya girmek arasında pek büyük bir fark kalmamış gibiydi. Stüdyolara seyirci kabulünün yasak edilmesi üzerine, halk önünde hazırlanan programlar ya radyo arşivlerinde mevcut malzemeden faydalanarak devam ettirilmiş, ya da bu programların radyo binaları dışındaki salonlarda yapılmasına başlanmıştı.

Fakat işte, geçen hafta İstanbul radyosunun büyük stüdyosunda gene, birkaç ay önceye kadar olduğu gibi, seyirciler vardı. Vardı ama biraz dikkatli biri seyircileri bir bir gözden geçirirse, bunların kim olduğunu tanımıya çalışırsa, halk önünde program yapma yasağının kaldırılmamış olduğunu, veya radyoevi müdürünün bir emre karşı gelme cesaretini göstermediğini anlamakta hiç de güçlük çekmezdi.

İstanbul radyosunun yılbaşı gecesi için hazırladığı programı, tıpkı dışardan gelmiş seyirciler gibi. kahkahalarla; alkışlarla takip "edenler, radyoevi memurlarından, radyo senfoni orkestrası üyelerinden ve programa katılan oyuncu ve müzikçilerden başkaları değildi.

Seyirci rolündekiler

İstanbul radyosunun program şefi Faruk Yener, yılbaşı programını hazırlama zamanı gelip çattığı zaman kara kara düşünmiye başlamıştı. Bu programın, yılbaşı gecesinin havasına yakışır şekilde, cümbüşlü, coşkun, patırtılı gürültülü, alkışlı, kahkahalı olması lâzımdı. Bu neşe havasını ancak halk sağlıyabilirdi. Programa katılacak oyuncu ve müzikçilerin numaralarını boş, soğuk bir stüdyoda geride kaydedip numara aralarına arşivde bulunan alkış ve gürültü seslerini eklemek, hiç de istenen o eğlenti havasını sağlamıya yetmezdi. Öyleyse ne yapmalıydı? Yapılacak şey ancak, stüdyoyu "zararsız" olduğu' bilinen şahıslarla doldurmaktı. Programın hazırlanmasına saat beşte, yani iş saatinin hemen bitiminde başlanacağına göre hademelere kadar bütün radyo personeli seyirci rolü oynamak üzere seferber edilebilirdi. Ama radyo personeli, salonu doldurmıya' yetmezdi. Başka birilerini daha bulmak gerekiyordu. Meselâ, Cemal Reşit Reyden ve radyo senfoni orkestrasının üyelerinden, boş koltuklara yerleşmeleri rica edilebilirdi. Aynı şey, programa katılan oyuncu ve müzikçilerden de istenebilir, sıralarını savdıktan sonra gitmeyip, seyirci gibi bir koltuğa oturup temsili takip etmeleri ve gördüklerinden çok hoşlanan bir seyircinin yaptığı hareketleri yapmaları, çıkardığı sesleri çıkarmaları sağlanabilirdi.

Erdem Buri

Danışıklı döğüş!.

Kendilerine, ister, istemez, seyirci rolü verilen, bu. şahısların bu rol her ne kadar pek güç değilse degerç'ek bir seyirci gibi hareket etmelerini sağlama vazifesi de, programın takdimcisi Erdem Buriye düşüyordu. Yani Erdem Buri, bir bakıma rejisörlük vazifesi de görmüş olacak, karşısındakilere gerçek bir seyirci gibi nasıl hareket edileceğini öğretecekti.

"Durumu biliyorsunuz" .

Rejisör Buri, figüranlarının istendiği gibi vazife görmelerini sağlamakta büyük başarı gösterdi. Prop-ramı açmak için sahneye çık'?tığında dudaklarında müstehzi bir tebessüm vardı. Normal şartlar altında "gerçek" seyirciler karşısında yapılması gereken, fakat malûm ve mahut sebepler yüzünden seyirci tavrı takınma lüzumunu hisseden bir topluluk karşısında cereyan, edecek olan bir programın "güleriz ağlanacak halimine" deyimim aksettiren' bu müstehzi tebessümle açılması pek uygun kaçıyordu.

Buri, seyircilerine hitapla "durumu biliyorsunuz" diye başladı. Evet! Herkes, diskotek memurları, filârmoni orkestrası üyeleri, hademeler, Şehir Tiyatrosu oyuncuları, müzikçiler, güldürücü Celâl Şahin -hele, yalnız radyoda değil, çalıştığı başka yerlerde de, siyasi espriler yapmaması gerektiği kendisine bildirilen Celâl Şahin-, hattâ Aziz Basmacı. herkes durumu çok iyi biliyor-' du. Malûmun bir daha ilân edilmesine ne lüzum vardı?

"Durumu biliyorsunuz" dedi Erdem Buri. "Programın, salon sanki seyircilerle doluymuş sribi, canlı, eğlenceli bir hava içinde geçmesi lâzım. Hepinizin yardımına güveniyp-' ruz. Hareketsiz, cansız durmayınız* Programa katılınız. Gülünüz, alkış- ' layınız, isterseniz bağırınız. Yılbaşı gecesi bir eğlence yerine gitmiş de çok eğleniyorrmş gibi hareket edeniz. İçinizden pekliği gibi davranınız. Eğleniyormuş, seyrettiklerinizi duyduklarınızı beğeniyormuş gibi hareket ediniz."

Figüran seyircilerin. içinden öyle büyük bir keyif içinde olmak gelmiyordu ama, hepsi programın başarısı ve aranan havayı kazanması için ellerinden geleni yaptılar, istenen gürültüyü çıkardılar. Arada bir sıkılanlar usul usul yerlerinden kalkıp kapıya doğru seyirttiklerinde Buri hemen müdahale ediyor "Ne olur birkaç dakika daha bekleyin! Az kaldı, bitiyor" gibi sözlerle salonun boşalmasını önlüyordu.

Gerçekten, programın seyirciyi büyük keyifler verecek tarafı yoktu. İstanbul radyosunun yılbaşı programı,aslında. Onbeş Günde Bir programlarının bir çeşit tekrarından başka birşey değildi. Aynı sıralama aynı simalar, aynı espriler, hep o. Ermeni. Yahudi taklitleri, aynı orkestralar. ayni şarkıcılar... Farklı olan. seyircilerdi. Ama, yılbaşı gecesi radyo antenleri, gülen, eğlenen, alkışlyan insanların sesini yayabildiler ya! Maksat hasıl olmuş sayılırdı.

Filimcilik

Yeni "Nana"

«Almanya bugün çok zengindir, o kadar zengindir ki. bir milletin sadece zenginlerle yaşıyamıyacağını unutacak kadar:.." Bu sözleri, geçen yılın Venedik Festivalinde rejisör Rolf Thiele, "Das Maedschen Rosemorie - Rosemarie" adlı filminin gösterilmesinden sonra söylemiştir. "Rosemarie"' nin anlatmak istediği de budur. Almanya ilk dünya savaşından mağlûp çıktığı vakit uzun zaman belini doğrultamamış, iktisadi sıkıntılar, enflâsyon, işsizlik, sefalet, siyasi çatışmalar ve hiç bir vakit unutulmayan mağlûbiyet duygusu Almanları manen ve maddeten çökertmişti. Bunun akisleri 1918 den sonraki birçok Alman filminde yer alıyordu. Almanya İkinci Dünya Savaşından da mağlûp **çıkmıştır.** Fakat,, bu sefer" Almanya,' herkesin "mucize" adını verdiği bir kalkınma ile, Thiele'nin kısacık anlattığı gibi "zengin, hem çok zengin" bir duruma geçmiştir. Bu yeni, "zengin" Almanyayı kuranlar, ilk Dünya Savaşından yıllar sonra Hitleri iktidar mevkiine getirenler gibi, sene sanayicilerdir. Zengin Almanyanın mânevi yapısı ise, fakir Almanyanınkinden pek farklı değildir. Aynı ahlâkı bozukluklar, bu sefer zengin dekorlar içinde, cereyan etmektedir. 1957'nin sonlarına doğru patlak veren Rosemarie hâdiseleri, birçokları tarafından, bu durumu açığa vuran bir misal olarak kabul edilmektedir.

Siyah Mercedes'li kadın

1 Kasım 1957 de, 24 yaşındaki Rosemarie Nistrıbitt, Frankfurttaki lüks bir apartmandaki dairesinde kendi çorabiyle boğulmuş olarak bulundu. Son derece güzel bir kadın olan Rosemarie'nin mesleği, Frank---t telefon rehberine bakılırsa "manken" likti. Ama aslında, Batı Almanyanın en pahalı fahişesiydi. O "mevkie" gelinceye kadar da, Zolanın İkinci İmparatorluk devrinde canlandırdığı "Nana" nınkine benzer bir yoldan geçmişti. "Nana" nın, Zolanın bîr önceki romanı "Assomoir" da çizdiği karanlık, sefil, sarhoşlar ve fahişelerle dolu çevrede yetiştiği yaşlarda, Rosemarie de, Niedermending'te Fransız işgal kuvvetlerinden askerlerle düşüp Kalkıyordu. Bir ara, kısa bir müddet Niedermending hapishanesinde yattı. Hapisten çıkınca Frankfurta gitti, bir barda çalışmağa başladı. Burada biriktirdiği paralarla önce bir "Ford Taunus". sonra siyah bir "Mercedes 190 S L" aldı. Otomobile düşkün olduğun. dan değil, Sadece mesleğini daha yüksek bir seviyede icra etmek istediğinden. Siyah Mercedes'iyle Frankfurtun büyük caddelerinde geziyor, en lüks otellerinin'önünde park yapıyor, zengin bir sanayici ile karşılaştığı vakit de arabasının bozulduğunu bahane ederek ahbap oluyordu. Ücreti yüksekti. Aynı iş için başkaları 20 mark alırken, Rosemarie'nin ücreti bin markı, aşıyordu. Üstelik hediyelere boğulmağa başlamıştı. Dairesi İran halıları ile döşeli, gardrobu elbiselerle doluydu. Batı Almanyanın' en zengin sanayicileri, en nüfuzlu politikacıları arasında bir "Rosemarie salgını" başlamıştı. Frankfurta yolu düşen sanayicilerden hiçbiri Rosemarie ile buluşmadan geçmiyordu.

Rosemarie, İkinci İmparatorluk devrinde değil, Adenauer Almanyasında yaşadığı için, Nananın aklından bile geçirmediği medenî vasıtalardan faydalanıyordu. Bunlar arasında bir de ses alma makinası vardı. Rosemarie'nin vakitsiz ölümüne de bu makina sebep oldu. Zira Rosemarie'nin tuhaf bir merakı vardı, düşüp kalktığı adamların en mahrem itiraflarını banda alıyordu. Başlangıçta fazla ehemmiyet verilmiyen bu hâdise, Rosemarie'nin band koleksiyonu zenginleşince bazılarını düşündürmeğe başladı. Sonra Almanyanın en tanınmış sanayicileri ve siyasileri birden paniğe kapadılar.

1 Kasım 1957 de polis, ölü bulunan Rosemarie'nin dairesinde araştırma yaptığı vakit, kadının mücevherlerinden en pahalı eşyalarına kadar herşeyi yerli yerinde duruyordu. Dairede yalnız birşey eksikt: Rosemarie'nin band koleksiyonu.,,* Polis- tahkikatı son derece gizli cereyan etti, fakat gazeteciler meseleyi ele almışlardı. Rosemarie'nin bütün tanıdıkları sorguya çekiliyordu. Frankfurt polis merkezinin önü, Batı Almanyanın dört bir yanından gelen en lüks otomobillerle dolup taşıyordu. Rosemarie Nistribitt vakası.

N. Tiller ile P. Van Eyck "Rosemarie"de

Hakiki Rosemarie

Tehlikeli alâkalar

tıpkı İtalyadaki Wilma Montesi hâdisesi gibi, bir cemiyetin hasta yö--nü ortaya koyan bir mesele olarak gazetelerde ele alındı; fakat Montesi hâdisesinden daha çok ehemmiyetle... Zira Rosemarie vakası, Montesi hâdisesi gibi sadece İtalyan aristokrasisinden ibaret dar bir çerçeveyi değil, Almanyanın geniş sanayi ve iş adamları muhitini alâkalandırıyordu.

Beyaz perdedeki Rosemarie

Rosemarie vakasının patlak vermesi üzerine, Alman yazarı Erick Kuby, bunu, savaş sonrası Almanyasınm durumunu aydınlatan tipik bir örnek olarak ele aldı. Rejisör Rolf Thiele, Kuby'nin hazırladığı senaryoyu enteresan buldu ve "Das Maedschen Rosemarie" yi çevirmeğe koyuldu. Film, bazı değiştirmelerle birlikte gerçek Rosemarie'nin hayatını ana hatlariyle vermektedir. Filmdeki" Rosemarie'yi, 1951 Avusturya güzellik kraliçesi Nadja Tiller canlandırmaktadır. Filmdeki Rosemarie, iki erkek arkadaşı ile -Mario Adorf, Jo Herbstsoökak şarkıcısı olarak işe baslar. Sonra lüks otellerin "bekleme salonlarında mesleğe girmek ister, fakat 'otelin kapıcısı tarafından dışarı atılır. Mercedes otomobili sayesinde zengin bir Fransizla -Peter Van Eyck- tanışır, onun vasıtasiyle soyeteye girer. Daha sonra, Rosemarie'n'in elindeki banda alınmış itiraflardan dolayı endişeye düşen, sanayiciler, aralarında bir toplantı yapar ve kurtulma çareleri araştırırlar. Eski âşıklarını toplu olarak gören Rosemarie, öldürülmek endişesine kapılır ve dairesine kapanır. Filmin sonunda Rosemarie öldürülüğü vakit, eski arkadaşları iki sarkıcı kızın hayatını hikâye eden acıklı şarkılar söyler ve piyasaya yeni bir 'Rosemarie hazırlarlar.

Thiele'nin filmi, bütün Almanya--ı heyecanlandıran, meşgul eden bu hâdiseyi "istismar" eden bir eser değildir. Bir cemiyetin hasta yönünü, sinemanın imkânlarından ustalıkla faydalanarak ortaya koyan vasatın üstünde bir filmdir. Arada bir, savaş sonrası Alman "ekpressionnishi" inin tesirleri görülmekle birlikte, film umumiyetle, dokümanter filmlerin canlı, meseleleri doğrudan doğruya ortaya koyan üslûbunu taşımaktadır. Bu arada, bugünkü Batı Almanyadaki yaşayış da, tam mânasiyle gerçekçi bir görüşle canlandırılmaktadır.

Film ve siyaset

Das Maedschen Rosemarie'nin çevrilmesi, tıpkı Rosemarie'nin öldürülmesi kadar heyecan ve endişe yaratmışlar, önce -hususi yollardan prodüktör Ve rejisör üzerine baskı yapılmıştır. Hattâ Daimler - Benz fabrikası, hakiki Rosemarie'nin "alâmet-i farika" sı olan siyah spor "Mercedes 100 SL" nin filmde kullanılmasına müsaade etmemiştir. Film piyasaya çıktığı vakit, Bavaria- ve Rhinelând- bölgesindeki sinemacılar filmi oynatmak istememişlerdir. Bundan üç dört ay önce "Rosemarie" Venedik Festivalinde gösterilmek üzere seçildiği vakit iş resmiyete döküldü. Batı Almanya Dışişleri Bakanlığı durumu protesto etti. Fakat buna rağmen "Das Maedschen Rosemarie" Venedik"Festivalinde oynatıldı ve üstelik İtalyan Sinema Tenkidçilerinin armağanım kazandı.

Belediye Sinemaları Lâzım

İstanbul Belediyesi tiyatro işletir, opera binası yaptırır, bir Spor ve Sergi' Sarayı vardır; yaz geldi mi en büyük parkı Bahar ve Çiçek Bayramı için ayırır v.s... Sinema için ne yapar? Sadece, eğlence resminin sağladığı büyük bir gelir kaynağı olarak meşgul olur. Elinde İstanbulun iki büyük salonu vardır, bunu önce yıllar' yılı hususi ellere bırakarak sadece kirasından faydalanır. Sonra nereden eser bilinmez, sinemaları tiyatro binasına çevireceğim diye, kapılarına birer kilit vurur ve iki üç yıl kapalı tutar, milyonluk şehri en büyük iki salondan mahrum bırakır. Binanın, tiyatroya elverişli olmadığı anlaşılınca da vazgeçip bu sefer salonları tamamiyle elden çıkarır, hususi ellere satir.

Halbuki gerek İstanbulun gerekse nüfusu en kalabalık dört beş vilâyetimizin Belediyesi, çok değil ikişer üçer sinema salonu isletseler, sinemacılığımızın eksiklerinden birçoğu bir çırpıda halledilmiş olurdu. Sinemacılarımız, öteden beri yerli filmleri sinema salonlarında geçirememekten mi şikayet ediyorlar, belediye sinemaları bunlara öncelikle yor verebilir. Sinema salonları veya ithalatçılar, seyircinin tutmıyacağını sandıkları, ticari bakımdan karlı görmedikleri filmleri kenar sinemalara mı atıyorlar, belediye sinemaları bunları programlarının en mutena yerine koyar. Sinemanın en iyi eserleri ithalâtçı şirketlerin depolarında mı uyuyor, Belediye sinemaları bunlardan meydana getireceği bir programla, "sanat sinemaları", "özel sinemalar" vazifesini görür; sinema dernekleri meydana getirmek istiyenler salon bulmakta güçlük mü çekiyorlar, Belediye sinemaları banlara azami kolaylığı gösterebilirler; sinema sanatının yayılmasını, tutunmasını istiyen liselilerin, üniversitelilerin işlerini kolaylaştırırlar; husussi ellerdeki sinemalarda artık mânası kalmıyan "ucuz halk matineleri" ni yemden canlandırabilir, Belediye sinemacılarıı zam isteklerinin haklı olup olmadığını bizzat tecrübe ederek anlar, zammı gerekli bulduğu vakit de kendi sinemalarında muayyen bir nispet dahilinde tenzilâtlı tarife tatbik ederek bir çeşit "belediye tanzim sineması" vazifesi görebilir; ithalâtçıların kötü filmleri ısrarla getirmeleri karşısında gerekirse birkaç belediye müştereken film ithal ederek bu sinemalarda oynatabilir, böylelikle aynı zamanda ithalciler ve salon sahipleri karşısında sanat bakımından da tanzim edici bir rol oynayabilir; memleketimizde ihmal edilmiş olan dokümanter, çocuk filmleri sahalarında da kendine düşen vazifeyi yerine getirebilir. Bütün bunlar için büyük masrafa, büyük teşkilata ihtiyaç da yoktur. Bütün lazım olan, film seçecek, program düzenliyecek sinemadan anlar bir heyetten ibarettir. Sinemayı bütün aydınların, bu arada sinema tenkidçilerinin bu işte Belediyelere tam mânasiyle yardım-' cı olacaklarından şüphe edilemez. Büyük belediyelerin elindeki bir iki salon... Bunlar, sağlıyacacı gelirden, sinema sahasındaki büyük faydalardan başka Belediyenin halka karşı yerine getirmeğe mecbur olduğu hizmeti de gerçekleştirecektir.

T İ Y A T R O

Sanatçılar

Yeni bir Güç Birliği...

Bir hayli itinalı giyinmiş orta yaslı adam, kendine has yürüyüşü ile Toplar Pasajından içeri girdi. Karşısına çıkan kapıcıya; "Gelen giden var mı?" diye sordu. Kapıcı: "İki üç kişi geldi beyim" diye cevap verdi. "Yukardalar". Orta yaşlı adam ellerini memnuniyetle oğuşturdu ve merdivenlere doğru yürüdü. Bu is olacaktı, biliyordu. İş adımı atmaya bağlıydı. Bu güne kadar nedendir bilinmez, daima kenarda unutulan gençlerin ilgisi çekilirse tohum atılmış olacaktı. İşte tonumu da o atmıştı. Bütün üyelere haber göndermiş, gerekli kanuni formaliteleri yerine getirmiş, üstelik derneğin isminden bile habersiz genç aktörleri üye yapmanın yolunu bulmuş ve onların ilgisini çekmişti. Toplantıda yeni bir yönetim kurulu seçecekler, yeni bir tüzük hazırlıyacaklar ve yeni kararlara varacaklardı. Bu arada belki kendisim kenara itmek ihtimalleri bile mevcuttu. Ama ne zararı vardı. Bu sen, ben dâvası değildi ki. İş bir kere tohumu atmaktı. Varsın ağacı daha yeniler, daha gençler, daha güçlüler sulasın. Bu gün artık onların enerjisi belki de ellisini geçmiş birinden daha uzun süreli, daha faydan olurdu. Tohum mu demişti; yok, yanlış söylüyordu. O, bir aşı yapıyordu. Bunu başka türlü söylemek haksızlık olurdu. Tutmuş. bir fidanın, kurumaya başladığını, meyve vermez olduğunu görünce aşılamıştı. Tohumu başkaları atmıştı. Bir ara ne tat-- hayallere kapılmışlardı. Hattâ buna hayal bile denemezdi. İstedikleri noktaya âdeta elle tutulacak kadar yaklaşmışlardı. Sonra sen ben kavgası, nemelâzımcılık her şeyi berbat etmiş, sonunda kendilerini yine başladıkları noktada bulmuşlardı. Buna başladıkları nokta bile denemezdi. Ama şimdi, yine başlangıç, noktasında, eskisinden daha ümitli, eskisinden daha kuvvetli idiler. İşi benimseyip ele almak cesaretini gösterenler 25-30 yaş arasındaki gençlerdi. Türk Sahne Sanatkârları Derneği kurulmuştu. Gayesine her gün bir adım daha yaklaşarak yaşayacaktı.

Hayalden hakikate

Orta yaşlı adam isminin çağırıldığını duyunca hayallerinden sıyrıldı, "Buyrun Haldun Bey".

«— Hoş geldin Kemal Sahir".

*— Merhaba Tunç! Vay Karaokçu, merhaba Kaptan".

"— Epeyce de hanım arkadaşımız varmış yahu!.. Şöyle içeri buyrun. Gel bakalım Tevhit Hepgüler nerede? Başlayabiliriz değil mi?"

Karaca, Tiyatrosunun kırmızı koltuklarının hemen hemen yansım doldurmuş arkadaşlarının arasından sahnenin önüne doğru yürüdü. Tam sahnenin önünde bir an durdu; "Arkadaşlar" dedi, "Hepiniz hoş geldiniz. Eski yönetim kurulu adına bir kongre başkam seçmenizi rica ediyorum. Hayırlı kararlarınız derneğimiz ve mesleğimizin kurtuluşu olacaktır. Ben kongre başkam olarak Ofluoğlunu teklif ediyorum, kabul sizden".

Hâdisenin neticesi için ilk davranış insana, kuvvetli bir tahmin imkânı verir. Karar ittifakla verildi. Ofluoğlu kongre başkanı seçildi. Sonra dertler başladı. En yaşlısı kalktı eski yönetim kurullarının beceriksizliğinden şikâyet etti. Bir genci fırladı, aman usulsüzlük yapmayalım dedi. Biri "Tüzüğün tâdili gerektir" diye bağırdı. Bir hanım mesleğin haysiyeti korunmalıdır dedi. Genci de ihtiyarı da türlü yollardan aynı noktada birleşiyorlardı. Mesleğin şerefi korunmalıdır!

Muammer Karaca.

Eski dost düşman olmaz!

Bir sürü insan tiyatro adı altında Anadoluda at oynatmaktadır. Zabıtayı ilgilendirecek olaylara sebebiyet vermedikleri müddetçe de kimseye hesap vermek zorunda değildirler. Halkın gözünde Tiyatrocu, kadın oynatan, göbek atan ve alaturka bir kaç şarkı söyleyen insan demektir. Attık, metne sadık bir oyundan vaz geçtik, tuluat bile yapılmıyor. Tiyatro yalnız göbek olmuştur. Bunların düzene sokulması gerektir. Bu da. birbirlerini sevmeleri, küçük görmemeleri, sen ben dâvalarını bir yana itmekle olur. İşte kongre... Böyle bir toplantıya senelerdir hasret kalınmıştır. Bu havayı gençler, getirmişlerdir. Onlar kültürleri ve enerjileri ile bu mesleği kurtaracak ve lâyık olduğu mevkie yükselteceklerdir.

"Onlar kültürleri ve enerjileri 1-le bu mesleği kurtaracak..." derken yaşlı tuluatçı gözyaşlarını tutamıyacak kadar heyecanlanıyor ve genç meslekdaşlarına, otuz yıl kahve köşelerinde oynayan kendilerinin artık bu sefaletten kurtarılmaları İçin rica ediyordu. Bu zor iş nasıl olacaktı? Zeki Alpan, "tuluatçı arkadaşlarımız gelsin Derneğin nezaretinde çalışsınlar. Onlara piyes ve rejisör verelim, sermaye temin edelim. Hazırlandıktan, Derneğin yüzünü kara çıkarmıyacak duruma geldikten sonra turneye çıksınlar" diye makul bir yol gösterdi. Orta yaşlı, itinalı giyinmiş adam -Muammer Karaca-, "ayda bir iki pazartesi gecesini rahat rahat onlara tahsis edebileğime huzurunuzda söz veriyorum" dedi.

Bir genç; kimlik kartı hazırlanmasını teklif etti. Kimlik kartı olmayan özel tiyatrolarda çalışamasın dedi.

Yapılacak işlerin çok olduğu ve bu işlerin güçlüğünde hepsi birleştiler. Ama bütün güçlükleri yenecek 1-2 sene içinde kurtuluş yolunu bulacaklardı. Çünkü artık birleşmişlerdi.

Dertler döküldükten sonra, yönetim kurulu üyeleri seçildi. Seçim gençlerin zaferi ile sonuçlandı. Buna en çok sevinenler yaşlılar, mesleğin bütün mihnetini omuzlarında taşımış tuluatçılardı.

O akşam Muammer Karaca, her zamankinden başka bir oyun Çıkardı. Esprileri daha çok tutuyor, halka daha sempatik görünüyordu. Zira içinde iyi iş yapmış, kurumaya yüz tutan bir ağacı ölümden kurtarmış olmanın huzuru vardı. Bu ise, politikanın sisli, o insana uykularını zehir eden havasına hiç benzemiyordu.

Ankara

"Duvarların Ötesi"

Devlet Tiyatrosunun başına geçen Cüneyt Gökçerin, Türkiyedeki tiyatro dâvasının önemini kavradığı artık anlaşılmıştır. Gerçi gene repertuvar konusundaki düzensizlik sürüp gitmektedir, ama Ankaradaki dört sahneye getirilen tiyatro anlayışı, başkentteki birçok tiyatro severi sevindirmektedir. Bu anlayışın yeni bir belirtisi de, Küçük Tiyatroda sahneye konan yerli bir oyun olmuştur. Bu oyun Turgut Özakmanın "Duvarların ötesi" adlı oyunudur,

Turgut Özakmanın bu yeni oyununun sahneye konuşunun uzun bir hikâyesi vardır. Genç yazar, oyununu Devlet Tiyatrosu Edebi Heyetine 16 kuruşluk, pulla teslim etmiş,sonucu beklemiye başlamıştı. Uzun bir zaman geçtiği halde karar kendisine bir türlü bildirilmedi: "Duvarla-

tın ötesi" hasıraltı edilmişti.. Nihayet Devlet Tiyatrosunda iktidar, İktidarın eliyle değişti ve bu arada 16 kuruşluk pulla oyunu teslim almış olan zat da tiyatrodan elini etegini çekti. .

Teni Umum Müdür yerli oyun dâvasını benimsemişti. Özakmanın oyununu daha önce okuduğu için biliyordu, fakat bu piyesi tiyatroda bulmak da bir türlü mümkün olmuyordu. Sonunda, yazarın elindeki nüsha bir kere daha Edebi Heyete sevkedildi ve "Duvarların Ötesi" böylece bu mevsiminin ikinci yerli oyunu olarak seçildi.

İşte bu bakımdan "Duvarların ötesi", sahneye çıkışını Cüneyt Gökçere borçludur.' Bu davranışı ile de Gökçer. Devlet Tiyatrosunun yerli oyunlara burun kıvırdığı hakkındaki kanaati iyice sarsmıştır.

Dört Mahkûmun Hikâyesi

Turgut Özakman son oyununda, şimdiye kadar birçok yazarca işlenen bir meseleyi ele almıştır. Suçda cemiyet mi yoksa fert mi mesuldür meselesini işliyen yazar, oyununu "mesul cemiyettir" neticesiyle bitirmektedir.

' Hapishaneden kaçan dört mahkûm, yakalanacaklarını anlayınca, yolda rastladıkları bir genç kazı tenin alarak bir zeytin deposuna gizlenirler. Polisler depoyu iyice sarmışlardır. Mahkûmlar kız sayesinde kaçma yollarım ararlar, fakat bu sırada kızın verem okluğunu öğrenirler. Kız ölürse kendi hayatları da tehlikeye girecektir.

, Vali dışarı çıkmaları için ile. günlük bir müddet verir. Aksi hakle kızı feda edeceklerdir. Bu arada mahkûmların cemiyete olan kinleri yavaş yavaş hafifler, belki de mahkemeler onları tekrar dinliyecek, haklarında verilen idam hükmünü kaldıracaktır. Bu düşünceyle teslim olmayı kararlaştırırlar, dışarı çıkarlar. Fakat bilinmiyen bir sebeple polisler tarafından öldürülürler.

Turgut Özakman mevzuu, dışarda kendilerini ölümün beklediği, oysa yaşamak istiyen dört insanın hayatları için çabalamaları yönünden yakalamak istemiştir. Böylece, oyun, daha ilk anda basit bir heyecan hikayesinden kurtulup psikolojik bir alana intikal etmektedir. Yazarın zaman zaman dört mahkûmu çatıştırma şekli bu meylini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca dışardan istenen esvaplar, yiyecekler, içkilerin gelmesi karşısında ayrı ayrı gösterilen tepkiler ve bütün oyun boyunca sık sık bu temin kullanılması ile oyunda daha çok psikolojik tutum ağır basar gibi görünmektedir.

Bununla birlikte Özakman, Devlet Tiyatrosu dergisinde de açıkça söylediği gibi, oyununa daha çok sosyolojik bir görüş getirmek istemiş, bunun için de cemiyet - fert çatışmasiyle ilgili birçok motifi oyununa sokmuştur. Başlangıçta sosyolojik görünüşüyle gelişen oyun daha sonra yavaş yavaş psikolojik plâna aktarılmaktadır. Oyunun sonunda ise yazarın görüşü ağır basmakta ve dünyanın hiçbir yerinde görülmiyecek bir şekilde dört mahkûmun sorgusuz sualsiz kurşun yağmuruna tutulmalariyle perde kapanmaktadır.

Veremli Bir Kız

Özakmanın en büyük hatası, oyununa veremli bir kız sokmuş olmaşıdır. Bu motifin pek alaturka olması bir yana, mevzuun akışı içindi de kandırıcılıktan uzak kalmaktadır. Kız, dört mahkûmun yaşamaları için bir teminattır. Bu teminatın birdenbire ortaya çıkan bir verem hastalığı ile yok olması ihtimali, oyun içinde son derece zayıf kalmaktadır.

Bununla beraber Özakman bu dördüncü piyesiyle artık iyiden iyiye hümanizme dönmüş bir yazar o* larak görünmüştür. Piyesinde kullandığı kişiler belli bir cemiyetin kişileri olarak değil de, herhangi bir cemiyetin kişisi olarak karşılanabilir. Böylelikle Özakman diyalogları rahatça kurmakta, bu arada mahallî olmanın kazandıracağı bir takım teferruat zenginliklerinden kaçınmaktadır.

Özakmanın "Duvarların Ötesi" nde gösterdiği ustalık, düşüncesini ifade etmekteki ustalığı değildir. Özakmanı yerli oyun yazarları arasında üst duruma çıkaran, kişileri çizerken ve diyaloglarım düzenlerken gösterdiği ustalıktır.

Sahnedeki Oyun

Oyunu Ziya Demirel sahneye koymuştur. Demirel yerli oyun yazarlarına büyük bir saygısı olduğunu açıkça göstermektedir. Bu saygiyle, sahnelerin üzerine incelikle eğilmiştir. Tempo sahneleri ise Demirelin bütün hünerim gösterdiği sahnelerdir.

Mahkûmların Reisini oynayan Yıldırım Önalın büyük bir oyunculuk kaabiliyeti olduğu bir kere daha anlaşılmıştır. Ne var ki. Önalın artık iyiden iyiye sesini, kaybetmiye başladığı da açıkça görülmektedir. Bilhassa bağırdığı sahnelerdeki sesi, bakışı ve hareketiyle hükmeden bir insana yakışmamaktadır.

Sahtekâr rolünda Tekin Akmansoyun, radyo skeçlerinde klişeleşmiş bir oyuncu olduğu düşünülünce, değişik bir kompozisyon çıkardığı söylenebilir. Bacaksızda Yalın Tolga çabuk heyecanlanan, kan dâvası gütmüş bir delikanlı olarak biraz romantizme kaçar görünmektedir.

İhtiyar rolünde İlyas Avcı bir tek kelime konuşmadığı halde bir dilsizin ölüm karşısındaki bütün olgünlüğünü canlandırmaktadır. Genç Kız rolünde Meral Gözendor ile Doktor rolünde Ziya Demirelin oyuncuların . en başarısızları oldukları söylenebilir. Mamafih, bunun sebebini yazarın bu karakterleri gereği gibi işleyememiş olmasına vermek mümkündür.

Ziya Demirdin kurduğu takım oyunu ve yazarın seyircisini her an ayakta tutabilecek güçteki diyalogları, Küçük Tiyatroda dört başı mamur bir temsilin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

"Duvarların ötesi"nin **dört** kahramanı

Şu veremli kız da olmasaydı...

M U S İ K İ

Besteciler

Yurt dışında Türk eserleri

Yurt dışında çalınmış dört tane Türk eseri son haftalarda, İstanbul radyosunun "Haftanın Müzik Sohbeti" ve "Günümüzün Bestecileri" programlarında, dinleyicüere sunuldu. Bu çeşit programlar, bir müsteşarın celallenmesi yüzünden musiki yayınları kuşa çevrilmiş olan Ankara radyosundan artık pek beklenemezdi. Çalınan bir parçayı beğenmediği için telefona karılıp radyoevinde karşısına çıkan memuru iyice haşlıyan ve bu hareketiyle, Ski yıldır ileri gelen batı radyolarıyla kıyaslanabilecek bir kültür yayınma girişmiş olan Ankara radyosunun -musiki yayınları bakımından- bir gece içinde birkaç yıl geriye dönmesine sebebiyet veren müsteşar be--in gafı yalnız İstanbul ve Ankara gazete ve dergilerinde değil, batı basınında bile bahis mevzuu edilmiş, "Skandal" kelimesinin kullanıldığı haber metinlerinde okuyuculara bil dirilmişti. Bu durumda. Türkiye radyolarından musiki dinlemek istiyenler, Ankara radyosundan tamamen ümidi kesmişlerdir. Şimdilik ancak İstanbul radyosu, arada sırada, dinlenebilir musiki yayınları yapmaktadır. Yalnız, bu radyomun sesini İstanbul civarından Ötelere duyuramadığından, başta Ankara ve İzmir olmak üzere, Anadolunun büyük küçük bütün şehir ve kasabalarındaki -sayıları az bile olsa- batı musikisi dinleyicileri, bu ihtiyaçlarını ancak yabancı istasyonlara başvurarak giderme zorunda kalmışlardır.

İstanbul radyosunun dinlettiği dört Türk eserinden ikisi, Cemal Reşit Reye aitti. Bunlardan biri "Colloque instrumental", yani "Çalgıların Sohbeti", öbürü de "Fatih" adım taşıyordu. "Fatih" senfontk şiirinde besteci, Sultan İkinci Mehmedin bir portresini çiziyor, İstanbulun Türkler tarafından fethini anlatıyordu. Program arasında Saptığı bir konuşmada besteci, eserini, bir senfoniymiş intihamı verecek şekilde tanıtmıştı: Dört bölümü olduğunu söylüyordu; birincisinde iki zıt tem vardı; bunlardan biri savaşçı Fatihi, öbürü de şair Fatihi temsil ediyordu; sanki, klâsik senfonilerin ilk bölümüne biçimini veren sonat kalıbının İki temi. Eserin geri kalan bölümlerinin anlatılışı da, senfoni tarifinin ana çizgilerine uyuyordu. İkinci bölüm, bir adagio idi; burada da konu, Fatihin savaştan önce Tanrıdan zafer niyaz etmesiydi. Üçüncü, beklenebileceği gibi, bir schcrzo'ydu: Fetih savaşı başlamıştı. Nihayet finalde, zaferin kazanılması ve Türklerin İstanbul surlarından içeri girişi tasvir ediliyordu. Gerçekten, eserin savaşçı Fatihi temsiİ eden ilk temi karakteri olan güçlü bir tem-, bir senfoninin, hem de uzun, büyük nisbetli, yaygın bir senfoninin başlamış olduğunu düşündürüyordu. Ne var ki kısa bir zaman sonra bestecinin senfoni biçimi, senfoni büyümesi, senfoni düşüncesi içinde Olmadığı anlaşılıyordu. Zaten bu kısa zaman, eserin yarısı demekti. Bestecinin seçtiği konu -hem musiki dışı konu, yani İstanbulun fethi olayı; hem de "müzikal" konu- farklı bir yapıyı, elde ettiğinden başka bir kuruluşu gerektiriyordu. Bunun bir senfoni kuruluşu olması şart değildi. Fakat herhalde netice, daha büyük bir eserden alınmış bölümlerin tutarsız bir şekilde ardarda sıralanmasından daha başka birşey olmalıydı.

Cemal Reşit Bey Oskar Danon'la,

Her telden...

Fransada Mehter musikisi

«Fatih" senfonik şiiri, bütününde, dinleyiciye asla, sağlam yapılı bir eserin verdiği tatmin olma duygusunu vermiyordu ama, eserin parça parça, yer yer büyük, bir tesir gücü taşıdığı da inkâr edilemezdi. Bunlarla arasında, savaşı tasvir eden scherzo'da yer alan Mehter musikisi stilizasyonu vardı. Besteci burada, nefes ve vurma çalgılarından ustaca faydalanarak, bilhassa hiçbir bayağılığa kaçmadan, dinleyiciyi heyecanlandırabilme başarısına erişmişti.

İstanbul radyosunun yayınladığı kayıtta "Fatih"i, besteci idaresinde Fransız Radyosu Millî Orkestrası çalıyordu. Kayıt geçen yaz yapılmış, eser daha sonra* Brüksel Sergisindeki Türk gününde verilen konserde *gene* besteci idaresinde Colonne orkestrası tarafından çalınmıştı. Türkiyedeki ilk icrası da birbuçuk ay kadar önce Ankarada, Robert Lawrence idaresinde Cumhurbaşkanlığı Orkestrası tarafından yapılmıştı. Cemal Reşit Reyin kendi orkestrası -İstanbul Şehir Orkestrası- henüz bu eseri çalmış değildi.

"Fatih" te Richard Strauss ile Arthur Honegger'i hatırlatan Cemal Reşit Rey, "Colloque instrumental" da işe, Albert Roussel, Bohuslav Martinu, Jacques Ibert yolunda Fransızvari bir musiki yazmıştı. Eser, "Fatih" e kıyasla -belki de musiki dışı endişeleri olmadığı için. dada bir bütünü olan, daha bir derli toplu musikiydi. Dört solo çalgı (flüt, ârp ve iki korno) ve yaylı sazlar orkestrası için yazılmış olan "Colloque" ilk ve son bölümlerinde hafif, canlı, neşeli, bunlara, kıyasla daha uzun süreli olan orta bölümündeyse sakin, duygulu, düşünceliydi. Bilhassa bu eseri, Cemal Reşit Reyini bir nesil Türk bestecilerinin -'Türk Beşleri" denen neslin- en olgun, en Avrupalı, en önemli üyesi sayılabileceğini düşündürüyordu. -

İngilizce Yunus Emre

Yurt dışında çalınan eserlerden biri de, Adnan Saygunun meşhur "Yunus Emre" oratoryosudur. Saygunun yıllardır beslediği bir hayal nihayet, gerçekleşmiş, oratoryo New York'ta," Leopold Stokovski gibi bir şef idaresinde çalınmıştır. Yıllardır Basın Yayın Umum Müdürlüğü ve New Yorktaki Türk Haberler Bürosu, bu konserin verilmesi için. malûm kırtasi metodlar dahilinde, çalışıp durmuşlardır. New York'la Ankara arasında notalar gidip gelmiş, kimi kaybolmuş sonra bulunmuş. mektuplar tezkereler yazılmış, mesele halledilmiş gibi görünürken herşey birden suya düşmüş, yazışma çizisme yeniden başlamıştır, Ni-

hayet yılan hikâyesi sona ermiş, Yunus Emre" oratoryosu. Kasım ayının son haftasında New York'ta Birleşmiş Milletler binasının toplantı salonunda, Leopold Stokovski idaresinde Symphony of the Air -bir Zamanlar Toscanini'nin idare ettiği NBC Senfoni Orkestrası-, New York Potsdam Devlet Üniversitesinin Crane Korosu ve dört seçicin solist tarafından büyük bir başarıyla icra ' edilmiştir. Orta Doğu musikisine ayrılmış bu programda bir de, Lübnanlı besteci Anis Fuleihan'ın kısa bir eseri vardı. Tabiatiyle programın büyük kısmını, bir saati aşan süresiyle "Yunus Emre" kaplıyordu. Salonda besteci Saygım da hazırdı. İcranın ses kayıtları derhal. Birleşmiş Milletler tarafından İstanbul Radyosuna gönderildi ve radyo da iki üç gün içinde bu önemli olayı dinleyicilerine sundu. Yunus Emre metinlerinin İngilizce söylenmesini Türk dinleyicilerin kulakları gerçi yadırgıyordu. Fakat koronun olsun, solistlerin olsun duygulu, anlayışlı tegannisinde, söyledikleri kelimeleri anlamış olmalarının tesiri büyüktü.

Bir oniki ton eseri

Amerikada çalınan -ve İstanbul Radyosunun "Günümüzün Bestecileri" programında yayınlanan- bir başka eser, İlhan Usmanbaşın Keman ve Piyano için Dört Etüdüdür. 1953 - 58 yılları arasında yazılmış bu dört parça, Usmanbaşan her bakımdan dizisel düzende çalıştığı ilk eserdir. Besteci burada, oniki nota dizisi yanında, ritm, nüans, irtifa gibi unsurlarda da önceden tesbit edilmiş diziler dahilinde çalışmıştır. Kemancı Max Polikoff ile piyanist Lionel Nowak'ın çaldığı dört etüd arasında bilhassa, tamamen tek ses yazısının kullanıldığı, fakat tek bir çizginin keman ve piyanoya bölünmeni suretiyle çok ses intibaının verildiği ikinci etüd dikkati çekmektedir.

S P O R

Kulüpler

"Beşiktaşta şehrayin"

Beşiktaş karakolu mu? Efendim ben Beşiktaş Kulübü Umumi Kâtibi Şekip Okçu. Şu anda kulübün içini doldurmuş olan bazı taraftarlar hâdise çıkarmak istemektedirler. Hayatımızı tehlikede hissettiğimizden yardımınızı rica ediyoruz".

Şekip Okçu, telefonu kapattıktan sonra titreyen dudaklarına bir sigara sıkıştırırken dumanla dolmuş odada bulunan arkadaşlarına, "Şimdi geleceklermiş" dedi-.

Geçen hafta cuma akşama Akaretlerdeki Beşiktaş binası hakikaten görülecek bir halde idi. Beşiktaş Kulübü şimdiye kadar bu derece kalabalığı sinesinde toplamamıştı. Her 'kafadan bir ses çıkıyordu. Her cümlenin sonunda bir küfür sıralanıyor, bazan da -sanki bir futbol maçı seyrediliyormuş gibi- hep bir ağızdan "yuh" çekiliyordu. Gerçi bu hareketleri Beşiktaşın son mağlubiyetiyle ilgiliydi ama, esasında gürültülerin başka gayeler güttüğü bir hakikatti. Beşiktaş Jimnastik Kulübü son zamanlarda, iç huzurunu tamamen kaybetmiş, bir siyasi parti . haline gelmişti. Kulübün menfaatleri bir yana bırakılmış', kulüp şahısların mübadele meydanı haline getirilmişti. Mevcut idare heyetine muhalif olanlar bir yana, idare heyeti bile ikiye ayrılmıştı. İşte gecen cuma günü cereyan eden son hâdiseler sırf bu bitmek bilmeyen ihtilâfın tezahürü idi. Besiktasta, Nuri Togaydan sonra •kulüp başkanı olan Enver Kaya da bir anda başkanlık sandalyesinden kayarak sözü geçmiyen bir âza haline gelivermişti. Enver Kaya lalettayin bir adam; olmuş olsa sesini çıkarmaz ve kimin haklı, kimin haksız olduğunun meydana çıkması için yapılacak kongreyi, 'beklerdi. Ama Kayanın durumu başka idi. O, herşeyden önce bir milletvekili idi. Sonra büyüklerinin gözüne girmeyi, daha doğrusu gözden düşmemeyi o kadar arzuluyordu ki, bu bakımdan ne pahasına olursa olsun kaybettiği baskanlık sandalyesini yine ele geçirmeliydi. Dunun içinse, kolay yol Beşiktaş muhitinde sık sık maç biletı vererek doyurduğu kimseleri idare heyeti aleyhine kışkırtmaktı. Kayanın bu taktiği tuttu. Muhitin bazı namlıları bir anda Kayanın etrafında toplanıverdiler. İlk fırsattan faydalanmak gerekiyordu.

İşte, geçtiğimiz haftanın sonunda idare heyetinin anlaşabilen altı 'Azası toplantıya başladıkları zaman önce bir tehdit mektubu aldılar, sonra da kulüp binasının kendilerini istemiyenlerle dolu olduğunu farkettiler. Şayet polis yetişme şeydi ne olurdu kestirilemez. Ama polisler yetişip çıkacak muhtemel hâdiseyi önlerken idare heyeti üyeleri kilitlendikleri odada büyük bir hakikati de öğrendiler. Duyardaki kalabalık hep bir ağızdan, Enver Kayanın lehinde tezahürat yapıyordu. Demek ki bu kalabalık, Beşiktaşın kurtulması için değil, bir senelik milletvekilinin istikbali için. toplanıp bağırşıyordu.

Millî Basketbol Maçı

Unutulmaya başlayan spor...

Tek çıkar yol

Kulübün menfaati için her türlü fedakârlığı yapmaya kararlı olan idare heyetinin altı âzası bu acı hakikatle burun buruna geldikten sonra kongreye gitmenin en uygun hal çaresi olacağına karar verdiler. Ama bu hususu karar altına almak için yaptıkları ertesi günkü toplantı, kulüp binasında olmadı. Zira korkuyorlardı. Nerde ise sokakta bile muhafızla dolaşmaları gerekecekti.

Toplantıda ilk iş olarak Enver Kayanın durumu görüşüldü. Onu bu, hareketlerinden vaz geçirmek gerekiyordu. Fakat bu iş nasıl yapılacaktı? Altı kişi bunu düşünürken çeşitli fikirler ortaya atıldı ama neticede de bir hal şekli bulundu. Toplantı sona erdiği zaman hepsi neşeli idiler. Çünkü formül bulunmuştu, İstanbulun bir senelik milletvekili Başbakana şikâyet edilecekti! Öyle ya madem ki hükümetin başı Beşiktaşın Fahri Başkanı idi; o halde Beşiktaş camiasını bu çıkmazdan kurtarmalıydı! Altı idareciye göre, Beşiktaş Kulübü Madrid seyahatinin hesabını hâlâ verememiş bir milletvekilinden artık kurtulmuştu. Tabii Başbakan emrederse!..

Basketbol

Madein Türkey

1958 yılının son cumartesi gecesi, Spor ve Sergi Sarayından çıkanlar durgun ve keyifsizdiler. Türk basketbol millî takımı yenilmiş- ve Dörtlü Turnuvayı sonuncu olarak-bitirmişti. Yenilmek o kadar kötü bir şey değildi ama, insana kendisinden çok zayıf bir rakibe mağlûp olmak acı geliyordu.

Türk takımı Azerbeycan ile Polonyaya nasıl ve netten yenilmişti?

Son birkaç sene zarfında Türk basketbolünün inkişaf ettiği bir hakikattir. Girilen turnuvalarda küçümsenmiyecek başarılar sağlanmıştır. O halde gecen cumartesi nasıl olmuş da zayıf rakipler önünde varlık gösterilememiştir? Başarısızlığın sebebi gayet açıktır. Basketbol artık İstanbul da unutulmaya başlanmıştır. Basketbol, koskoca İstanbulda sadece Spor ve Sergi Sarayında oynanıp seyredilebilmektedir. Fakat burası da, beş aydan beri sporculara yasak edilmiştir. Beş aydan beri Spor ve Sergi Sarayı, kalkınan Türkiyenîn Sanayi Sergisi halinde idi.' Ne acıdır" ki. Beden Terbiyesinin malı olan bir spor sahasından bizzat beden terbiyeciler istifade edememişlerdir. Böyle olunca da, Türk basketbolünden ilerleme beklemek elbette ki düşünülemez. Herhalde Bizim bazı büyüklerimizin davranışına bakılırsa "Made in Turkey", baskelbolden daha önemlidir. Ama çakı ile kazınma* dığı müddetçe!

VATAN
Kıbrısta çarpışmalar oluyor
Herkes
Aynı fikirde:
VATAN
okumak bir ihtiyaçtır